

**Muusika on
ajastu peegelpilt**

**20 aastat
Uno Naissoo
loomingu-
võistlust
Otsa koolis**

**Gesualdo,
tapahimuline
polüfoonik**

A close-up portrait of an elderly woman with short, wavy, light brown hair. She is wearing a textured, light purple or lavender cardigan over a dark top and a pearl necklace. Her right hand is resting under her chin, and she is looking directly at the camera with a slight, thoughtful expression. The background is softly blurred, showing what appears to be a bookshelf with various items.

**LILIAN
SEMPER**

Tubin ja tema aeg

28. mai – 12. juuni 2004

Festivali kunstiline juht Vardo Rumessen

N 20. mai kell 15 Estonia kontserdisaal

Tubiniana

Eesti noorte interpretide galakontsert

Sigrid Kuulmann (viul), **Marko Martin** (klaver), **Mikk Murdvee** (viul),
Sten Lassmann (klaver), **Age Juurikas** (klaver),
Kai Ratassepp (klaver), **Heli Veskus** (sopran), **Marius Järvi** (tšello)

R 28. mai kell 19 Estonia kontserdisaal

Festivali avakontsert

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Solistid **Marina Šagutš** (sopran), **Vardo Rumessen** (klaver)

Dirigent **Nikolai Aleksejev**

R 28. mai kell 18 Narva linnus

L 29. mai kell 19 Tallinna raekoda

Larissa Gergijeva esitleb:

Peterburi Maria Teatri solistid

Katerina Sementšuk (sopran), **Vladislav Sulimski** (bariton)

Klaveril **Larissa Gergijeva**

P 30. mai kell 20 Estonia kontserdisaal

Ivari Ilja (klaver)

T 1. juuni kell 19 Pärnu kontserdimaja

K 2. juuni kell 19 Estonia kontserdisaal

Norrlands Operan Symphony Orchestra (Rootsi)

Solist **Teet Järvi** (tšello)

Dirigent **Kristjan Järvi**

N 3. juuni kell 19 Estonia kontserdisaal

R 4. juuni kell 19 Pärnu kontserdimaja kammersaal

Vardo Rumessen ja **Peterburi Filharmoonia Keelpillikvartett**

R 4. juuni kell 19 Estonia kontserdisaal

Tantsud sümfooniaorkestrile!

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Solist **Sigrid Kuulmann**

Dirigent **Tõnu Kalam** (USA)

L 5. juuni kell 16 Pühavaimu kirik

Segakoor Sonore (Läti)

Dirigendid **Martinš Ozoliņš**, **Andreijs Jansons** (USA)

P 6. juuni kell 18 Estonia kontserdisaal

Helen Tobias-Duesbergi juubelikontsert

Tallinna Kammerorkester

Segakoor Sonore (Läti), **Kaarli kiriku kontsertkoor**

Dirigent **Andreijs Jansons** (USA)

Solistid **Heli Veskus** (sopran), **Antra Bigaca** (metsosopran),

Krisjanis Norvelis (bass)

T 8. juuni kell 19 Estonia kontserdisaal

Marko Martin (klaver), **Tobiase-nimeline keelpillikvartett**

K 9. juuni kell 19 Tallinna raekoda

Pille Lill (sopran), **Mati Palm** (bass-bariton), **Ralf Taal** (klaver)

N 10. juuni kell 19 Estonia kontserdisaal

R 11. juuni kell 19 Pärnu kontserdimaja kammersaal

Gwhyneth Chen (klaver, Hiina/USA)

R 11. juuni kell 19 Estonia kontserdisaal

L 12. juuni kell 19 Vanemuise kontserdimaja

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Cecilia Zilliacus (viul, Rootsi)

Dirigent **Eri Klas**

Festivali patroon H.E. Dag Hartelius, Rootsi Kuningriigi suursaadik

PRIKE
Hinnaja toetaja

Postimees

KLASSIKA

etv

kaubamaja

ELP

EESTI KONSERT
www.concert.ee

<http://www.emic.kul.ee/tubin/>

Muusika annab teada:

**Ajakirja vanu numbreid
saab osta Muusika
toimetusest hinnaga
10 krooni eksemplar**

Üleskutse

Toimetus kutsub kõiki muusikahuvilisi avaldama oma
arvamusi ajakirjas ilmunud lugude kohta ja ootab
ettepanekuid tulevaste numbrite teemade osas aadressidel
muusika@ema.edu.ee või ia@ema.edu.ee.

KAVA

SOOLO

2 la Rimmel. Lillian Semper, üksiklane ja koosolija

AARIA

8 Vardo Rumessen

BAGATELLID

9 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

11 Maris Valk-Falk. Klavessiinipäevad: muusika on kõla

12 Ristin Siimer. Kas kuulaja soovid täitunud? Kaisa Roose ja Marius Järvi ERSO ees

13 Virge Joamets. Üldmobilisatsioon Elleri koolis

14 Toivo Traks. Mozart ja tema naised. Kalle Randalu Mozarti-õhtu Pärnu Kontserdimajas

15 Vaike Sarv. Rahvalaulu interpretatsioonid Põlvas

JUBILATE

18 Marvi Taggo. Operett pole ainult aariate laulmine. Silvia Urb 80

RUBATO

20 Mailis Pöld. Gesualdo da Venosa. Mõrtsukast madrigalimeistri valusad harmooniad

MEDITATSIOON

22 Sofia Joons. Minevik muusikas: miks kassid püüavad hiiri?

UVERTÜÜR

24 Heili Vaus-Tamm. Avi toob sünnimaale oma parima teose

STUDIUM

26 Raili Sule. Muusikaline monument Uno Naissoole

KONTRAPUNKT

29 Alo Põldmäe. Mis olnud, mis on ja mis võiks olla. Jätkuks Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi 80. aastapäeva puhul

POP&ROCK

30 Margus Kiis. Kuldsed plaadid ja muud auhinnad

KIIKS

32 Kiwa. Heli Uus Hea: ajutantsud alfa-tasandil

BAGATELLID

34 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

38 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

40 Valik maikuu muusikasündmusi

Intro 5/2004

Ajastud ladestuvad kihtidena, sisaldades ajalugu, rahvuskultuure. Kusagilt kaugelt kostavad tulevikuhelid. Eesti rahvuskultuuris leidub isiksusi, kelle üle uhkust tunda. Kas on ka aega, mil nende tehtut piisavalt tuntakse? Üks isik, kelle elu ja loominguga lahti harutamiseks arheoloogilise retke ette võiks võtta, on näiteks Eduard Oja. Mõningad temaga seonduvad leiukohad saab kätte vasakule vaadates.

Selles numbris algab uus rubriik RUBATO, mis lubab ootamatuid kõrvalepõikeid.

Ia Rimmel

muusika

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**
Raamatupidaja **Tambet Kuresoo**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja Eesti Muusikanõukogu Suur-Karja 23, 10148 Tallinn
Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus

Toimetuse aadress: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon (0) 6675 788
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Reprodöörid **KO Repro**
Trükkikoja **Printon**
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine OÜ Kirilind
tel (0) 640 85 97, (0) 640 85 99
faks (0) 640 85 98
e-post: **kirilind@estpak.ee**
kodulehekülg: **www.kirilind.ee**
Tellimisindeks **00679**
Otsekorraldus **21** krooni number
3 numbrit **63** krooni
6 numbrit **126** krooni
Aastatellimus (11 numbrit) **230** krooni.
Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

LILIAN SEMPER
FOTO INGMAR
MUUSIKUS

Lilian Semper, üksiklane ja koosolija

IA REMMEL

Lilian Semperiga käib kaasas kultuursus, mis pole ei edvistav ega kätteõpitud, vaid milles on eesti intelligentsi parimate traditsioonide põlisust. Ta on justkui pisut eemalolev, vaatleb lollustki leebe, andestava naeratusega. Muigab elu pisikoomika üle. Tema kohta on raske määratlust leida. On see õppejõud, interpreet, muusikategelane? Ükski neist pole täpne. Ta jääbki natuke tabamatuks.

Mu meelest olete teie näide sellest, milline on daam.

Oi, vaevalt küll. Milline on üldse daam? Kas ta ei peaks kandma kübarat? Ma arvan, tal peaks maitsset olema. Ja ta ei vannu kuradeid.

Ligi 85-aastane proua Tomingas, minu ema ja ka minu õmbreja, ütles kord: "Teie ema oli daam, aga teie pole."

Tüdrukuna lugesin üksikuid kättesattunud Mareteid, otsisin antikvariaadist koltunud luulekogusid ja Tuglase novellide esimesi trükke. Eesti aeg tundus olevat nii ahvatlev. Teie lapsepõlv möödus sel ajal.

Mul oli õnnelik lapsepõlv, sellest saan alles tagantjärele aru. Oli normaalne kodu, isa, ema, õde.

Elasime Tartus, mu vanaisa majas. Vanematele kuulus pool teisest korrusest. Ema oli abielu algul kuskil välismaal õppimas, isa tegi kodus kirjutamise ja redigeerimise töid ja siis nad seda elamist seal onu, kunstnik Adamson-Ericuga kujundasid.

Mulle teeb nalja, kuidas isa ühes kirjas kirjeldab, kui ta kord esmaspäeva hommikul läks ehitustöid üle vaatama, siis töömehed olid sirakil maas ja täis nagu tinavidel. Ega miski siin maailmas ole uus ja ei maksa arvata, et selline nähtus oleks ainult praeguse aja ilming.

Milline nägi välja modern kodu, kunstniku kavandatud?

Seal oli heleroheliste seintega söögituba, sisse maalitud abstraktsete kujunditega. Suures toas oli lhse klaver, seda mängis ema, andis seal vahetevahel klaveritunde, harjutas ise, vahel mängis

ansamblit (näiteks viiuldaja Evald Turganiga, nagu mäletan). Ja siis olid seal erksinised kaminad ja ahjud, tumesinine tapeet seinas ja onu abstraktse kavandi järgi vaip, mis kaua aega ka meie praegust korterit teenis. Väga palju pilte. Need jäid ainsana alles, kui meie maja 1941. aasta lahingutes ära põles. Minu tädi-meis Ernst Jõesaar ronis läbi akna teisele korrusele ja loopis maalid välja.

Milline mees oli teie vanaisa?

Omalt ajalt oli ta talust, triikraud taskus, välja saadetud rätsepaks õppima, aga ega ta ei tahtnud sugugi rätsepaks saada. Ma saan talt väga hästi aru. Ka minu kõige nõrgem asi kõigis koolides on olnud käsitöö. Vanaisast sai kangakaupmees, tema pood oli Tartu kaubahoovis, sammastikuga ümbritsetud suures poodide rivis.

Linnaelust hoolimata jäi tema, nagu õige eesti mehe ideaaliks ikkagi talu. Selle ta lõpuks ka ostis: Puka lähedale, Tartu- ja Valgamaa piirile, laulopedagoog Linda Sauli vanematelt. Ükskord Linda Saul küsis mul: "Kas see suur kask seal teie pool teed on veel alles?" See oli alles. Sõja ajal maeti sinna alla üks saksa sõdur.

Vanaisal oli kuus last, kolm surid lapsena. Neist kolmest, kes järele jäid, ei tulnud aga ühestki talupidajat ega isegi mitte sinna poole. Onust sai kunstnik, ema õppis klaverit ja abiellus kirjainikuga ning kõige noorem õde abiellus skulptoriga.

Vanaisal oli, ma kahtlustan, väike suurusehullustus. Seal talus oli oma kümme maja: elumaja, rentniku maja, kaks lauta,

vankrikuur, kaks aita, saun, pesuköök, tall jne. Aed oli üle hektari suur, seal oli sada õunapuud (millest vähemalt 90 ära külmus, nii et olen minagi elus näinud, kuidas hiilgus tuleb ja kaob). Mitu sirelilehtlat, aia ühest otsast teise punased sõstrad, risti mustad sõstrad. Kogreetik, suur hõbekuusk ja lillepeenrad akende all. Juurviljad ja kartulimaa. Hiljem see kõik metsistus ja oli minu jaoks kui paradüüs.

Sealt taluaiast läksin ma sageli tasakesi metsa. Lähim oli saaremets, mis kevadel muutus järsku üleni valgeks toomingatest ja metsaalune täiesti siniseks sinililledest.

Talvel oli meelelunt, toast lauda juurde minekuks tuli kaevata lume sisse teed, kus liikusin nagu kõrges labürindis. Sügisel aga, kui läksid mööda koristatud põldu, tekkis niisugune eriline vabaduse tunne, kui võis minna igalt poolt takistusteta üle. Need on niisugused meeleolud, mis ei kao.

Olime maal alati ligi pool aastat. Vanemad olid sageli ka seal. Nende töö oli niisugune mitte väga reglementeeritud. Sõjaajal ema elaski maal, sest linnas ta lasti töölt lahti ja kodugi põles ju ära. Ega mu ema eriti sest taluelust ei hoolinud. Ta lihtsalt pidi seda tegema. Aga erilise vaimustuse ja kui lauta lehma lüpsma läks, siis väris huuled ära.

Milliseid huvitavaid ema-isa külalisi näha saite?

Isa oli tegev prantsuse instituudis, käis sealne seltskond ja kirjarahvast Suitsud, Tuglased, Aspelid. Aga meid kupatati täiskasvanute seltskonnast ikka minema.

Juba sõja ajal, siis olin ise pisut suurem ja mäletan paremini, külastas meid suvel Pukas ka Liina Reiman, see külaskäik jäi mulle eredalt meelde. Minu õde, kes jumaldas näitlejaid ja ka ise oleks lavale tahtnud, vaatas teda suuril silmil. Ja seal oli ka, mida vaadata. Esiteks oli ta minu meelest tohutu suur (vähemalt ukse suurune), teiseks rääkis ta kaunilt ja kõlavalt ning juba kaugelt oli näha, et ta on näitleja. Väga kummaline oli küll see, et tal oli üks käsi teisest tunduvalt lühem, mida ta ilmselt laval väga osavalt varjata oskas.

Lapsed seltskonnaga koos lauas ei istunud?

Väiksenä küll mitte kunagi. Võib-olla paremal juhul käisime tere ütlemas ja ma võin öelda, et isegi see tere ütlemine oli mulle probleem. Mul on vist veres midagi isapoolsest suguvõsast.

Isa perekond oli pärit Mulgimaalt. Vanaisa oli kooliõpetaja, suure habemega mustaverd mees. Omal ajal olevat ta silma heitnud talutüttele, kellest hiljem sai Juhan Aaviku ema. Sellest ei tulnud aga midagi välja, neiu oli arvanud, et "kuidas ma ikka säänse juudile lään". Kogu perekond oli hästi ratsionaalne, tarkust ja

Pilvitu lapsepõlvemaa. Õed Siiri ja Lilian.

*Kaasa arvama mänginud
need etüüdid nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22.*

*Pl. Klaudre käest laenarin
omale ühe noodi, mul ei
ole teda siin ja sellepärast
ma ei tea kes ta on teinud
ja mis selle noodi nimi on.*

Tunnistus läbi mängitud etüüdidest.

tekstist aru, aga isa oli romaani keelte spets ning ema palus tema käest tõlget. Tõlke ta järgmisel päeval ka sai ning poole aasta pärast ka tõlkija.

See oli hea abielu, ma aryan. Ma pole iial kuulnud, et seal oleks kakeldud või suurt konflikti olnud. Nad mõistsid ja toetasid teineteist. Ma arvasin algul, et kõik abielud on niisugused. Pärast sain aru, et see oli erand, see institutsioon on väga palju muutunud.

Teie isa valdas palju keeli, muu hulgas oli suurepärase tõlkija.

Ta oskas väärtuslikku valida. Võib-olla tulid kasuks ka pikad õpinguajad välismaal. Nad olid 20ndatel aastatel emaga viis aastat Berliinis ja ühe aasta Pariisis.

Lapsena oli minu jaoks aksioom, et isa on tark. Ja minu meelest oli ta hea inimene, aga see on muidugi niisugune kahtlane määratlus.

*Elust saab läbi ka
küünarnukkidega
vehkimata.*

õpetatust peeti kõige tähtsamaks. Kõik nad olid kinnisevõitu, pisut kalduvusega erakikkusele. Mu isa sugulaste hulgas oli näiteks üks metsavaht, lihtne mees, aga luges Nietzschet, Kanti ja muud sellist. Ja terve hulk neist jäi üksikuks.

Kust on pärit see väga haruldane Semperi nimi?

Semperid olid elanud Uue-Karistes ja nii palju, kui kirikuraamatutest kätte sai, on neis see nimi kirjas 1602. aastast peale. Alati perekonnanimega: ikka Saki talu Semper, Jaagud ja Hansud, kes nad seal olid, kuigi perekonnanimed tulid põhiliselt käibeles alles 19. sajandi algupoolel. Üks Saksamaa suguvõsaurija Semper saatis kord mu isale kirja. Tema oli leidnud, et kõik Semperid on välja tulnud Hispaaniast. Ega Eestis arvatavasti olegi enam päris puhtaid soomeugrisid. Näiteks Saaremaal on vist kõik veri segatud. Küllap seal oli neid meremehi, kes ekseldes ja merehädalistena siia jäid, nii et miks ei oleks võinud ka mõni hispaania sõjamees Mulgimaale sattuda ja siia jääda.

Miks isa Asmiks kutsuti?

Tollal oli üks romaan – "Asmus Semperi noorusmaa". Eesti keeleuueenduses jäeti siis sõnade saksapärased lõpud ära: realismusest sai realism ja idealismusest idealism, Asmusest sai siis Asm.

Kuidas isa-ema kohtusid?

Oma olemasolu eest pean ma tänama heiloojat, kes ei ole minu eriline lemmik: Liszti. Mu ema olevat tollal mänginud Liszti Petrarca sonetti, ta ei saanud seal sest

Lapsena on tavaliselt mitmeid unistusi ja soove, kelleks suurena saada.

Mina tahtsin suurena tingimata saada ak-

napesijaks.

Järgmine unistus, mis mul tunduvat kauem kestis, oli soov aednikuks saada. Minu lemmikraamat oli ikka "Aedniku õperaamat". Ma ei ole küll kindel, palju sellest välja oleks tulnud, sest tegelikkuses kujunes aiatöö maal ikka rohkem kohustusseks.

Lugesime õega muidugi väga palju. Jõuluks saime alati raamatuid ja see oli suur mõnu. Neid ei tohtinud öhtul voodis lugeda, tegime seda siis taskulambiga teki all salaja.

Maal olid ka Loomingud – peaaegu ainuke kirjavara, mis meie korterist alles jäi. Need olid vist linnast ära maale toodud, et neid kunagi kõita. Need on mul tõesti olemas esimesest viimase numbrini, isa oli pikka aega Loomingu toimetaja. Ka see eale ebakohane kirjavara sai mul põhjalikult läbi loetud.

Aga kooliajal, teismeliseas, siis algasid kindlasti mingid mõtted, mida õppima minna, millega tegelema hakata?

Huvitaval kombel ei olnud mul siis kuigi palju neid mõtteid. Kooli läksin ma Saksa okupatsiooni ajal. Olin üldiselt hea õpilane. Kooli ajal elasime õega Tartus tädi juures ja ma vaatan neid kirju, mis ma emale Tartust olen saatnud; kirjutan, missugused hinded mul on ja kuidas olen läbi mänginud oma 25 Czerny etüüdi.

Vanematest eemal olla oli raske, igatus nende järele oli väga suur. Kolm aastat, mis isa ära oli, magasin kogu aeg, isa lips padja all.

1944. aastal tulime Tallinna, sellesesamasse majja, kus praegugi elan. Mõni nädal enne seda suri mu õde kopsuhaigusesse. See avastati tal juba lõppjärgus ja progresseerus väga kiiresti. Palju aastaid hiljem tabas see vana aja tõi ka mind. Ei julgenud sellest oma vanematele liitsatadagi. Seda, et viiel aastal sõin iga päev oma 32 tabletti, teadis ainult mu mees Jüri Plink.

Selles Pärnu maantee majas on elanud veel Smuul, Andresen, Ita Saks, Viidingud, Rummod, hiljem Kaugver. Sõbrunesin Lea Rummoga, kellest hiljem sai Lea Tormis. Rummo perekonnast tuli minule see suur teatrihuvi, mis kestis päris kaua. Vaatasin ära kõik lavastused.

Tegime ka ise draamasid. Meil olid omad "draamakaltsud", neli-viis kohvritäit. Seal oli üks hobusesabast parukas, mõned pikad seelikud, vanaisa silinder, siidpaberist jaanalinnusuled. Ma olen ema käest esimest ja viimast korda klohmida saanud mingi musta hommikumantli pärast, millest me õmblesime haareminaiste püksid. Tuli välja, et poleks tohtinud seda katki lõikuda.

Me olime kõik niisugused suured lugejad ja meie draamad käisid tihti raamatute järgi. Draamade suureks initsiaato-

Harmonia nii looduses kui elulaadis. Aurora Semper.

Isa ja tütar.

riks oli viiuldaja Rudolf Palmi tütar Malle Palm. See oli üks väga huvitav tüdruk, erakordselt andekas inimene mitmel alal. Mängisime näiteks "Jumalaema kirikut Pariisis". Mina olin küll seal rohkem niisugune statist, mängisin Quasimodot ja vajadusel olin ka Esmeralda kits.

Näidendeid olime õega ka juba lapsepõlves teinud. Mina olin ikka prints, tema aga printsess või Okasroosike. Ta oli ilus tüdruk, teistsuguse iseloomuga, elavam ja lahtisem.

Keskkooli lõpuaastad olid mul juba süngevõitu. Ma ei olnud kooli lõpetades kindel, kas saan kuskile sisse. Mind oleks huvitanud botaanika või filoloogia, aga Tartust öeldi, et mul pole lootustki ülikooli pääseda poliitilise olukorra pärast.

See oli mõnes mõttes kummaline situatsioon: endast sõltumata ei pääsenud õppima seda, mida oleks tahtnud.

Sellist asja oli tollal ikka väga palju. Minu lugu oli ainult üks paljudest ja kaugeltki mitte veel kõige hullem, aga mulle tundus see tollal väga masendav. Õppimine oli mulle siiani kõige tähtsam olnud, klaver oli nagu kõrvaline. Aga kui selgus, et ma ülikooli ei saa, siis hakkasin esimest korda elus tõsiselt harjutama. Ja loomulikult oli see hilja. Praegu nii ei saaks.

Alles nüüd jõuame klaverimängu juurde.

Mul on olnud ainult kolm klaveriõpetajat. See on minu meelest väga paras ports, mitte niisugune edasi-tagasi sagimine. Muusikakoolis õppisin Irmgard Kaudre juures, siis tuli Heljo Sepp. Meil oli vanusevahet ainult üksteist aastat. Tema oli noor ja eriti energiline, ise suurepärase pianist. Tema oli saanud haridust nii idast kui läänest – kuigi läänest tollal midagi ei räägitud, Debussy oli juba absoluutne dekadent ning Šostakovitš ja Prokofjev saamas täielikeks rahvavaenlasteks. Aga ega seda lää-

nelikku saanud maha salata ja ega idagi muusika alal vaene polnud. Heljo Sepa juurde minnes maailm nagu avardus, kõik tundus nii huvitav. Ja kolmandal kursusel võis mu nime juba kavalehele trükkida ning siis ma esinesin esimest korda avalikult Estonia kontserdisaalis.

Üliõpilaselu oli siis rasketest aegadest hoolimata vist üsna mitmekesine?

Õppimise kõrval on mul meeles üsna rohked matkad, mida tegime. Esimene toimus Ago Russaku juhatusel Kaukaasiasse ja Krimmi. Läksime nagu tobud, ligi nelja kilomeetri kõrgusele mägedesse, kus oli lumi maas ja jäälõhed, isegi tekke ei olnud kaasas. Aga see oli võimas ilu, mida seal näha sai, mul on hea meel, et seal sai ära käia.

Teine retk oli Taga-Karpaatiasse, kus pühapäeva hommikul helisesid mägedes kirikukellad, kõik oli nii mahedalt ilus ja inimesed käisid rahvariietes. Kõiges selles oli midagi läänelikku ja mittelubatu hõngu. Lvovis viisid kohalikud üliõpilased meid mahajäetud surnuaiale, kuhu oli keelatud minna, umbes nii, nagu meil Kuperjanovi hauale.

Siis käisime nelja tüdrukuga Eesti saartel, kus meid hurjutati lühikeste pükste pärast ja piirivalve küsis meie vaevaga hangitud lubadele vaadates: "A kakaja eta konservatorija – mjasnaja ili rõbnaja?"

Kust tuli Moskva aspirantuuri mineku mõte?

Selle haudusid välja Heljo Sepp ja minu ema. Ma muidugi kartsin minna, ma pole suure julgusega kunagi silma paistnud, aga eks ma ikka ka väga tahtsin. Sisse ma sain ja jäin sinna lõpuks tervelt neljaks aastaks.

Mulle meenub see väga markantne lugu, kuidas kollokviumil läksid suured professorid omavahel mingisugusel teemal vaidlema ja teie jäite agra kõrvaliseks.

Moskva konservatooriumis oli ju väga palju klaveriõppijaid ja neli klaverikateedrit: Goldenweiseri, Feinbergi, Igumnovi (minu ajal juba Oborini) ja Neuhausi omad. Goldenweiser oli neist kõige vanem, vahel juba jäi kontsertidel tukkuma. Feinberg töötas klassis 28 (Neuhausi klassi kõrval), aga tema tunde ma ei ole kunagi kuulanud.

Mõnede professorite vahel olid tõepoolest mingid suured vastuolud.

Feinberg oli selline peen mees, helilooja ja ka teoreetik.

Kui praegu kuulata tema Bachi-esitust, siis on selles midagi huvitavat.

See on mingil määral romantiseeritud, aga ei mõju aegununa.

Kas seal ei ole midagi säilinud sellest vanast improviseerimise kunstist, see suur vabadus... Bach on allunud küll rohkem kui ükski teine helilooja moele. Me ei tea ju, kuidas seda tegelikult mängiti. Viimati Jyväskylä konkursi žüriis oskasin endale esimest korda sõnastada, et praegu mulle ikka ei meeldi, kui Bachi mängitakse väga suure tooniga, n-õ rasvaselt. Sisemine pinge on muidugi täitsa iseasi. Ja jumalapärast mitte ka peenutsevalt.

Mina muidugi, võib-olla ka Heljo Sepa tõttu, jumaldas Neuhausi. Ja olin õnnelik, et minu õpetaja Jakov Zak kuulus Neuhausi kateedrisse.

Moskvas tundsin, et pean karjas püsimiseks kõigest väest pingutama, ja nii ma siis läksingi igal hommikul kell seitse harjutama. Igal hommikul tulid ka kaks klaverihäälestajat ja käisid kõik klaverid läbi. Sellist asja igatseks praegu meilegi!

Õppisin Zaki käest palju, eriti nõudlikkust iseene vastu. Tuleb teha üle oma võimete ja võimeid selle abil avardada. Niimoodi ma ei olnud varem mõelnud.

Ega ma ennast algul Moskvas kuigi hästi ei tundnud. Kartsin

Valguse ja heli meditatiivne koosus.

iga tundi. Hommikul hakkas töö peale, seal ei olnud mingisuguseid tunniategu, kõik istusid terve päeva kohal ja ootasid, millal järg nende kätte jõuab. Zak ütles kord: "Ma tahaksin nüüd, et Liljetska ka ükskord pörutaks rusikaga lauale ja ütleks: nüüd olgu minu tund." Moskvast lahkudes andis ta mulle kaasa tihedat õpetust: "Pea meeles, et elus saab edasi vaid küünarnukkidega ja küünarnukkide otsas peavad olema habemenoad."

Aga kas see polegi mitte nii?

Mina olen, ime küll, enda jaoks piisavalt edasi saanud ka ilma nende habemenugadeta.

Zak oli suur erudiit ja muusika kõrval eriti asjatundja kujutava kunsti alal. Temal oli alati peast võtta kogu repertuaar. Virtuuos oli ta ka suur. Aga mulle tundus vahel, et ta ei olnud väga õnnelik inimene.

Neuhaus oli õnnelikum?

Ta ehk oskas olla õnnelikum, oli niisugune tundeinimene: vahel märatses tunnis, läks endast välja ja käratas kõigi peale. Tema tunnis oli muidugi pööraselt kuulajaid, tal oli nagu aura ümber.

Aga mida ta käratas?

Ta vihastas õpilaste, muuseas ka väga heade peale. Näiteks röögatas Slobodjannikule või Kastelskile: "Vas nada ubit", virutas kepi nurka ja lisis meile, kes me seal kuulamas olime: "I vseh vas tože." Minule tundus see täitsa igapäevane, ma käisin ikka vahel neid Neuhausi tunde kuulamas, aga Valdur Roots, kes tookord ka seal oli, imestas väga. Ma olevat talle öelnud: see ei ole midagi erilist, seda tuleb ikka ette.

Seda laadi stiil, õpilasele väga otse või veidi rohkem ütlemine, on vene omapära. Aga tulemused on väga head. Mujal maailmas tuleb õpilast käsitleda nagu kristallvaasi. Soomeski nüüd keegi meenutas, kuidas Baškirov käis tunde andmas, sõimas, käskis kogu aeg tõlkida, karjatas lõpuks "idiot!" ja lisis siis: "Seda pole vaja tõlkida."

Võib-olla peaks laskma õpilasel endal õige tee leida?

No seda ei jõua ära oodata. Milleks siis meie oleme? Ja õppeplaanid, mis on kõigi jaoks ühesugused, ahistavad omasoodu.

Aga kui kriise ette tuleb?

Siis võiks öelda, et õpetaja ülesanne on leida kriisi peapõhjus. Aga muidugi on põhjusi, millest ei saagi üle.

Mina kipun inimesi mõistma ja õigustama. Mul on kerge mõista ja raske hukka mõista, vastupidiselt sellele, mida ütleb Paul-Eerik Rummo.

Meie üliõpilastel on praegusel ajal kohutavalt palju võimalusi. Kui palju meistrkursusi toimub, lausa lugematu arv, ja mina olen neist küll palju õppinud!

Aga ma tahaksin võidelda niisuguse üleüldise sagimise vastu õppetöös. Aina reformid ja uuendused ning kõige krooniks lõpuks ringiga jälle tagasi. Samuti oleks minu meelest väga oluli-

ne mitte saata inimest õppima lihtsalt Berliini või Madridi, vaid saata kindla õpetaja juurde. Igäihele on küll vajalik olla metropolis mõni kuu või üks aasta, aga tähtis on ka, missugust õpetust sa saad.

Kuidas näiteks võhikule seletada, miks tasub muusikat tundma õppida?

Muusika on ilus, vabandatagu seda banaalsust. Muusika on kaaslane. Muusikas sa tunned, et sinu arusaamadel ja tundmustel on resonantsi kõige suuremate hulgas – ma mõtlen neid, kes nüüd Parnassil istuvad.

Muusika kaudu näeb kaasinimese sisse. Pole paremat vahendit näiteks õpilase tundmaõppimiseks kui tema tehtud muusika kuulamine, sest siin avaneb ta kõige ausamalt ja intiimsemalt. Võib juhtuda, et mõni, kes käib, silmad maha löödud, mööda seinääri, osutub ootamatult ägedaks, teine, kes särab ja pillub sädemeid, on üsna tuim ja kolmas, igapäevaelus saamatu ja stiihiline, oskab muusikas suurepäraselt korrastada ja ehitada. Tänu nendele kontrastidele on ka õpetajatöö erakordselt huvitav.

Agas mina ei ole kunagi päris kindel olnud, et klaverimäng ja klaveriõpetamine on minu jaoks just kõige õigem elukutse. Ega ma küll midagi ka ei kahetse.

Tippu jõuavad ikkagi vähesed, kui arvestada, milline meeletu armee on niisuguseid väga heal tasemel mängijaid. Kes tipp-pianistidest teile kõige sügavama mulje on jätnud?

Sõjajärgsetel aastatel ikka Richter ja Gilels, siis kustumatu mulje Van Cliburnist. Kuulasin alles paar päeva tagasi huvi pärast uuesti üle tema Rahmaninovi Kolmanda kontserdi ja pean ütleva, et see on võrratult esitatud ka tänapäeva mõistes. Hiljuti oli mul võimalus külastada Luzerni klaverifestivali ja sealne suurim elamus oli – võiks arvata, et Perahia, aga hoopis Eliso Virsaladze. Perahiast sain väga hea mulje dirigendina. Tema juhutatud Haydni sümfoonia oli ülisuur elamus, suurem kui tema Mozarti kontsert. Agas samas kuulsin ma nüüd üsna kuulsat, Arbo Valdma sõnul maailma kõige enam pildistatud pianisti Héléne Grimaud'd ja tema tekitas vastu-pidiseid tundeid. Ma sain aru, et ta püüab mängida nagu mees, mis lõpptulemusena jättis niisuguse natuke tehtud mulje.

Ja veel üks viimasel ajal tõsiselt sügavat

Norra. Tabatud hetk eluvoolus.

FOTOD ERAKOGUST

muljet avaldanud pianist on Piotr Anderszewski. Eriti tema Beethoveni Diabelli-variatsioonid, teos, millest ma pole varem suures vaimustuses olnud. Ta mängib seda täiesti eriliselt ja ta ei püüa sugugi iseenast muusikas näidata. Mezzo-klassikakanalilt on korduvalt neidsamu Diabelli-variatsioone lastud. Ja kunagi pole ma saanud seda uuesti vaatamata jätta.

Novikovis on mulle midagi kohutavalt meeldinud, näiteks tema Schuberti sonaadid, Muusikalised momentid või Chopini masur-

kad. Ja sügava mulje on mulle jätnud ka meie oma pianistid, esmajoones Ivari Ilja oma romantiliste programmidega, kas või Schumanni Fantaasia tema viimases kavas. Ja paljud teisedki: Peep Lassmann, Kalle Randalu ja nüüd peaks nimetama veel tervet rodu...

Mis jõudu annab?

Kolm peamist asja: kordaläinud töö, sõbrad ja loodus. Näiteks Lõuna-Eesti loodus, mis lapsena omaseks saanud. Mul istub kogu aeg sees mingi täitmatu igatsus selle järele. Pikapeale olen harjunud ka Tallinna ümbruse, Laulasmaaga, aga alguses tekitas minus see ühetasane maastik lausa vaeva.

Ma olen alati armastanud suvesid. Võib-olla sellepärast, et suved olid ainsad ajad, kus sai olla perekonnaga koos. Mingil määral olen ma küll üksiklane, aga mingil määral ka koosliija. Pikki aegu olime kõik Luual koos suvitamas. Veetsin seal pooled päevad järvel, sest lapseõlvekodus mul niisugust suurt veekogu lähedal ei olnud.

Nii väike maa, kui Eesti ka on, aga põhja ja lõuna vahel on suured erinevused.

Mitte ainult looduse, vaid ka inimeste vahel. Eesti kirjakeel on tehtud põhjaeesti keelest, sama hästi oleks ta võinud lõunaeesti keelest tulla.

Soomes pidi räägitama väga erinevaid murdeid, aga meil tahetakse neist pigem vabaneda. Nagu häbenerakse neid. On veel teisi komplekse, näiteks see piiritu tarve ennast maailmale tutvustada, lausa vaev, et meid maailmas küllalt ei teata. Miks meid on vaja nii kangesti teada? Siin on mängus mingi alaväärsustunne. Mis tegelikult huvi pakub, ega see avastamata jää.

Muusika kaudu näeb kaasinimese sisse. Võib juhtuda, et mõni, kes käib, silmad maha löödud, mööda seinääri, osutub ootamatult ägedaks, teine, kes särab ja pillub sädemeid, on üsna tuim ja kolmas, igapäevaelus saamatu ja stiihiline, oskab muusikas suurepäraselt korrastada ja ehitada.

VARDO RUMESSEN

Muusikat ei saa hinnata lahus ühiskondlikest protsessidest. Süsteemide vahetumisel tekivad sotsiaalne muutus loob algul alati teatud vaakumi. Leitakse, et kõik see, mis enne on olnud, enam ei kõlba ja nüüd on vabadus ise otsustada. Ka pärast Teist maailmasõda toimus midagi sellesarnast.

On äärmiselt kahetsusväärne, et viimasel ajal leivad kajastamist igasugused trendid oma muusikaväliste efektide ja odava publikumenuga, aga süvenemisest asjade olemusse jääb puudu. Ajal, mil tehakse suuri sõnu hariduse väärtustamisest, tõrjutakse kõrgharidusega muusikud üha enam tagaplaanile, eelistades maitselagedat ja primitiivset kommertsmuusikat. Kuid muusika ei ole ainult ajaviide, vaid eelkõige kunst, millesse tuleb süveneda ja mis omab väga suurt ja olulist kohta üksikisiku ja ühiskonna vaimse palge kujunemisel. Tegelikult on muusika oma ajastu peegelpilt, seda isegi suuremal määral kui teised kunstivaldkonnad. Kui mõned poliitikud arvavad, et edendada tuleb ainult sellist kultuuri, mis ennast ära tasub, siis näitab see vaid nende äärmiselt kitsarinnalist arusaamist. Tuleks loota, et ehk hakatakse kunagi vastureaktsioonina väärtustama ka meie oma klassikalist alusmüüri, süvenetakse sellesse ja hakatakse selle järgi rohkem vajadust tundma.

Meil kui väikerahval oleks eelkõige oluline jõuda selgusele, milline on meie kultuuripärand ja millist kaalu see võiks omada kaasaegses Euroopas. Seisame mõnes mõttes järjekordsel ajaloolisel teelahkmel, kus vajame arusaamist oma rahvuskultuurilisest omapärsust rohkem kui kunagi varem. Kui peaminister Juhana Part on öelnud, et valitsuse prioriteediks on rahvusteadused, siis olen kahe käega selle poolt. Kuid ka muusikateadus ja muusikaajalugu on rahvusteadused, mis vajavad senisest palju suuremat tähelepanu. Kahjuks puudub meil senini ülevaade eesti muusika ajaloolisest arengust, puudub ülevaade rahvuslike suurkujude loomingust. Kui näiteks rootslased on juba välja andnud üle 120 heliplaadi rootsi muusika antoloogiast "Musicae Sveciae", siis kahtlen, kas meie kunagi üldse nii kaugele jõuame.

Väidan, et meie muusikapublik ei tunne piisavalt eesti klassikalise muusika väljapaistvate heliloojate, eelkõige Rudolf Tobiase, Mart Saare, Heino Elleri ja Eduard Tubina loomingut. Ka meie noortele interpretidele jäävad nende muusika esitustraditsioonid ja sügavamad tagamaad tihtipeale üpris võõraks. Nende heliloojate teoseid esitatakse suhteliselt vähe ja paljud olulise tähtsusega helitööd on päris tundmatud. Minu meelest on meie muusikapärand väga mitmekesine ja isegi huvitavam kui mõnel meie naaberriigil. Seda eelkõige tänu meie geograafilisele asendile. Siin on mõjutusi nii idast kui läänest. Ka prantsuse mõju on ilmikas, eriti Elleri, aga ka Saare ja isegi Tobiase loo-

mingus (näiteks ballaad "Sest Ilmaneitsist ilusast").

Väga huvitav on ka tõsiasi, et 20. sajandi esimesel poolel toimus areng eesti muusikas erakordse kiirusega. Kui esimesed eesti muusika instrumentaalteosed loodi 1890. aastate teisel poolel, siis juba neliteist aastat hiljem jõuti niinimetatud muusikalise modernismini. Nii kirjutas Mart Saar 1910. aastal, aasta enne Schönbergi oma atonaalse klaveripala "Skizze" ja aastal 1911 kaks ilma helistikuta klaveriprelüüdi, Rudolf Tobias aga samal ajal oma helistikuliselt ebastabiilsed klaveripalad.

Täiesti tundmatud on meile ka Eduard Oja sümfoonilised helitööd. Kui paljud inimesed üldse tunnevad selle väga huvitava helilooja loomingut? Ojal tuleb järgmisel aastal 100 aasta juubel, aga selle ettevalmistamisega keegi praegu ei tegele. Ette ei ole näha ka juubelikontserti ega heliplaate. Seni pole ilmunud tema kohta ühtegi raamatut, mida Oja kahtlemata vääriks. Kui Teatri- ja Muusikamuuseum on kogu meie muusikapärandi talletaja, siis oleks loogiline, et seal loodaks ka võimalused selle pärandi uurimiseks ja propageerimiseks.

Tunnen teatud auvõlga Eduard Tubina ees, kes oli oma eluajal sattunud poliitiliste vastuolude keskmesse ja kelle loomingut ei tahtnud tunnustada ei siin- ega sealpool Läänemerd. Selletõttu paljud inimesed võib-olla ikka veel ei adu tema loomingu suurus. Nii näiteks ei leia me tema nime isegi 2000. aastal ilmunud raamatust 20. sajandi eesti väljapaistvate kultuuritegelaste kohta. Nüüd valmistume 2005. aasta juunis tema suurjuubeliks, mis peaks aitama kaasa tema loomingu väärtustamisele kogu Põhjamaade kultuuriruumis.

Ka festival "Tubin ja tema aeg" püüab sellele igati kaasa aidata; eesmärgiks on asetada Tubina muusika oma ajastu konteksti, et võimaldada seda sügavamalt mõista ja võrrelda teiste 20. sajandi väljapaistvate heliloojate loominguga.

Möödunud aastal, kui Leedu rahvusorkester mängis festivalil Tubina Teist, "Legendaarset" sümfooniat, panid nad sellesse kogu oma hinge. Samas jäi Richard Straussi "Nii kõneles Zarathustra" isegi kuidagi tagaplaanile. Publiku reaktsioon oli aga väga adekvaatne ning see sümfoonia pääses täielikult mõjule.

Tegelikult on aga kõik Tubina teised sümfooniad sama mõjuvad. See on kõigi suurte sümfoonikutega nii – iga sümfoonia on nagu uus maailmapilt, mille puhul on raske eelistada üht teisele. On millesse süüvida ja millesse uskuda.

Daniel Barenboimi omapärased rekordid * Ooperiprimadonna Deborah Voigt rollist ilma * Musikaalsed robotid * Beethoven peletab vargaid

* Ka muusikud püstitavad rekordeid. Omalaadse saavutuseni jõudis **Daniel Barenboim**: neljakümne aasta jooksul on Berliini Filharmoonikud teda tagasi kutsunud üle saja kaheksakümne korra – rohkem kui kedagi teist. Barenboim, kes tunneb musterkollektiivi läbi ja lõhki, leiab, et enne Herbert von Karajani tulekut oli orkestri "ID-kaardiks" just kõla: "Ükskõik mida nad mängisid, kõik esitusdetailid rajanesid harmoonia "vertikaalil" ning kõlapilt oli tüüpiliselt saksaalik." Metamorfoosid algasid Karajani saabudes, kes taotles siidja tooni ja terasest rütmi kontrasti. Berliinlaste tehniline tase on tõusnud ja stiililine paindlikkus suurenenud Claudio Abbado ja Simon Rattle'i käe all. Ajal, mil orkestrite koosseisud on üha rahvuskiirevamad, pole Berliini Filharmoonikud Barenboimi arvates oma näolisust kaotanud, küll aga võib see n-õ oma nägu mõne teisega segi minna. Samas võimaldab rahvusvaheline koostlus tegelda tunduvalt mitmekülgsema repertuaariga.

Aastani 2006 on Barenboim neli kuud aastas seotud Chicago sümfooniaorkestriga, leping seob teda viis kuud aastas ka Berliini Ooperiga. Märtsis esitas pianist ja dirigent Barenboim Berliini Filharmoonikutega Beethoveni Teise, Kolmanda ja Neljanda klaverikontserdi, kõik ühel õhtul nagu suurmeistrile kohane. Tema värskeim ettevõtmine on 4. aprillil Berliini Ooperis, Arnold Schönbergi ooper "Mooses ja Aaron". Jõupingutuste eest juutide ja kristlaste dialoogis tunustas Saksa riik Barenboimi Ruben-Rosenzweigi medaliga.

Kust ammutab Barenboim energiat, kus peitub see läte, mis voolab nii loomuliku ja keskendununa? Muusik tänab

omakeid. Seitsmeaastase Barenboimi päev nägi välja selline: hommikul kooli õppima, pärast kooli jalgpalli mängima, siis duši alla, ja õhtul lavale esinema. Kodu võimaldas tal areneda, tema ei pidanud millegi pärast muretsema.

* Rooma südame raadiuses Vatikani külje all asub **Teatro Ghione**, kus juba paarikümmend hooaega eksisteerib draama kõrval ka muusika. Teatri kontserdihooaeg kannab "Euromuusika" nime ja esinejate valikul üritatakse vältida moekat suurlinna malli. Lähtutakse kahest põhimõttest:

1) kutsuda interpreete, kes tuntuusest hoolimata satuvad Rooma (või Itaaliasse) harva,

2) lisada hoogu lennuvõimelistele noortele.

Tänu kuldaväärt põhimõttele on Roomas kuuldud Vlado Perlemuterit (1984. aastal, pianist oli siis 81-aastane), Annie Fischerit, Rosalyn Tureckit, Shura Cherkasskyt, Claude Helfferi, Alicia De

Taevasse hääletämbriga ooperiprimadonna Deborah Voigt jäi ilma magusast peaosast. Tüseduse tõttu ei sobi ta lavastusse, kus peaosalisel tuleb treppidest üles-alla liikuda, laval ringi joosta, maha viskuda.

Larocchat... Traditsiooniliselt liitub kontserdiga ka meistrkursus. Hiljuti sai kuulda kõrges eas György Sándorit (s 1923). Budapesti Ferenc Liszti muusikaakadeemia kasvandik György Sándor on klaverit õppinud Béla Bartóki juures ning kompositsiooni Zoltán Kodály juhendamisel, plaadistanud Liszti, Prokofjevit ... ja lõputult Bartókit. Ühtlasi on ta Bartóki Kolmanda klaverikontserdi esmaesitaja. Rääkima peaks vist ka Sándori ja Jean Cocteau sõprusest, mis jahenes, kui viimane pihtis, et Hitleri maailmavaade on talle meeltemööda. Õigustatult võiks mõelda, et see kõik on ammu möödanik, pelk ajaloo tardkivim, ja mis sest enam... Sándori mäng viib kuulaja ärkamisetsundisse, loob illusiooni, et sajandit, kahete, enamatki on võimalik haarata – helid, tämbrid, aeg ja rütm oma lõputus allegoorias.

* Ühtaegu "taevasse ja maisesse sfääri" kuulub ta hää (New York Times); ta hää on "lihtsalt imeline" (Washington Post) – see on kriitikute ülistuslaul, millest sopran Deborah Voigt pole hetkel mingit abi. Londoni Kuninglik Ooper on tühistanud lepingu, mille kohaselt pidi Voigt juunikuus laulma peosa Richard Straussi ooperis "Ariadne Naxosel". Voigt otsustati vallandada, sest ta olevat "liiga paks". Otsust põhjendatakse nõnda: lauljana, kelle täpne kaal pole teada (oletatavalt kõigub see üheksakümne ja saja kahekümne kilo vahel), ei sobi lavastusse, kus peaosalisel tuleb treppidest üles-alla liikuda, laval ringi joosta, maha viskuda. Ka ei sobivat Voigtile kunstniku kavandatud must õhtukleit. Kokkuvõtteks märgib teatri juhtkond, et paljud lauljad vabandavad liigsöömist ametiga, kuid te-

gelikult ei sõltu hääl kvaliteet kilodest. Voigti skandaal meenutab ajakirjanikele Anastassia Volotškova juhtumit: Moskva Suure Teatri baleriin vallandati põhjendusega “tantsuks liiga paks”. Volotškova kaebas tööandja kohtusse ning ta õigused taastati; tagatipuks pidi teater baleriinile reputatsiooni kahjustamise pärast valuraha maksma. Kas ka Voigtil Londoniga midagi sellesarnast plaanis, ei ole veel teada.

Luciano Pavarotti hinnang Covent Gardeni ja Deborah Voigti vastasseisule: “Teatri poolt ebaintelligentne käik, millega mõnitatakse nii väljapaistvat artisti kui ka ooperit.” Samas aga – saatuse iroonia! – tõdeb 13. märtsil New Yorgis Metropolitan Operas lahkumisetenduse (“Tosca”) andnud Pavarotti: “Minu tund on tulnud. Hüvasti, ooperiteater, ma olen liiga paks. Ma ei jaksa enam laval liikuda, nagu süda ihaldab. Kuid ega ma laulmist jäta. Ja mine tea, kui ma end ravin, võib veel imegi sündida.” Ainus, mida *Tenorissimo* oma elus kahetseb, on nõrkus hõrgutiste vastu: “Kui saaks ajas tagasi minna, ei sööks ma ennast nii paksuks.” Kas Pavarotti lahkumist mõjutab viimase aja kesine kriitika (olgu või Anthony Tommasini sulest New York Timesi veergudel)? Ei. Pavarottit huvitab vaid asjatundjate arvamus, näiteks muusikakriitik Harold Schoenbergi oma, kes valitses Timesis enne Tommasinit. Tommasini aadressil laseb Pavarotti lendu kriitika: “Tommasini ei teagi, mis asi see muusika on, suuri kunstnikke teeb ta maha löbu pärast, sest kui oled käebik, pead üritama teiste arvel pikem paista.” Küsimusele, kas ja kuidas on ooper poole sajandi jooksul muutunud, vastab ta: “Teatreid on rohkem, publikut aga vähem, ja vähem on ka väljamüüdud etendusi. Tulevast aastast on Met sunnitud kuuks ajaks lausa ukсед sulgema, sest pärast 11. septembrit ja turistide äravoolu pole endine olukord taastunud.”

“Ooperiilma suurima saadiku” Pavarotti lahkumist jäävad illustreerima suured arvud: 379 korda Metropolitan Opera laval, 140 korda Milano La Scalas, 100 korda Londoni Kuninglikus Ooperis, 48 korda Pariisi Ooperis... Tulevikus jätkab “saadik” kontserdilaval: leping 50 kontserti kahe aasta jooksul on juba jõus.

* 1967. aastal Broadwayl triumfeerinud “Hair” (muusika: Galt MacDermot; tekst: Gerome Ragni ja James Rado), millest Miloš Forman väntas 1970ndate lõ-

Oscarite tseremoonial arvukalt mehikesi rõõvinud “Sõrmuste isand” vormitakse varsti muusikaliks.

FOTOD INTERNETIST

pul ka filmi, on juba mõnda aega uuesti Euroopas. Prantsusmaal, kus Vietnami sõja ja seksrevolutsiooni kiiluvees libisev muusikal etendus aastal 1969, kannab seekordne lavastus kolmekümne viienda aastapäeva pitsert. Hipikultuuri vapiloos lööb kaasa kolmkümmend tantsijat-lauljat, kõik Broadway koolitusega universaalid: Pariisis lauldi inglise keeles, muu tekst kõlas prantsuse keeles. Lavakujundus piirdub kahe tellingutala ja üüratu ekraaniga. Ekraanil helendab sõda ning aastakümnete eest Euroopat ja Ameerikat raputanud magunamaitseline lapsliikumine. Nagu 1969. aasta prantsuse versiooniski, nii lippab ka nüüd kogu trupp esimese vaatuse lõpul paljalt ringi.

* Daily Telegraph teatab, et Oscarite tseremoonial arvukalt mehikesi rõõvinud “Sõrmuste isand” tuleb muusikalina välja 2005. aasta maikuu Londonis. Lavastuse eelarve on üksteist miljonit eurot ning arvatavasti kujuneb sellest West Endi kalleim lavastus. Projekti eesotsas on omaaegne Andrew Lloyd Webberi mõttekaaslane Kevin Wallace. Trilooogia lavavariant kestab ca kolm ja pool tundi, truppi kuulub üle viiekümne osatäitja, kes on valdavalt tundmatud suurused.

* Jaapanlased on tehisintellekti täiustamisel sammu võrra edasi nihkunud: Sony uusim mänguasi humanoid-robot Qrio, mille konstrueerimist alustati aastatuhande vahetusel, tegutseb nüüd edukalt ka muusika vallas. Seni piirdusid Qrio oskused käimise ja tantsimisega; ühtlasi oli teada, et android suudab eristada nägusid ja häält ning saab hakkama seltskondliku vestlusega. 13. märtsil debüteeris Qrio aga Tokio filharmoonikute ees, juhatahes Beethoveni Viienda sümfonia esimest osa. Tokio noorte lemmikpaigas Orchardi kontserdisaalis toimunud *show*’le eelnes rida proove, mille käigus “väike mehaaniline Muti” (nii kutsutakse viiekümne kaheksa sentimeetri pikkust tehisdirigenti Itaalias) üllatas orkestrante tavatute tempodega. Pillimeeste jahmunud nägusid nähes olevat Qrio kummardanud ja oma sünteetilisel häälal teatanud: “Vabandust, me eksisime, võtame uuesti.” Ühise keele leidmiseks kulunud maestrol ja orkestril viis proovi.

Sellal kui Sony Qrio maadles Beethoveni tempodega, tutvustas ka Toyota oma uut lelu – saja kahekümne sentimeetrist android-trompetisti, kelle repertuaaris Disney-Pinocchio “When you wish upon a star”.

* Multifunktsionaalne Beethoven! Londonis kavatakse parklatesse, ostukeskustesse ning metroojaamadesse paigaldada valjuhääldid, kust kõlaks pidevalt Beethoveni muusika. Tegu pole klassikalise muusika propaganda, vaid avaliku korra kaitsega. Initsiatiiv pärineb Londoni politseilt, kes loodab, et ehk peletab Beethoveni sangarlik looming vargaid ja huligaane.

Klavessiinipäevad: muusika on kõla

MARIS VALK-FALK

IV rahvusvaheliste klavessiinipäevade kontserdid toimusid Tallinnas ja teistes Eesti paikades – Tartus, Pärnus, Viljandis ja Viinistus 31. märtsist 6. aprillini. Ajalooliste pillide tänapäevastel koopiatel anti kokku 14 kontserti 24 esineja osavõtul. Peeti kolm sümposioniettekannet ning toimus väljapaistva ajalooliste pillide interpreedi, Salzburgi Mozarteumi mitmekülgse pedagoogi Wolfgang Brunneri meistrikklass. Klavessiinipäevadel esinesid ka Tallinna ja Tartu muusikakoolide klavessiini-, kandle- ja harfiõpilased.

Tulvet inspireeris teadus

Neljandate klavessiinipäevade kavaraamatus ütleb Helena Tulve oma uudisteoste kohta: “...il neige” (“...sajab lund”) klavessiinile ja kandlele (...) on saanud tõuke ühest teadusajakirjast pärit kummalisest faktist, et veepinnale langevad lumehelbed tekitavad kokkupuutes veega plahvatusetaolise heli, mis omakorda põhjustab kaost veevaluses maailmas. Heli kui õrn puudutus või tugev löök. Tekkimise kiirus, muutumise võimalus, kadumise kartus. Kõla ootus, rütmi tajutavus, pulsi olemasolu.” Kirjeldatud sündmused on selgelt nähtavad klavessiiniloosi uurijale, kelle arvutiprogramm suudab lahata heli kui terav skalpell. Näeme, kuidas füüsilise heliallika, klahvpilli võnkuva keele loodud kõlaline tegelikkus muutub meie närvisüsteemis ühtaegu intellektuaalse nautingu ning muusikalise emotsiooni sulamiks, nii nagu tina ja vase sulam on pronks.

Klavessiin filosoofilises rollis

Mõõdunud klavessiinipäevadel kohtusid vana ja uus võib-olla kontrastsemalt kui kunagi varem. Eesti muusikatraditsioonis asetub ajalooline klahvpill uude heliallikana ehk isegi ootustevastase filosoofilise rolli, mida sellel festivalil tulemusrikkalt tõestasid oma uudisteostes Helena Tulve ja Mirjam Tally kõrvalt Toivo Tulevi trioga flöödile, tšellole ja klavessiinile “Du, ewig du” (2001), Erkki-Sven Tüüri “Arhitektoonikaga nr 7” (1992) ja Jukka Tiensuu “Fantangoga” (1984). Viimase juurest kulgeb otsetee György Ligeti klavessiinikäsituselt revolutsiooniliste lugude “Hungarian Rock”

ja “Passacaglia ungherese” (1978) juurde. Helena Tulve lugusid “sans titre” (1999) ja “...il neige” (2004) ühendavad aga niidid klavessiiniloosi kestvuse-tõlgitsuse kaudu Ligeti “Continuumiga” (1968). Klavessiiniloosi lisandus installatsioon, *live*-elektroonika ja sellest sündinud spektraalhelide muundumise ilu.

Stembridge'i sümposioniettekannet

Klavessiinipäevade keskseks, kuid Eestis kurvastavalt tähelepanuta jäänud sündmuseks (7 kuulajat!) pean praegu Itaalias elava inglise organisti ja klahvpilliloolase Christopher Stembridge'i sümposioniettekannet Girolamo Frescobaldi tokaatade ja partiitade (1615) raamatu Bärenreiteri kirjastuse uusväljaandest, mille toimetaja ta on. Haaravalt kirjeldatud itaalia varase muusika tagapõhi näitas, kuivõrd veenvalt võttis Frescobaldi, üks varase klahvpillimuusika geeniusi, kokku eelnevate ajajärgude otsingud helikeeles, vormis ja esituses. Christopher Stembridge'ile on antud Ameerika muusikateaduse ühingu Noah Greenbergi auhind Frescobaldi loomingu uurimise eest. Tema erakordselt suur repertuaar ajaloolisele mehaanilisele orelile ja klahv-näppepillidele loodud muusikast ja selle läbitunnetatud, võib öelda religioosne mängimine on teinud temast tänapäeval ühe pühendunuma itaalia varase muusika interpreedi. Tema toimetatav uusväljaanne avaldatakse ulatusliku võrdleva eessõnaga.

Laval palju mikreid ja mõned pillid: Kristi Mühling ja Ene Nael esitamas Helena Tulve uudisteost “...il neige”.

FOTO IMBI TARUM

Bach jätkuvalt armastatud

Ettearvatult äratasid suuremat publikuhuvi klavessiinipäevade varase muusika kontserdid. Armastus Johann Sebastiani muusika vastu ilmnis nii kavade koostamisest kui kuulajate reaktsioonidest, aga ka kontsertettekannete õnnestumisest. Viimases mängis Rüütelkonna hoones toimunud pidulikul lõppkontserdil suurt rolli Bachi klavessiinikontsertide barokitundlik rahvusvaheline saateansambel. Siinsesse pisut raskepärasesse baltimaade-põhjamaade traditsiooni tõi nõtkust ja kõlalist värskest Wolfgang Brunneri Bachi klahvpillimuusika tähtteoste inimlikult soe, hingamisjärane artikulatsioon, mida tasakaalustas sekventside ja korduste ühtlane pulss.

Esinejatest

Rahvusvahelised klavessiinipäevad, mis esmakordselt toimusid 1996. aastal, on saanud teoks Imbi Tarumi kunstilisel juhitud juhitud, kes näitas end selgi korral dominantsele särava klavessinistina ja suupärase ansamblistina. Just neile külgedele oli asetatud ka pearõhk klavessiinipäevade koostamisel. Eestis koolitatud klavessinistidest esinesid huvitavate nüüdis- ja varase muusika interpreetidega Ene Nael, Marju Riisikamp, Kristiina Are, Kölnis õppiv Iren Lill ja aastaid Hispaania tegutsev Marju Vatsel (duokavas Jordi Reguantiga). Meistrikklassis mängisid veel Veronika Tamm ja Irina Zahharenkova. Külalissolistidest olid kutsutud Anssi Mattila, Laura Vihreäpuu, Petteri Pitko ja Anna Orasmaa Sibelius Akadeemiast. Ansamblipartneritena olid tegevad Darius Stabinskas (Leedu), Raimond ja Lasma Melderis (Läti), Rain Vilu, Tõnu Jõesaar ja Imre Eenmaa ning organist Ene Salumäe. Nüüdismuusika kontserdil “T-kond” kuulsime Monika Mattiesenit (flööti), Eve Neumanni ja Eha Sõelseppa (saksofonid), Kristi Mühlingut (kannel), Aare Tammesalu (tšello), Mirjam Tally *live*-elektroonikat ja nägime Ivika Kivi videoinstallatsioonide õnnestunud sünkroonsust muusikaga. Wolfgang Brunner aga külastas Eestit juba neljandat korda.

Kas kuulaja soovid täitusid?

Klassikaraadio sünnipäevakontsert Estonia kontserdisaalis

RISTIN SIIMER

1. aprillil toimus Estonia kontserdisaalis Klassikaraadio sünnipäevakontsert, mille kava kokku panemise viis oli huvitav ja ebatavaline. Nimelt said Klassikaraadio kuulajad internetis nimekirja põhjal valida, milliseid teoseid nad kontserdil kuulata soovivad.

Valiknimekirja koostas dirigent Kaisa Roose, kes käesoleval kontserdil astus esmakordselt Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ette. Kaisa Roose on õppinud Eesti Muusikaakadeemias koorijuhtimist ning Taani Kuninglikus Muusikaakadeemias orkestridirigeerimist. Ta on juhatanud mitmeid sümfooniaorkestreid ning tegelnud palju ka lavamuusika dirigeerimisega.

Kontserdi esimeses pooles sai publik kuulda Edvard Griegi Orkestrisüiti nr 1 muusikast Ibseni näidendile "Peer Gynt" ning Antonin Dvořáki Tšellokontserti h-moll.

Griegi orkestrisüit on minu arvates justkui "lastemuusika", kus on esindatud peamised nõidusliku maailma elemendid: salapära, helged hetked, mänglevus ning võimsus. Sellised programmilisele teosele kohased kontrastid peaksid suutma kõita kõiki kuulajaid. Üldiselt pean end küllaltki keskendumisvõimeliseks, kuid sellel kontserdil hajus mu tähelepanu juba esimeste minutite jooksul. Konkreetsed meeleolu ja dünaamika vaheldumised olid vaid aimatavad. Ootasin rohkem (olenevalt osast) kord südamlikkust, kord pinget, põnevust ja maagiat ning kord lihtsust ja kergust.

Dvořáki Tšellokontserdis soleeris Marius Järvi, kes õpib alates 2000. aastast Helsingis Sibeliuse Akadeemias. Marius Järvil on seljataga mitmed rahvusvahelised konkursid ning meistrkursused. Euroopa riikides on tšellist esinenud nii solisti kui kammermuusikuna ja kaasa teinud mitmetel plaadistustel.

Kahjuks pettusin teda kuulates üsna tugevalt. Esimene asi, mida tajusin, oli Järvi ebakindlus. Mõne hetke möödudes selgus, millest see oli tingitud – interpretil polnud lugu veel publikule esitamiseks

Kaisa Roose taktikepi all mängis ERSO just seda, mida publik soovis.

FOTO INTERNETIST

küps. Seda näitasid enamiku tehniliste käikude katkemine ning intonatsioonilised probleemid. Raskusi tekkis ka solisti kuulmisega, kohati mängis Järvi liiga vaikselt, kohati orkester liiga valjult, igal juhul puudus koostöö. Teose muusikalise kujunduse kohta polegi midagi öelda, sest noodimaterjali kõrvalt polnud tšellistil aega selle valdkonnaga tegelda.

Teises pooles kõlas Ludwig van Beethoveni Sümfoonia nr 7. Nagu Griegi puhul, häiris siingi liiga vähene vaheldusrik-

kus. Kõik neli osa oleksid nagu kokku sulanud ühtseks halliks massiks, kus vaikse ja vaoshoitud pinge asemel esines ilmetus ja jõuetus ning dramaatilisust tunnetasin pigem forsseeringu kui emotsionaalsusena.

Mul on kahju, et ei saanud kontserdilt suuremat elamust, ning loodan, et järgmisel aastal, Klassikaraadio kümnennda aasta juubelikontserdil kuulen elavamalt ning säravamalt musitseerimist.

Üldmobilisatsioon Elleri koolis

VIRGE JOAMETS

Juba kolmandat aastat oli märtsikuus Tartu Elleri koolis nn projektinädal: 2002. aastal toimus baroki, 2003. aastal klassika ning tänava romantismi pidunädal. Tunde ei toimunud, hommikust õhtuni käisid loengud, kontserdid ja muudugi proovid.

Kõige positiivsema vastukaja said ava- ja lõppkontsert. Esimese valmistas ette pianist Tanel Joamets. Temaga koos musitseerisid keelpillimängijad Lasse Joamets (Rovaniemist), Liis Joamets, Anne Ilves ja Indrek Leivategija. Viimased kolm on Elleri kooli õpilased, andekad ja mis sama oluline – väga töökad muusikud. Ühiselt mängitud Francki Klaverikvinteti polnud jällegi õpilaskkusest, mängijate eristumist meistriteks ja sellideks. Koos Rahmaninovi trio ning Brahmsi Teise viiulisonaadiga moodustus kõrgetasemeline kammerkontsert Tanel Joametsa “Romantiliste šedöövrite” sarjas.

Väga hea oli ka lõppkontsert, kus esines Elleri kooli sümfooniaorkester Andres Mustoneni juhatusel. Dvořáki meeldejäivatest teemadest kubisev Üheksas sümfoonia “Uuest maailmast” kõlas tõesti uhkelt. Särava ja intensiivse musitseerimisega jäid kõrva eriti mitmed puhkpillirühma mängijad. Mustoneni energia leidis enesele päris paraja kanali.

Koos sümfooniaastus üles ka pidunädala nael, pianist Alexander Paley USAst, esitades Mendelssohni Esimese klaverikontserdi. Teose pöörase tempoga said ka orkestrandid vahvalt hakkama, finaali tuli kordamisele. Suurepärase, et meistrit ei heidutanud õpilasorkester, orkestrandid said sellest kontserdist kindlasti vägeva kogemuse.

Paley andis Tartu linnamuuseumis ka soolokontserdi. See vääriski omaette kirjatükki, siinkohal olgu aga ruumipiidusel üksnes öeldud: vapustava tehnika, keskendumise ning kujundi tabamise-ga mängija. (Plaanide kohaselt peaks ta Eestis ja ka Tartus uuesti esinema tuleva

Jagatud rõõm. Pianist Alexander Paley ja dirigent Andres Mustonen eduka kontserdi lõppedes Elleri kooli noorte sümfoonikute ees.

FOTO PM/SCANPIX

aasta veebruaris, ärgu maha magatagu!) Energias jagus tal veel ka pianiste õpetada. Töö käigus pudenes jutu sisse ilmekaid paralleele elust, teistest muusikaliikidest (ooperist) ja eriti klaveriteostest. Hea oli näha saalis ka teisi, mitte ainult klaverimängijaid (lõppude lõpuks on muusika ju muusika ja mitte klaveri- või akordionimäng). Siit veel üks projektinädala pluss: tavalisel tööpäeval mingile meistrikursusele lihtsalt ei jõutaks, tunniplaan on kõigil väga tihe. Samas kiitus korraldajatele: üritused ei kattunud, kõigest oli võimalik tahtmise korral osa võtta.

Vähemalt kuulajaid õnnelikuks tegev oli ka Toomas Siitani juhata tud kontsert Felix Mendelssohni kantatidega. Esiteks juba teosed, millest mitte midagi ei teatud ning mis, nagu selgus, olid mitmes mõttes üllatavad. Teiseks, sooja tämbriga solist Teele Jõks. Kolmandaks, Toomas Siitan oma teadmiste ja võluga.

Elleri kontsertkooris laulavad kooli laulu- ja koorijuhtimise eriala õpilased ning see ei tegutse pidevalt, vaid projektipõhiselt. Kahtlemata oli töö, mis Siitan nendega tegi, väga oluline, õpilased meenutasid seda tänuga. Samas polevat meeste ettevalmistus olnud just hiilgav. Miks? Sest terve rida mehehakatise polevat proovides käinud. Miks? Ka mind huvitab juba ammugi, et miks ei kasuta osa muusikakooli muusikat õppima tulnud inimesi võimalust muusikat õppida (hirmsatest muusikateoreetilistest ainetest me siinkohal ju ei räägi)? Proovides korralikult käinud tunnistasid oma häbi puudunute pärast. Neid jäi vaevama, et ettekandes oli teatud rabadust – materjali ei saadud piisavalt selgeks. Orkestrantidele omakorda, kes olid äsja ühele poole saanud Miina Härma “Murueide tütre-ga”, oli kaks kontserti ühe nädala jooksul ilmselt liig.

Romantisminädalal aktiivselt loengutel ja kontserditel osalenud õpilased tunnistasid üksmeelselt sellise nädala kasulikkust – et saadi juurde palju kogemusi, värsked muljeid, energiat, ideid. Mõõndi, et töötati sama intensiivselt või pingelisemaltki kui muidu. Näiteks pianistidel oli kolm kontserti. Mõni õpilane lavalt eriti ära ei saanudki, küll mängis ise, küll pööras teistele lehte. Märpati ka, et terve jõuk oli kohal käinud “linnukest” kirja saamas, et seejärel kaduda. Ja osa olevat hoopiski kodus aega veetnud, veel ühte vaba nädalat nautinud. Nõnda oli see nädal kasulik ka selle poolest, et terad eraldusid sõkaldest, ilmselt selgemini õpilaste enestegi jaoks.

Mozart ja tema naised

TOIVO TRAKS

27 märtsil sai arvukas kontserdipublik Pärnu Kontserdimaja kammersaalis osa pianist Kalle Randalu ja näitleja Ülle Kaljuste ühisprojektist – üritati ühitada Wolfgang Amadeus Mozarti geniaalne helilooming tema mitte just eriti geniaalse kirjaloominguga. Ülesanne osutus üsna raskeks suure kontrasti tõttu, mis valitseb Mozarti kirjadest avalduva reaalse elukäsitluse ja tema muusikalise maailma vahel. Seetõttu võis kuulajale valdavalt jääda mulje, et kontsert kulges paralleelselt kahte liini pidi: väga raske oli tabada esitatava muusika mingitki seost suulise tekstiga. Kontserdi eesmärk näis olevat Mozarti isiksuse eri tahkude vastandamine ja tema elu erinevate väljendusvormide kontrastsuse demonstreerimine.

Publikut tabas ootamatu pisišokk juba kontserdi algul, kui klaverisonaadi C-duur *Allegro moderato* kaunit ja peenelt sillerdavale aristokraatsele muusikale järgnes kohe, pehmelt öeldes, räige ja suisa turunaiselikult labane tekst Mozarti kirja näol emale (!), milles helilooja kasutas kontserdil tabavalt “fekaalkeeleks” tituleeritud stiili. See kubises sõnadest, mille puhul tänapäeva soliidset väljaandend panevad esitähle järele kolm punkti.

Oma kirjadest lubas helilooja vastavalt oma kapriisile, ebastabiilsele ja eluvõõrale olemusele endale kõike: lausroppustest löikava satiirini, ükskõiksusest õnnetuste või kaotuste suhtes ja kergemeelsest solvangutest tõeliste leegitsevate armuvaldusteni.

Helilooja muusikas väljendatud tunnete skaala on pisut kitsam: sillerdavast heatujulisusest sügava kurbuseni, aga ehk mitte traagikani. See tunnete skaala on aga tema muusikas esindatud geniaalse sügavuse ja puhtusega. Julgen väita, et Mozarti muusikas ei ole kusagil võimalik tajuda mõnda labast mõttekujundit, samal ajal kui ta kirjad lausa kubisevad roppustest.

Kalle Randalu esitas Mozarti väikevorme ja osi suurematest teostest tema pianismi iseloomustaval moel – rahulikult, peenekoeliselt, ilma suuremate väliste emotsionaalsete efektideta, härras-

mehelikult. Tundub, et Randalu mängu on aasta-aastalt tasapisi imbunud teatud rutiini või mingit selgelt tajutavat peatumat jäänud löplikku seisundit. Vahest on see seoses tema pedagoogilise töö kindlalt väljakujunenud põhimõtete liigse domineerimise või pianistina küpsesse ja elukogenud inimese ikka jõudmisega, kus uurimisinnukus ja avastamisrõõm on tasapisi asendunud soliidsele teadmiste pagasile tugineva stabiilse põhimõttekindlusega. Igatahes näib Kalle Randalu olevat jõudmas staadiumi, kus ta enam ei suuda viia Eesti kontserdipublikut sellise vaimustuse niagu oma nooruses.

Kohati häirisid kontserdi kulgu ka Pärnu Kontserdimaja klaverite seisundist tulenevad ebakõlad. Kontserdimaja esindusklaver, ennistatud Steinway, pole kaugeltki esimeses nooruses ja tippvormis. Tegemist on veidi ebaühtlase, teravatoonilise, klõbiseva ülemise registriga ja vasaku pedaali kasutamisel liigselt tämbrit muutva instrumendiga. Siinkirjutaja arvates oleks säärane kunstitempel nagu Pärnu Kontserdimaja igati ära teeninud tõelise esindusklaveri, mida kasutatakse vaid väga heade kontsertide puhul. Kuigi teisest küljest – selles majas üle aasta töötanud inimesena ei ole minus tek-

kinud kindlat veendumust, et seal on projektijärgselt tagatud tipptasemel tingimused väärtuslike pillide korrashoiuks. Praegu on paradoks, et Pärnu linna parim ja tõelise hingega klaver ei asu mitte Kontserdimajas, vaid hoopis hea akustikaga, ent publiku seisukohalt ebamugavas ja väikeses raekoja saalis.

Segi Kalle Randalu kaliibriga pianist ei suutnud täielikult taltsutada klaveri kõlalisi ebakohti. Osaliselt sellepärast nautis siinkirjutaja eriti *Adagio*'t klaasharmonikale, sest interpreedi taotletud erilist kõlaefekti võimendas klaveri ülemise registri klaasjas klõbimine.

Üldiselt nauditav esitus tekitas siiski paar küsimärki, mis puudutasid Kalle Randalu enda seadeid Mozarti kontsertides. Jäi mulje, et soolo- ja orkestripartii ühendamisel oli liiga suurt löivu makstud mõlemale poolele. Oluliselt vähenenud moztartlik läbipaistvus, tunduvalt paksem faktuur ja sellega kaasnev paratamatu romantiline pedaalikäsitlus pani veidi kahtlema sellise eksperimendi otstarbekuses.

Kokkuvõttes oli tegemist sümpaatse kontserdiga, kus toodi sõnas ja helis selgelt välja Mozarti keerulise natuuri vastuolud. Kontserdipublik, kuigi vaimustusse sattumata, jäi heatahtlikult rahule.

Mozart kõlas Kalle Randalu esituses rõhutatult härrasmehelikult.

FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

"Teemi seto punkki," teatasid kootud põlvikutega Värskas poisid ansamblist Zetod.

FOTO AARE PLAKK

Rahvalaulu interpretatsioonid Põlvas

VAIKE SARV

[---] kunstiteos hoiab väga tinglikult kinni oma ajaloolisest päritolust ja on iseäranis tõe väljendus, mis mingil juhul ei lange kokku sellega, mida ühe teose vaimne autor teost luues õigupoolest mõtles.¹

Põlva folkfest, nagu teda omade vahel hellitavalt nimetatakse, kannab ametlikku nimetust eesti rahvamuusikatöötlaste festival. Nagu koduleheküljelt lugeda saab, on festivali peamiseks eesmärgiks eesti rahvamuusika taaselustamine tänase esitaja ja kuulaja kaasabil.

Rahvamuusika taaselustamine (*folk revivals*) on liikumine, mis tekkis Põhja-Ameerika linnades juba 1950. aastatel. Nagu on kirjutanud etnomusikoloog Neil V. Rosenberg, kannab seda "juurte juurde" tagasipöördumise idee, mis vastandub ellujäämise (*survival*) ideele.² Rahvamuusika taaselustamine on sealpool peamiselt nende intellektuaalide tegevus, kes otsivad alternatiivseid massikultuurile,

kuigi taaselustamise katsed võivad esile kutsuda ka huvitavaid populaarkultuuri ilminguid. Nii või teisiti, rahvamuusika taaselustamise kaudu lahendatakse ühiskonnas identiteediprobleeme ja see moodustab osa tänapäeva kultuuripoliitikast. Kuigi taaselustamise ja ellujäämise ideoloogiad liiguvad eri radadel, juhtusid nad Põlva festivalil kohtuma – ürituse avas setu leelokoor Leiko, seekord koos Rein Rannapi improvisatsioonidega.

Põlva viies folkfest toimus 20. märtsil Põlva kultuuri- ja huvikeskuse avarates ruumides. Festivali kunstiline juht oli taas Ülle Podekrat ja projektijuht Rein Vill. Žüriisse kuulusid festivali patroon Ingrid Rüütel, Anne Erm, Kirile Loo ja Peeter Aas, esimees oli Tõnu Kõrvits. Kõik 16 osalejat pidid esitama veerandtunnise kava, sealhulgas ühe eesti rahvalaulu töötlust. Seekord oli kõigile esitajatele ühiseks looks Jakob Hurda poolt Põlva kihelkonnast 1860. aastail üles kirjutatud sõnad:

Leelokõnõ, laulukõnõ! Koh sa ollit, ku ma otsõ, koh sa käket, ku ma käve? [---]. Laulu viisi on üles kirjutanud Miina Hermann Põlva kihelkonnast 1904. aastal.

Vastavalt folkfesti nõuetele pidid esinejad andma nii sõnadele kui ka viisile kaasaegse tõlgenduse nii, et side algvariandiga oleks tuntav. Seega tuli igal ansambli interpreteerimise käigus vana rahvalaulu mõista, oma arusaamade ja emotsioonidega siduda ning sellele arvu-ka publiku tähelepaneliku pilgu all uus, folkfesti õhustikuga sobiv tähendus anda. Siinkohal heidan sellele põnevale protsessile põgusa pilgu ühe näite, nn kohustusliku laulu abil.

Kui vanema rahvalaulu sõnade mõistmisega ühelgi esinejal erilisi probleeme ei paistnud olevat, siis üllatuse tõi vana Võrumaa uuemast meestelaulust võetud refrääniga viis. Meloodia ei mahu tavaprase regiviisi stiiliraamidesse, vaid on laia ulatusega, sisaldab nii kromatisme kui ka

oktavi hüppeid, tavapäraste rütmimustrite kõrval leidub punkteeritud rütme jne. Refraän on aga tantsulise iseloomuga. See võõrapärane viis oli parajaks proovikiviks interpreteerijaile. Ansambel Mälutagune Tallinnast esitas meloodia esmalt põikflöödiga elegantses barokkmuusika stiilis ja läks seejärel üle torupillivalsile (Jazzkaare festivali auhind). Laudaukse Kääksutajad Tallinnast ei kasutanud üldse etteantud viisi, vaid interpreteerisid sõnu muldvana naise kähedal häälel (peapremia Põlva linnavalitsuselt). MarR ja nende džässmuusika reeglite järgi improviseeriv solist Mari Kalkun Tartust võttis laulust vaid mõne motiivi (Viljandi pärimusmuusika festivali toimkonna eriauhind). Tartu Krää kandis laulu ette kannelde, kitarride, löötsade, viulite ja rohkete ohe-te saatel, kuid läks siis üle setu kargusele (Ingrid Rüütli auhind). Türi *a cappella* Uisapäisa joigus, lisas burdoonhääle ja läks viisi teises pooles üle kamaarinska-ja tüüpi esitusele (Vikerraadio eriauhind). Viljandi duo Gerti ja Kulno kasutas dialoogivormi ja tõi muusikasse Norrast tut-

tavaid trallitusi (Võru folkloorifestivali eriauhind). Raud-Ants Viljandist lähtus *heavy-metal* muusikast ja esitas folkfesti kõige vägevama trummisoolo (Taevaskoja turismi- ja puhkekeskuse eriauhind). Publiku lemmikuks osutus Värska poiste ansambel Zetod (publikupremia Põlva maavalitsuselt), kes sai ka Põlvamaa parima ansambli preemia. "Teemi seto punki" oli nende teade publikule ja see esitus kandis ilmselt enam ellujäämise kui taas-elustamise mõtet.

Esinejad – ansamblid, projektibändid, duod ja solistid – kuulusid sedavõrd erinevatesse kategooriatesse nii muusikalise ettevalmistuse kui ka tõlgendusvalmiduse poolest, et raske on neid isegi ühe laulu piires sama mõõdupuuga mõõta. Kõige küpsem muusikaline esitus kuulus kahtlemata ansambli Virre Tallinnast, kus Toomas Torop ja Ürjo Jaama koos kaastellega suutsid Põlvamaa meestelaulu tõlgendada orientaalses võtmes. Tulemuseks oli instrumentaalne meditatsioon, mis tugines noodistuses leiduvale ornamentikale. Sotsiaalselt kõige tundlikum lähene-

mine rahvalaulule oli ilmselt aga Tõrvast pärit ansambli Nihe esitus, kus mandoliinil, balalaikal, bandžol ja kitarril mängitud viisi täiendas Ott Kaasiku muhelev kommentaar, kes seadis kahtluse alla muistse kuldaja ihaluse ja asetask ennast rahulikult rahvamuusika kandja rolli: ehk saja aasta pärast keegi leiab, et on hea lugu...

Põlva folkfest on tegelikult muutunud Lõuna-Eesti rahvamuusikatöötlaste festivaliks, sest enamik osalejast on pärit Tartu ja Viljandi kandist või kui tulijad ongi Tallinnast, siis on nad ikkagi vanast Võrumaa kannust kasvanud. Tundub, et üks identiteediprobleem on sedakaudu lahendatud.

¹ Hans-Georg Gadamer. Hermeneutika universaalsus – *Esteetika ja hermeneutika*. Ilmamaa, 2002, 227.

² Neil V. Rosenberg. Introduction. *Transforming Tradition – Folk Music Revivals Examined*. Ed. by Neil V. Rosenberg. Urbana and Chicago. University of Illinois Press, 1993, 1–25.

KLASSIKARAADIOS

BRAAVO / LEGEND pühapäeval kell 9, kordussaade kell 16

2. mai BRAAVO, NEVILLE MARRINER!

Inglise dirigendi 80. sünnipäeva puhul kordame Maia Lilje saadet, mis oli esmakordselt eetris 1999.

9. mai BRAAVO, RALF GOTHONI!

Saade soome pianistist, keda tema märtsis toimunud Eesti turnee ajal intervjueris Piret Väinmaa.

16. mai LEGEND – RICHARD TUCKER!

Ameerika tenorist teeb saate Tiina Kuningas.

23. mai BRAAVO, INESA GALANTE!

Läti sopranist teeb saate Karin Kopra.

30. mai BRAAVO, MARYLIN HORNE!

Tänavu 70-aastaseks saanud legendaarsest ameerika metsosopranist teeb saate Kersti Inno.

IDEAALMAAILMAD laupäeval kell 21, pühapäeval kell 23

1. mai ELECTRIC LIGHT ORCHESTRA –

Electric Light Orchestra (1971)

Tiit Kusnets

8. mai CARAVAN – CUNNING STUNTS (1975)

Vallo Järvis

15. mai YES – CLOSE TO THE EDGE (1972)

Igor Garšnek

29. mai SOFT MACHINE – II (1969)

Mihkel Kleis

Klassikaraadio Tallinnas 106,6 MHz, Tartus 103,0 MHz, Haapsalus 106,3 MHz, Pärnus 107,3 MHz, Koerus 107,6 MHz, Kohtla-Nõmmel 90,4 MHz, Narvas 89,4 MHz, Kuressaares 107,0 MHz, Saaremaal-Hiiu maal 107,8 MHz, Viljandis 107,0 MHz, Võrumaal 99,0 MHz, Põlvas 92,5 MHz, Internetis www.er.ee/klassik

Eesti Muusikaakadeemia kontserdid mais 2004

1. mai, kell 18.00

EMA kammersaal
Aet Ratsessepa viiuliklass

2. mai, kell 13.00

Toomkirik
Orelitund
Ene Salumäe

2. mai, kell 16.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Reene Pehka
(klaver, kammeransambel)
Kaastegevad Helen Saar,
Andreas Aben, Jan Pentšuk,
Marlis Timpmann, Andreas
Lend, Tanel Juksaar, Kadri
Rehema, Olga Raudonen

2. mai, kell 19.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Kaia Tambi (tšello)
Klaveril Lea Leiten

3. mai, kell 17.00

EMA kammersaal
Doktorikontsert
Mihkel Peäske (flööt)
Kaastegevad Leho Karin
(tšello), Kaia Urb (sopran)

4. mai, kell 18.00

EMA kammersaal
Vladimira Lebedeva
(klaver)
Maria Bachmann (klaver)

5. mai, kell 18.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Karmen Puis (metsosopran)
Klaveril Jaanika Rand-Sirp

5. mai, kell 19.00

Pärnu raekoda
6. mai, kell 18.00
EMA kammersaal
Magistrikontsert
Leonora Palu (flööt)
Voces Musicales Ensemble
Dirigent Risto Joost

6. mai, kell 18.00

EMA orelisaal
Külaliskontsert
Tuula Paavola (alt, Soome)
Colin Hansen (klaver,
Soome)

8. mai, kell 16.00

EMA orelisaal
Alfred Pappmehli
mälestuskontsert
Pille Prans (viilul)
Lea Leiten (klaver)
Mart Laas (tšello)

8. mai, kell 17.00

EMA kammersaal
Doktorikontsert
Ludmilla Kõrts (sopran)
Igor Tsenkman (bariton)
Klaveril Merike Käver

9. mai, kell 16.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Reet Uba (viola)
Klaveril Reinut Tepp

9. mai, kell 19.00

EMA kammersaal
dots Tõnu Reimanni
viiuliklass
Klaveril Reet Ruubel

12. mai, kell 19.00

EMA kammersaal
Doktorikontsert
Irina Zahharenkova (klaver)

13. mai, kell 14.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Ave Ott (klaver)

13. mai, kell 19.00

EMA orelisaal
Magistrikontsert
Tanel Juksaar (tromboon)
Klaveril Ralf Taal

14. mai, kell 17.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Pille Prans (viilul)
Kaastegevad Lea Leiten
(klaver), Mart Laas (tšello)

16. mai, kell 13.00

EMA orelisaal
Orelitund
Tiia Tenno-Ratas

18. mai, kell 19.00

Rocca al Mare Kool
Magistrikontsert
Hanna Renter-Reintamm
(koolimuusika)
Kaastegevad Rocca al Mare
Kooli õpilased ja lastekoor
Kammerkoor "Kellerkoor"

21. mai, kell 18.00

EMA kammersaal
Külaliskontsert
Georgia State University
Singers
Dirigent Alan Raines (USA)

20., 21. mai, kell 11.00

Eesti Nukuteater
22. mai, kell 12.00, 15.00
Eesti Nukuteater
EMA ooperistuudio
diplomietendus
E. Humperdinck
"Hansuke ja Greteke"
Lavastaja Thomas
Wiedenhofer

23. mai, kell 18.00

EMA orelisaal
Kristjan Hallik (viilul)
Klaveril Jelena Fomina,
Liisa Hirsch

26. mai, kell 19.00

EMA kammersaal
Jaan Öuna
mälestuskontsert
Svetlana Jaroslavskaja
(flööt, Sankt-Peterburg)
Julia Jurtšenko (klaver,
Sankt-Peterburg)

28. mai, kell 18.00

EMA kammersaal
PaukenfEst V
Kooseisus Vambola Krigul,
Anto Önnis, Hele-Riin Uib

28. mai, kell 18.00

EMA orelisaal
Magistrikontsert
Eve Pütsepp (tšello)
Klaveril Nävid Mikkonen

29. mai, kell 18.00

EMA kammersaal
Magistrikontsert
Anna-Kaisa Rautanen
(klaver)

Operett pole ainult aariate laulmine

MARVI TAGGO

Operett on nagu oopium, mis uimastab, aga ei toida, kuid on täitnud teatrisaale ja kassaplaane. Operett on valulisemaid teatrivaldkondi, kus oma elumõtet pole kerge kaitsata.

Aga kui laval on operett, ei saa sealt puududa täht, esimene daam, primadonna. Kolmekümnendatel aastatel tõi Imre Kálmáni "Bajadeer" Estonia rambivalgusse legendaarse Milvi Laidi. 1957. aastal jäid "Bajadeeris" kõlama Silvia Urb ja Georg Ots. Operetti mängiti üle 250 korra.

Silvia Urb on kasvanud lihtsas peres. Kus ta küll seda kunsti õppis, suurejooneliselt uhkeid tualette kandma, aga ta oskas! Önnistatud vaist, millela ei kujuta ette tõelist lavainimest. Ainult vokaalselt kaunis rüüis operetprimadonna ei rahulda kedagi.

"Ega ainult primad operetti päästa, kui sealt puudub kontrast, särav subretipaar. Muidugi on esimesel paaril väga suur osa mängida, aga kui kõrval on "kääk", ongi operett mokas. Ka muusikalises mõttes, kui mõni hääl ei kõla või ei sula ansamblisse, on jälle halvasti. Operett pole aariate laulmine, nagu ooperis, kus noodid kõik emotsioonid paika panevad ja osalahendus on juba hääles olemas. Operett peab olema silmale ja kõrvale, tekst on oluline ja seda on isegi raskem laulda, sest pead nüansseerima, särama, tantsima ja märkamatult laulu pealt tekstile üle minema nii, et see ka üle orkestri saali kanduks. Tuju, tempo, diktsioon, nagu ütles Lauter."

Esimeses vaatuses primadonna armub, teises minestab.

"Vähemalt meie lavastustes polnud ühtegi minestavat daami. Klassikalises mõttes on opereti esimene daam eksootiline, naiselik, tavaliselt brünnett, subrett tütarlapselik, natuke lihtsameelne, blond. Primadonna Milvi Laidi kohta räägiti, et

Diiva.

Värvilised ja lõhnavad õnnitlused.

FOTOD ERAKOGUST

elus oli ta nagu hall hiireke, aga kui lavale läks, siis säras. Mina olen Milvi Laidi näinud ainult üks kord kontserdilaval. Ta toetus klaveri najale ja laulis midagi kaluri neiust. Tookord mõtlesin, kas see ongi see kuulus operetiprimadonna Milvi Laid? Olin pisut pettunud. Aga kui laulad ühe aaria, on see ju midagi muud, kui kujud osa.

Operett peab olema silmale ja kõrvale, tekst on oluline ja operetti on isegi raskem laulda, sest pead nüansseerima, särama, tantsima.

Mulle meeldis kõige rohkem olla Lõbus lesk. Bajadeeri mängisin ära, aga Lesk oli sisu poolest elulisem ja loomulik. Mulle meeldisid ikka reaalsed asjad. Väga muinasjutulised, õhkavad osad minu hingele eriti ei istunud.”

“Bajadeer” oli võidukäik.

“See oli 1962. aastal, kui käisime “Bajadeeriga” Leningradi kultuuripaleedes. See oli esimene katse Venemaal eesti keeles operetiga läbi lüüa. Väljamüüdnud majad, rahvas röökis, etenduse lõpus eesriie käis muudkui kinni-lahti, karjuti Silva! Silva! Ge-org! Ge-org! Georg Ots oli Venemaal ju väga populaarne, ei tea, kust nad minu nime teada said! Kuid kõik see vaikiti siin maha ja meie esinemist ei kajastanud ükski ajaleht! Nüüd, kui midagi juhtub, on õuelaulikud kohe platsis!”

Silvia Urb on kõik osad käskkirjaga saanud, pole endale küsinud ka ooperirolle Carmenit ja Bessi.

“Mind lihtsalt läks vaja! Mida pakuti, seda tegin operetis, muusikalis või ooperis nii hästi või halvasti, kui oskasin. Teatris olin kogu aeg hõivatud, kuni sealt välja visati – minu kohta oli vaja noorele lauljale. Mis teha, peab olema realist ja aru saama. Jenny Anvelt oli noor, lootustandev ja võimsa häälega. Aga Gershwini muusika meeldis mulle metsikult juba enne, kui Bessi laulma hakkasin. Ta on kogu aeg olnud minu lemmikhelilooja. Ma ei ole Verdi laulja, kuigi õppeprogrammis olid ka Verdi aariad, aga Gershwini laule, mida kätte sain, laulsin juba kontsertidel nii hästi, kui oskasin. Kui raadiost tuleb Gershwini muusika, ma lihtsalt ei saa, jään kohe kuulama.”

Lilleneiu Eliza kasvas draamaässa Linda Rummo kõrval.

“Panso eelistas loomulikult Rummot. Ta tahtis üldse muusikali draamanäitlejaid tuua: Ants Eskolat Higgins'i ossa, Meringu kõrvale Valdeko Ratasseppa. Aga teater nõudis, et “Veetleva leedi” üks Eliza osatäitja peab kindlasti oma teatrist olema. Direktsiooni nõue oli selles mõttes õige. Näiteks juhul, kui toimub etenduse muudatus ja Linda Rummo ei saa etendust teha. Ja oligi nii! Draamas muudeti etendus, Rummo pidi oma teatris mängima, ja mind löödi jõululaupäeval palavikuga Leedit tegema. Hää! oli ju korras! Sel ajal ei tohtinud jõululaupäeval

etendus mingil juhul ära jääda. Poliitika küsimus: pidid kas või hauast tõusma ja lavale minema. Rummo oli tugev näitleja ja tugeva näitleja puhul on alati, mida tähele panna, õppida. Linda oli ka lauljana tubli, kui iga päev treenis, tuli hästi välja. See on ju kõik võimalik. Endel Pärn teigi operetis kolme noodiga kõik rollid ära. Tal oli õige muusikaline tunnetus, hea rütmitunne.”

Silvia Urb on tuntud oma otsekohesuse poolest.

“Eks mina ikka üks nõid olen ja selleks ka jään. Olen kasvatanud oma veneti ja nüüd vennapoegi kantseldanud, kõik kuulavad ja kardavad mind.

Neid kõiki peetakse pahaks, kes ei armasta klatšida, vaid on ühemõtteliselt otsekohesed. Räägitakse, et Ird oli paha. Mulle ütles ta alalõpmata: “Kulmud!” Ilmselt tõstsin lauldes alalõpmata kulme, tema märkus oli õige. Mõelge, missugune oleks minu laup praegu, kortsus nagu karmoška!”

Tina 13 maja loomeinimestele on Silva-tädi olnud asendamatu lapsehoidja. “Silva on minu arvates võrratu,” räägib muusikute Evi Rossi ja Aleksander Rjabovi tütar Kadi Veldi, keda tädi Silva maast madalast on hoidnud. “Tädi Silva võib olla terve päeva öösärgis, aga küüned on lakitud ja huuled punased, sest muidu on tal tunne, et on alasti.”

Kui vennad Urbid, Tarmo ja Toomas, kontserdilavale laulma tulid, püksid jalas nagu padjapüürid, pidi nende sametkleidis tädi saalis hulluks minema.

“Laval peab ülikonnas esinema. Kontserdi teises pooles tulid poisid smokingis, üks valges, teine mustas, ütlesid, et muidu nende tädi saab rabanduse.”

Kas laulate vahel veel ka oma lõbuks?

“Oma lõbuks võib kõike teha, kes saab seda keelata. Mina käin oma lõbuks kontsertidel, teatris või kuulan Klassikaraadiot, mis mul kogu aeg mängib. Võiks arvata, et kuulan hirmsasti Straussi või siis Lehári, aga ei, hoopis suurema huviga jazzmuusikat. Ma hindasin juba nooruses Armstrongi, Presley't. Vanasti oli see ju püha toiming, Sinatra plaat algusest lõpuni ära kuulata.”

Rubato lubab kõrvale kalduda – loomeprotsessis tähendab see kõige salapärasemate hoovuste vallandamist. Tegelikkuses saavad just need kõrvalekalded uue aluseks. RUBATOst kujuneb taltumatute visionääride rubriik; konventsioonide intuiitiiv-teadliku hülgamise tulemusena fantaseerivad nad kuristiku kohal, mis sajandist sõltumata on ikka kurdunud avangardisti ja tema kaasaja vahel. Nende helideks materialiseerunud mõttekäigud pakuvad relatiivsusteooria-sarnaseid ootamatusi, nende unustusse vajunud elukäigud aga välklambina sähvatavaid üllatusi.

Protsessiooni avab *Must Prints* Gesualdo da Venosa.

Mõrtsukast madrigalimeistri valusad harmooniad

Gesualdo da Venosa (1566?–1613)

On loojaid, kes pärivad tulevikult aru, heidavad võimukaid pilke keele arengule, hämmastavad hilisemaid põlvi salapärase ettenägelikkusega. Kõrgilt hiilgab ses seltskonnas uudusaldis Gesualdo da Venosa, kes topletmõrva tõttu oli mõistetud põrgulikesse süümepiinadesse: 26. oktoobri öösel 1590 oli ta Napolis elajalikult tapnud oma naise Maria D'Avalose ja tolle noore armukese Fabrizio Carafa. Sajandite jooksul on Gesualdo saatus tohtunud legende ja terveid rändlaulikute epopöasid. Ning kui Wagnerit ja Mahlerit vangistas Gesualdo muusika hämmar ilu, siis Anatole France'i ja Victor Hugo loomingus leidis kajastamist madrigalimeistri isik. Stravinski, kes 1960 kirjutas "Monumentum pro Gesualdo", lausa jumaldas teda; ent Gesualdo oli ka pianist Glenn Gouldi iidol. Ta on võlunud režissöör Werner Herzogit, kes 1995. aastal väntas dokumentaalfilmi "Viiehääline surm", kus intervjueeritakse Gesualdo elu- ja loomerännaku mõttelisi tunnustajaid alates Venosa palee valvurist ja lõpetades Giovanni Giudiciga, menuka romaaniograafia "Il Principe dei musici" autoriga.

Kuhtumatu viirastusena ilmub tahumiline polüfoonik aeg-ajalt rambivalgele. Ja lähikuudel hakkab see sündima sagedamini kui kunagi varem. Jonnaka

järjekindlusega mõtleb Gesualdole režissöör Bernardo Bertolucci, kes plaanib tast filmi "Heaven and Hell", stsenaaristiks Mark People, peaosast huvituvat Johnny Depp. "Mind ahvatleb see peaaegu et vägivaldne saatus, mis ühendab väljapaistvaid avangardiste, kellele on liiga vara antud näha, mis hakkab toimuma nende valdkonna keelega. Gesualdo prohvetlik raev vapustas mind kohe esimesel kuulamisel. Alustasin madrigalidest, seejärel avastasin vaimuliku muusika. Kogemus, millega kaasnesid lausa ekspressionistlikud elamused. Ajuti tundus, et kuulan Alban Bergi "Wozzeckit," pajatab Bertolucci.

Olustikuliselt paigutub film 16. sajandi lõpu Napolis, Hispaania asekuninga valitsusaega, ning Stravinski päevadesse, kes 1951. aastal abikaasa Veraga Itaalias reisisid külastab "The Rake's Progressi"

esietendusele sõidu eel Gesualdoga seotud paiku ning juurdleb ta loomingu üle. Ent Bertoluccile ei anna rahu see, mida ta peab filmi väljenduslikuks tuumaks, ning tolle kinnisidee pärast lükkabki ta ettevõtmist üha edasi: "Mind ühevab nimelt see, et kuidas ka juhtunule ei vaataks, ikka selgub, et oma kõige kaunimad lood kirjutas Gesualdo pärast naisetappu. Naise veri oleks justkui ta loomingut väetanud. Gesualdo armastas muusikat

üleliia, Maria armastas armastust üleliia. Nende abielul lasus traagiline märk, et kooselu on võimatu. Minu veendumuse kohaselt tappis Gesualdo naise, sest naine pärssis ta loomingulisust, ning liiderlikkuses leidis ta ettekäände naisest vabaneamiseks."

Ent Gesualdo prohvetlikud teosed lumuvad ka Claudio Abbado. Tänu Abbadole on Basilicata ülikoolis teoks saamas mitmed algatused: seminarid, kirjastusprojektid, Gesualdo *Opera Omnia* trükiväljaanne. Potenzas on loodud Gesualdo instituut; Avellino raamatukogus tegutseb Gesualdo ühing, mis ajab biograafilise materjali jälgi. Ja suvel toimub Basilicatas festival "Tracce": oktoobri keskpaigani vältava festivali kava mahutab teoseid 16.–20. sajandini, pühendatakse helipärandile, mil muusikalises mõttes on seos Gesualdoga.

"Gesualdo oskas kannatust ennekuulmatute harmooniate abil muundada," räägib Abbado imetlevalt. "Ta kirjastas dissonantsi, muutes selle jõuliste, valusate tunnete vahetuks väljendajaks." Pingetest ja dissonantsidest vallatud teosed kätkevad endas rebestavat intensiivsust. Abbado selgitab: "Silbid, kujundid ja mõisted tõlgitakse muusikasse, mis lakamatult taotleb harmooniliste vahendite avardamist, et viimseni väljendada valu igat soppi. Need dissonantsidest nõretavad akordid, kromatismid, mis haaravad enda alla iga rea, tekitavad sõnade ja tun-

Venosa vaated.
FOTOD INTERNETIST

depuhangute kohale vähem või rohkem kristalliseerunud pöörise; ja häältevaheline fantastiline kontrapunkt lisab kõnele üllatava seesmise dünaamika.”

Kuid on teisigi, kes Gesualdo kultuurstest haaratud. Maurizio Pollini pole suutnud tast loobuda üheski oma viimaste hooaegade segakavas; Gesualdo oli Luigi Nono suur lemmik; ta inspireeris Alfred Schnittket (ooper “Gesualdo” esietendus 1995 Viinis Rostropovitši taktikepi all). Tihedalt suhtleb Gesualdoga ka Salvatore Sciarrino, kelle sulest pärineb draamaloo “Terribile e spaventosa storia del Principe di Venosa e della bella Maria” muusika ning “Le voci Sottovetro” metsosoprani- le ja instrumentaalkoosseisule; viimane tugineb neljale Gesualdo vokaal-instrumentaalteosele, mis Sciarrino määratlust mõõda on allutatud “vabale töötlemisele”.

Kõrvuti sellega, et Gesualdo puhul kütkestab muusika sünge ja valulik hurm (Sciarrino sõnul “põletushaavadelega sarnanevad helid ja noaterana vahedad akordid”), kujutab too 16. sajandi rahutu prints endast mõistatust, mis muudab ta isiku lausa gootilises mõttes vastupandamatuks. Kunstnike ja intellektuaalide keskel sirgunud haritud ja kergesti haavuv aristokraat, kaheksas Conza krahv ja kolmas Venosa prints Carlo Gesualdo oli emaliini pidi Trento kirikukogu septsitseja Carlo Borromeo lapselaps. 1586 naitus ta

oma nõo Maria D’Avalosega, hukatuslikult võluva südamete- ja kehademurdjaga. Liikus kumu, et Maria varasemad abikaasad (ta oli juba kahekordne lesk) olid kallistuste kätte kustunud. Muusikahaige Gesualdo, kel tavaks ligipääsmatusse üksindusse sulguda, jättis naise tihti oma-päi, ning Maria viskus pöörasesse suhtesse Fabrizio Carafaga, kes oli nii kaudis, et kandis Napolis hüüdnime “ingel”. Skandaalne kirk sundis teotust verrega maha pesema. 26. oktoobri öösel 1590 tungis Gesualdo ootamatult Piazza San Domenico Maggiorel asuva palee magamiskambrisse (naise teada oli ta jahile läinud) ja tabas armastajad otse teolt. Gesualdo leidis Maria ja Fabrizio vere-

Lõomav, nägemuslik ja ülimalt nüüdisaegne on see muusika, mis röövib rahu ja suunab pilgu kaugele harmooniavabadustesse, rütmikontrastidesse, paatose süngeisse ja kurnavasse sugestioonidesse.

loigus lamamas, sest teda ennetanud sõjasulased olid armastajapaari pihta oma arkebuusid juba tühjaks lasknud. Ometi märatses ta halastamatult veel ka jahipussiga, ning röökides: “Ma ei usu, et ta on surnud”, rebestas naise keha häbemest kõrini.

Pärast õigeksmõistmist – “kõigile teada olevalt oli ta väljas olnud õige asja eest” – tõmbus Gesualdo oma maavaldusse, pühendudes armastust ja surma tulvil helitöödele. Poliitilistel kaalutlustel naitus ta 1594 Ferrara hertsogi Alfonso II lapselapse Eleonora D’Estega ning sõbrunes D’Estede õukonnas Torquato Tassoga. Ent Ferrara kandi ududest masendusse viiduna naasis ta peagi oma armastatud lõunasse, et põleda tuhaks madrigalides, kus lauldakse jöhkralt kahepalgelist naisekujust: imetabasest naudingute aiast ning truudusetust valede levitajast. Gesualdost jääb maha “Responsoria”, kahevihikuline “Sacrae Cantiones” ja kuus vihikut madrigale (110 viiehäälsset, millest 14 Tasso luulele). Lõomav, nägemuslik ja ülimalt nüüdisaegne on see muusika, mis röövib rahu ja suunab pilgu kaugele harmooniavabadustesse, rütmikontrastidesse, paatose süngeisse ja kurnavasse sugestioonidesse.

Leonetta Bentivoglio artikli (La Repubblica) lühendatult vahendanud Mailis Põld

Minevik muusikas: miks kassid püüavad hiiri?

SOFIA JOONS

Elmisel kevadel toimus Walesi ülikoolis Bangoris briti etnomusikoloogide järjekordne aastakonverents teemal "Minevik muusikas". Konverentsil osalejaid saab jagada kolme leeri. Ühed Suurbritanniast, teised USAst ja kolmandad, uudishimulikud mujalt, kes ei ole õppinud eelmainitud maades, ent on siiski lugedes tutvunud nende maade erinevate koolkondadega. Konverentsi teesid olid suures osas seotud traditsiooni, taaselustamise ja rahvusliku muusika (re)konstrueerimisega. Kultuuriteoreetikud venitasid aga aja ja mineviku mõiste ka oleviku ning tulevikuni välja. Uurimisvaldkonnad olid eri maade etnomuusika, jazz, gospel ja etniline vaimulik muusika. Tundub, et konverentsiteemade ühine joon oli see, et lääne kunstmuusika jäeti välja. Seevastu oli näiteks hiina, india ja iraani kunstmuusika korralikult esindatud. Kohati tekkis tunne, et eksootiliste maade uurijad abistasid briti koolkonna esindajaid, kuna neil on kergem mõista oma muusikakultuuri seestpoolt. Toimusid *emic-etic*-kokkusaamised, mida oli vägagi huvitav jälgida.

Üks briti etnomusikoloog oma uurimisväljaga üllataja oli sakslane Britta Sweers, kes ettekandes "Ühe jalaga minevikus ja teisega teel tulevikku" rääkis inglaste püüdlusest taaselustada inglise pärimusmuusikat, teema, mida briti etnomusikoloogid ise ei käsitlenud. Ei tea, kas sellega tegeldakse või mitte. Äkki inglise muusikakultuur lihtsalt jääb tagaplaanile areenil, kus on niigi palju atraktiivseid ja eksootilisi muusikakultuure – ühelt poolt kultuurid väljaspool Lääne-Euroopat ja teisalt lääne kultuuriruumi poolsalajased või juba hästi etableerunud subkultuurid (nn jazz)? Walesi muusikast oli seevastu koguni kolm ettekannet, just waleslastelt.

Kolonialismi varjudes

Konverentsil viidati rohkelt Belfastis, Queen's Universitys töötanud klassikule John Blackingile. Kohal oli Chicago ülikooli muusikaprofessor Philip

Walesi *crwth*'i-mängija Robert Evans. *Crwth* on muide hiiu kandle kauge sugulane.

FOTO SOFIA JOONS

Selina Thielemann: kassid on milijoneid aastaid hiiri püüdnud. Samasugune traditsioonide pidevus väljendub ka ajaloos.

FOTO INTERNETIST

Bohlman. Mõlemad on oma raamatutes püüdnud vastata küsimusele, mis on muusika. Blacking lähenes muusikale antropoloogia nurga alt, viies vastavalt traditsioonile läbi välitööd Zambias, Ugandas ja Lõuna-Aafrika vabariigis. Tema rõhutab eelkõige, et muusika on küll globaalne nähtus, aga selle tähendused mitte. Me lihtsalt ei mõista võõraid muusikakultuure, kui me võrdleme neid pidevalt enda omaga.

Bohlman ründab probleemi väitega, et maailmamuusika tähendab tema jaoks kõiki olemasolevaid muusikaid. Blacking oli kindlasti sarnasel arvamusel, kuna ta kirjutas, et lääne kunstmuusika on ka etniline muusika, et midagi ei eksisteeri väljaspool etnilisuse mõistet ja et etniline muusika ei pruugi olla primitiivne või n-ö eksootiliste kultuuride muusika. Bohlman töötab seejärel kahes suunas. Ühelt poolt vaatab ta maailma erinevaid konkreet-

seid musitseerimisituatsioone ning teisalt üritab paigutada neid tänapäeva *grand theory* mõistetes. Nõnda tegutsedes muutuvad tema konkreetset näidet "globaliseerimise", "diasporaa", "kolonialismi" jms illustatsiooniks.

Täheldasin, et kuigi konverentsi külastajad olid pärit eri maadest ja erinevatest koolkondadest, oli nende käitumine hämmastavalt konformne. Enamik ettekandjaid kohanes tajutava briti ettekande- ja vestlusmudeliga. Briti koolkonna esindajad olid veenvad kõnelejad ja nende professionaalne kõnemaneeer oli lummas. Mujalt kui Suurbritanniast ja USAst pärit osalejad rääkisid enamasti inglise keelt briti aktsendiga. Küsimus on, kas kohanetakse ka sealse koolkonna põhiarusaamade, meetodite ja teooriatega? Enamasti jah. Tiirlesime ümber aja mõiste, keskendudes kord indiviidile, kord ühele teatud muusikarepertuaarile, või siis konkreetsele teosele või muusikakultuuride taasellustamisele. Vähemalt minul tekkis tunne, et kuigi me oleme pärit erinevatest paikadest ja tegevad mõnikord isegi eri distsipliinides, mõistame siiski üksteist üllatavalt hästi.

India alternatiiv

Viimasel päeval toimus aga midagi märkimisväärset. Selina Thielemann Indiast läks lavale, sari seljas. Ta rääkis inglise keelt suure india aktsendiga, tuues välja konverentsi jaoks uue lähenemise aja-probleemaatikale. Kuulajad olid rabatud. Olime automaatselt lähtunud lääne ajalookontseptsioonist ja ära unustanud, et ka selline mõtlemine on etnotsentristlik/kolonialistlik.

Ajaloo kontseptsioon india muusikas – kassid püüavad hiiri

Selina Thielemann: "Kuidas me saame öelda, et minevik pole tajutav? Ma ütleksin, et minevik isegi sisaldab tulevikku. Teie jaoks algas inimajalugu kuus tuhat aastat tagasi, aga minu jaoks võiks see arv sama hästi olla kuussada tuhat aastat või kuussada tuhat miljonit aastat. Minu jaoks pole algust. Ma ei kujuta ette, et ma tegeleksin mõttetusega – meie ajalugu on seotud filosoofiliste ja religioossete ideede ning väärtustega. Võite öelda, et indialased ei taju aega. Tajume küll. Meie aeg on vahest isegi detailsem kui teistel tsivilisatsioonidel. Aja mõiste sisaldab alati ajaloo kontseptsiooni. Lääne lähenemine näeb aega kui seismist progressi ja aja-

lugu on see, mis on maha jäänud. Lääne jaoks kuulub ajalugu minevikule.

Muusika ja ajalugu. Te olete lähtunud lääne arusaamadest. Olete rääkinud palju muusika taasellustamisest, et muusika on justkui mineviku surnukeha. Nüüd räägiksin natuke india arusaamast: me ei näe, et ajalugu on see, mis on minevikust järele jäänud. India filosoofia näeb aega pideva evolutsioonilise protsessina. Struktuuride analüüs ütleb midagi nii minevikule kui ka tulevikule kohta.

India lähenemine ajaloole seisneb pidevuse mõistes. Ajalugu on ideestruktuurid ja väljendused, mis seletavad, kuidas midagi juhtus ja kuidas see peaks juhtuma. Ajalugu ütleb, kuidas midagi päriselt juhtub, mitte aga seda, kuidas midagi konkreetselt juhtus. Pidevus on seotud pigem ajaloo, kui minevikuga. Pidevusel ei ole algust ega lõppu. Kuussada tuhat aastat. Kuussada tuhat miljonit aastat. Kõik ei ole dokumenteeritud ajalugu. Ajalugu ei sisalda mõttetusi – mida ma sõin vms. Ajalugu ei seisne faktides, vaid tähendustes.

Ajalugu ja muusika, see on traditsioon. Traditsioon on pidevus ja muutumine. Stabiilsus ja ajalugu korraga. Elav minevik. Elavad traditsioonid. Musikoloogide ülesanne on läheneda muusikaajaloole kui mineviku kokkuvõttele. Murdumatud elavad traditsioonid on seotud minevikuga. Peame otsima standardeid. Kuidas midagi tavaliselt on esitatud, kuidas midagi peaks olema.

Areng on kokkuvõtete tegemine. Noh, üritage seda seletada kronoloogiliselt. See ei ütle midagi selle kohta, kuidas miski peaks olema. See on vaid faktidest loodud süsteem. Kõik toimub samamoodi ka tänapäeval. Ei juhtu midagi vaid üks kord. Mis juhtus eepostes, juhtub ka täna ja tulevikuski. Olgu toodud üks näide.

Ei tea küll, kust on pärit soov taasellustada ja elus hoida, aga see on tänapäeval Euroopa üks põhilisi standardeid. Probleem on võib-olla seotud sellega, et me ei näe, mis meil on elujõuline.

Kass on püüdnud hiire. Kassid on alati püüdnud hiiri ja nad jäävadki hiiri püüdma. Hiirte püüdmine on see, millega kassid tegelevad. Sellised ideed ja väärtused on miljoneid aastaid vanad. Nõnda juhtus minevikus, juhtub täna ja tulevikuski."

Kohvipausil toimus diskussioon, kus Selina Thielemann pidi seletama, et pole oluline, kas kass on punane või must – ta on ikka eelkõige kass. Teised seltskonnad jälle rääkisid, et neile tundub, et me oleme unustanud kultuurilise suhtelisuse. Samas tähendab ju kultuuriline suhtelisus ka seda, et meie kultuuriruumis toimub see, mis on meie jaoks õige. Ei oska seletada, miks paljud rääkisid, et meie läänes oleme ikka midagi unustanud. Ei tea jah, miks konverents keskendus muutustele ja otsiti huvitavaid erandeid, mitte standardeid, "huvitavaid" kultuure ja mitte "tavalisi".

Eurooplased jäävadki taasellustama?

Pärast seda viimast päeva ja enne lõpetavat õhtusööki oli pea täis mõtteid taasellustamise teemadel. Ühelt poolt, mõtlesin, ellu jääb see, mis peab jääma, et probleem on võib-olla seotud sellega, et me ei näe, mis meil on elujõuline. Kui vaatame vaid seda, mis on kadumas, siis on muidugi sant olla. Ega ma olnud oma mõtetega kusagile jõudnud, kui üks konverentsi osalejatest, Walesi *crwth*'i-mängija Robert Evans, oli teada saanud, et mängin hiiru kannelt, mis Otto Anderssoni teooriate järgi on seotud *crwth*'iga. Teoreetilise suguluse tõttu tahtis Robert välja teha ja näidata mulle Bangori muusikapubi. Päev oli vihmane ja Robert ei mäletanud täpselt, kuidas minna. Jalutasime, pillid käes, ja olime kohe läbimärjad. Robert rääkis *crwth*'i ajaloo ja pilli taasellustamisest ning üldiselt Walesi taasellustatud muusikaelust. Kõik oli tuttav. Neil on omad tulihinged ning fanaatikud ja meil omad. Toimuvad külaskäigud arhiividesse ja muuseumidesse, ehitatakse ja populariseeritakse pille, lihvitakse mängutehnikat.

Ei tea küll, kust on pärit soov taasellustada ja elus hoida, aga see on tänapäeval Euroopa üks põhilisi standardeid. Äkki me ei saagi sellest hoiakust lähtudes anda adekvaatseid hinnanguid India muusikaelule ja äkki kõik Lääne muusikakultuurid ei olegi seotud ajaloo mõistega? Siiski ütleb see taasellustamissoov palju mineviku ja tänapäeva Euroopa kohta. Ja võib-olla midagi isegi tulevikku Euroopast.

Avi Benjamin imestab, kui sarnane on helilooja elu läbi sajandite.

Kentsakad kujud, Pilatus ja Jeshua muusikalist "Saatan Moskvas".

FOTOD TALLINNA FILHARMOONIA ARHIIVIST

UVERTÜÜR

Avi toob sünnimaale oma parima teose

HEILI VAUS-TAMM

20. mail toimub Tallinna Filharmoonia sarja "Diplomaatilised noodid" raames Eestis kasvanud ja hariduse saanud helilooja Avi Benjamin, Eestis tuntud Avi Nedzvedzski nime all, muusikali "Saatan Moskvas" lavastatud kontsertettekannet. Iisraelist tuleb kohale seitse muusikut, lauldakse heebrea keeles. Just selle muusikali eest sai Benjamin aastal 2000 Iisraeli aasta helilooja tiitli.

Miks võtsid oma muusikali aluseks just Bulgakovi romaani "Meister ja Margarita"?

See oli tegelikult lavastaja Jevgeni Arie

idee. Neli aastat uurisin algmaterjale, mõtestasin lahti, mida ma selliselt žanrilt ootan. Leidsin, et see on multimedia tipp: muusika, lavastus, valgus, stsenograafia ja mäng – kõik allub ühele dramaturgiale, ühele ideele. Ja õnnestumine on ainult siis, kui kõik komponendid on tasakaalus.

On sul heliloojana eeskujusid?

Ei ole, aga ma imestan, kui sarnane on helilooja elu läbi sajandite. Soovitan lugeda heliloojate päevikuid, mitte neist kirjutatud raamatuid, vaid just päevikuid. Mozart, Haydn, Berlioz, Tšaikovski, Schnittke – ikka sama. Kõik on Haydnid

ja igapähele on oma Esterházy ja rännuaastad: 19. sajandil käidi Itaalias, nüüd võib selleks olla New York. Kusagil peab käima ja midagi nägema, et siis tagasi tulla ja hakata looma.

Sinu kujunemisaastad olid Eestis, mida võtsid siit kaasa? Kes olid sinu õpetajad?

Erialaselt sain kaasa kõige tähtsama, kultuuri. See ei olnud vene või isegi mitmete spetsiifiline eesti kultuur, see oli lääne kultuur. Muusikakoolis oli minu klaveriõpetaja Renate Goznaja, konservatooriumis Bruno Lukk, üks suuremaid kingitusi minu elus. Jaan Rääts andis mulle kom-

positsioonitunde – vapustav inimene, kes õpetas, mis teeb helilooja suureks. Ühtegi heliloojat pole vaja endale iidoliks seada, on vaja osata analüüsida nende loomingut.

Sa tegid siin ka bändi?

Jah, kui hakkasin töötama Vene Draamateatris muusikajuhina, tuli ka bänd Ne Ždali (eesti keeles “ei oodanud”). Kui tegime Robert Burns'i rockooperit, oli seal vaja rockbändi, ja nii see teatriansambliina ellu kutsuti.

Sellest ajast on pärit ka minu armastus draamakunsti vastu. Kirjutasin muusikat väga paljudele lavastustele. 1988. aastal aga viis elu mind muusikajuhiks Moskva teatrisse Ermitaaž. Kirjutasin seal ka muusika jidiši kirjaniku Mendel Mohels Forimi teosel “Benjamini reis” põhinevale lavastusele, see oli tol ajal Moskvast väga kuulus näidend, mida etendas ka kohalik juudi teater. Algselt on see ilma lõputa lugu ühe vaese juudi ja tema abilise rännakust Iisraeli. Teatris tehti lõpp ümber, et ta tuli oma kodulinna tagasi. Mina tegin aga nii (oli 1980ndate lõpp – massiline väljaränne Iisraeli), et Benjamin jõuab lõpuks oma päriskoju Iisraeli. Mäletan, et väga paljud käisid enne ärasõitu seda meie teatris vaatamas, heebreakeelseid laule kuulamas, nagu kindlust juurde saamas. Seal edasi läksin tööle noorsooteatrisse (Teatr Junogo Zritelja), mis tuleb muide maikuu Tallinna, võib-olla toovad kaasa ka minu muusikali “Goob-bye America”, mida Moskvast juba kolmteist aastat mängitakse. Siis töötasin ka Puškini teatris, hakkasin filmimuusikat kirjutama, ja äkki sõitsin minema. Minu Tallinna-bänd kutsus mind turneele kaasa klahvpille mängima, ja nii tuuritasime poolteist aastat. Ei ole riiki Euroopas, kus me poleks mänginud.

Nii et vahetasid tunnustatud Moskva teatrimehe elu rändmuusiku elu vastu?

Tundsin, et see ei ole hetkel minu jaoks kõige olulisem. Moskvasse jäi korter, palju häid tööotsi ja tulevikuväljavaateid. Kuid see oli tüme aeg enne augustiputši, ma tahtsin kuidagi ära. Aga see uus elu oli tõeline “life in rock'n'roll”: üürisime väikese bussi, kus me elasime ja millega sõitsime. Lihtne see elu ei olnud... Ja romantika... Ma olin juba 30-aastane, 17-aastaselt oleks seda küll nautinud. Aga ikka parem hilja, kui mitte kunagi. Kuigi, naine ja laps vajasisid ülalpidamist, teenis-

tus tuli raskelt.

Ja seal tõi jõudsid Iisraeli, kolhoosi?

Kui ma tuln Iisraeli, ei teadnud küll, millega tegelema hakata. Kõigepealt elas kolm-neli kuud kibutsis, see on nagu kolhoos. Minu jaoks oli see üle pika aja esimene puhkus. Olin ainsana nagu valge vares, ei teinud seal midagi; ütlesin, et mina nüüd küll traktori peale ei lähe ja apelsine ei korja. Kohtasin seal ühte Eesti Vene Draamateatri näitlejat, kes ütles, et Moskvast tuli teatriinimeste grupp, kes tahavad siin luua oma teatri Geshher (Sild). Ma ei uskunud, et sellest midagi välja tuleb, aga nad helistasid mulle, selgus, et nad mäletasid minu Moskva-tegemisi. Algu oli väga raske, see ei olnud algul teater, pigem stuudio, nagu Sovremennik Moskvast. Esimene etendus oli “Rosencrantz ja Guildenstern on surnud” Tom Stoppardilt, väga modernne. See oli just strateegiline samm: mitte midagi rahvuslikku, et oleme nüüd Moskvast tulnud. Selle lavastuse kohta hakkasid Iisraeli intelligentsi hulgas liikuma kuuldused, et Moskvast on tulnud väga huvitavad teatriinimesed, saime kohe kuulsaks. Aga ikkagi, kolm aastat me palka ei saanud, oli vaja ennast uuesti ja uuesti tõestada.

Ja nüüd kiidab teid Londoni Times?

Jah, oleme ennast üles töötanud. Times liigitas meid oma ala teatrimehe hulgas maailma viie parema hulka. See on multimeediateater, küll sõnateater, aga muusika osa on väga suur, näiteks on meil enamik muusikat elavas esituses. Ja mul on väga hea partnerlus meie lavastaja Jevgeni Ariega. Maailm teab selliseid tandemeid, näiteks Hollywoodis oli Alfred Hitchcock ja Bernard Hermann, kes tegi muusika kaheteistkümneme Hitchcocki filmile. Ja milline osatähtsus on sellel muusikal! See näitab, kui oluline on, et lavastaja usaldaks muusika autorit ja annaks talle loominguvabaduse.

Kas sa filmimuusikat ka kirjutad?

Olen kirjutanud muusikat nii dokumentaalkui ka mängufilmidele, aga Iisrael on filmitegemiseks liiga väike riik. Kinoproduktioon on nagu rasketööstus, see vajab miljoneid elanikke.

Mis on Iisraeli kultuurielus valdav?

On kõike: teater, tõsine muusika, jazz, rock. Maailmanimed käivad tihti, alles oli

Herbie Hancocki kontsert, “Figaro pulm” Zubin Mehtaga, Madonna tuleb varsti. Ooperiteatreid on meil üks, aga kaks stuudiot selle kõrval.

Ja näiteks raadio saatejuht teadis nii palju eesti muusikast. Kooriinimesed teavad Veljo Tormist, ja kõik muusikud Arvo Pärti.

Kuidas sisseelamine Iisraelis läheb, tuleb ju nii palju rahvast juurde?

On ka tõrjuvat hoiakut, nagu ikka maal, kus on palju repatriante. Neil on üks ühisosa – nad on kõik juudid. Aga üks Rootsist, teine Argentiinast, osa Aafrikast. Selles mõttes on siin küll väga terav etniline supp. Igaüks toob kaasa midagi oma eelmiselt maalt. Ja küsimus on, mis Iisraeli kultuurist üldse saab. Iisraeli riik ju eksisteerib alles veidi üle viiekümne aasta, siin muutub kõik väga kiiresti, nii palju eri mõjusid.

Kas elamispaikade järgi on ka mingid etnilised grupid eraldunud?

Algul püüavad sisserändajad kokku hoida. Siis leiavad inimesed töökohad, õpivad ära heebrea keele, ja juba sõidavad laiali. Elukohavalik ei tule enam endise riigi, vaid juba elus edasijõudmise järgi. Kuigi ida poolt tulnud juudid hoiavad rohkem kokku. N Liidust tuli ligi miljon, kuidas sa paned miljoni eraldi elama, kui riigis on üldse kuus miljonit elanikku. Aga näiteks Geshher teeb etendusi nii vene kui heebrea keeles.

Mis su kodune keel on?

Oli vene, ja ka eesti keel (vanemate ja sõpradega), aga nüüd toob meie 8-aastane laps agressiivselt heebrea keele koju. Ma küll ei arvanud, et ma hakkan oma Valgevenes sündinud näitlejannast abikaasaga kodus rääkima heebrea keeles.

Ega muusiku elukutse muidugi teab kui hinnatud ole. Ma arvan, et Eesti ja Iisraeli kultuurielu probleemid on paljuski sarnased – väikesed rahvad ju. Ka meil on kartus, et kuidas suudame oma kultuuri hoida ning samas olla kaasaegne, mitte jääda provintslikuks ja ajalooliseks. Kui palju hoida oma kultuuri n-ö puhtana, kaitsta muude mõjude eest, kui palju mõjutusi sisse lasta...

Uno Naissoo aupastes.

STUDIUM

Muusikaline monument Uno Naissoole

RAILI SULE

“**N**aissoo ei olnud mees, kes oleks endale ihaldanud aumammast, kuid selline tema nime kandev noorte loominguüritus oleks talle ehk meeltnööda küll. On see ju nii otseselt seotud tema elutöö pedagoogilise tahuga, millele mahuvad aastakümnetepikkune töö nii Otsa kooli õppejõuna kui ka Heliloojate Liidu noortesektiooni juhatajana,” kirjutab Aarne Männik kümme aastat tagasi kooli 75. aastapäevaks ilmunud trükises.

Kui 1954. aastal toimus kooli iseseisvumine (selle ajani olid õppejõud konservatooriumiga ühised), sai Heino Elleri kompositsiooniklassi lõpetanud Uno Naissoo muusikateooria ainekomisjoni esi-

meheks ja töötas sellel kohal kuni 1977. aastani, kui tema algatusel ja eestvedamisel avati estraadiosakond oma spetsiifiliste erialadega (pop-jazz laul ja levimuusika instrumendid). 1980. aasta algul viis haigus ühe värvikama õpetaja ja kolleegi.

Oli aasta 1982, kui Otsa kooli tollane direktor Riho Altrov (Altroff) kutsus enda juurde muusikateooria ja estraadiosakonna (sellist nime kandis alguses praegune pop-jazzmuusika osakond) õpetajad, et pidada nõu, kuidas jäädvustada Uno Naissoo mälestust. Mõlema osakonnaga oli Uno Naissoo olnud tihedalt seotud.

Töötati välja võistlusjuhend, mis välistas kogenud muusikakirjutajate osavõtu, ja 25. märtsil 1983, päeval, mil Uno

Naissoo oleks saanud 55-aastaseks, toimus esimene noorte heliloomingu võistluskontsert. See oli sündmus, mille kahel esimesel aastal salvestas Eesti Televisioon (režissöörid Eino Tandre ja Jaanus Nõgisto).

Võistluste ajaloos on olnud tõuse ja mõõnu. 1989. aastal peeti loominguvõistluse asemel Uno Naissoo laulude parima esitaja konkurs. Aastatel 2000 ja 2001 erinevatel põhjustel võistlust ei toimunudki. 2002. aastal sai võistlus uue hoo ja tänavune oli järjekorras kahekümmes.

Korraldajate nimekiri saaks päris pikk. Olgu siin nimetatud sellega kõige tihedamalt seotud. Teooria osakonnast Märt Kraav (1935–1998), Lembit Veevo

(1926–2000), Anti Marguste, Aarne Männik, Märt Rataspepp, Tiina Jaaksoo ja Raili Sule, pop-jazzi osakonnast Uno Loop, Margus Minn, Kustas Kikerpuu, Tiit Juurikas, Jaak Joala, Mare Väljataga, Kare Kauks ja Hain Hõlpus. Kooli direktioonist on võistluse toimumiseks olulise panuse andnud Riho Altrov (1941–1994) ja Irina Anniko. Varasematel aastatel on üritust toetanud Eesti Kultuurifond, EV Kultuuriministeerium ja Haridusministeerium ning Kultuurkapital. Viimased kolm aastat on konkursid toimunud Otsa kooli ja IS Music Teami ühisprojektina. Eripreemiaid on välja pannud Klassikaraadio, Jazzkaar ja Uno Naissoo õde Ksenja (Kanni) Naissoo.

Võistlussarja tähtsaim tulemus on kahtlemata paljude noorte annete esiletõus. Lugeja võib ise oma järeldused teha, heites pilgu võistlustel auhinnatute kroonikale.

Loominguvõistluse kõige teenekam hindaja, helilooja ja pianist Olav Ehala on juhtinud žürii tööd kahel esimesel aastal, paaril viimasel aastal ja mitmeidki kordi vahepeal.

Mida mõtled ja kuidas kommenteerid olnut, kui heidad pilgu kroonikale?

Nii lugude kui esituse keskmine tase on tõusnud. Esimestel aastatel olid mõnedki tööd isetegevuslikud, nüüd on tase ühtlustunud, arvan, et siin on üks põhjusi ka sellealase hariduse andmine Tallinnas ja Viljandis. Naissoo konkurss on eelkõige loomingu konkurss, aga alati on preemiaid jagatud ka interpreetidele. Vahel olen analüüsinud, palju mõnes teoses kompositsioonilist poolt oli, ja tulebki välja, et esitus oli väga oluline. Euroaulude puhul on ju sama lugu. Mul on ere mälestus 1983. aasta konkursist, kui silm ja kõrv jäi pidama kellelgi, kes mitte ei löönud trummi, vaid musitseeris löökpillidel. See oli Toomas Rull, siis veel Otsa kooli õpilane. Nüüd teeme juba aastaid koostööd. Ja kui teisi nimesid vaadata, nagu Urmas Lattikas, Kaido Suss, Kare Kauks, Elo Toodo, Tauno Saviauk jne, on nad kõik praegu tugevad tegijad või teiste õpetajad. See võistlus on olnud heaks tõukeks nii loojatele kui ka interpreetidele.

On sul mõni mõte, mida edasi teha?

Küdiväärt, et Raivo Sersant ja IS Music Team on üritusele öla alla pannud.

Viimase võistluse võitja Helin-Mari Arder: eesti jazzilava päikesekiir.

FOTOD KAUPU KIKKAS

Sündmust tuleb elus hoida. Arvan, et ka need, kes pole ise osalenud, on ainuüksi võistluste kuulamisega saanud "maitse suhu". Noorte maitset saavad suunata ka õpetajad, nii nagu omal ajal Uno isiksus mulle tuge ja innustust andis.

Olen endamisi arutlenud, mis on siis naissoolik. Mõeldes Uno otsiva vaimu peale, eeldab konkurss kõigepealt edasiviivat, otsivat vaimu, mis ei tähenda, et peaks kirjutama naissoolikus stiilis, sest aeg ei ole seisma jäänud. Ja veel olen mõelnud, et kui peaaegu iga bänd jäädvustab oma loomingu plaadile, siis oleks siingi küllalt materjali. Oleks ju päris põnev kuulata, mida ja kuidas kirjutas Urmas Lattikas aastal 1983.

See võistlus on vajalik ka Uno Naissoo mälestuse jäädvustamiseks. Olin hindaja kooliõpilaste aineolümpiaadil, kus ühe vastusena oli vaja ära tunda kuue eesti helilooja fotod. Ainus helilooja, kelle puhul üldse ei eksitud, oli Miina Härma. Uno Naissood ei tundnud vähemalt pool vastanutest, aga sama lugu oli ka teistega.

Mida sa ise Uno Naissoo juures õppisid?

Koolis andis ta mulle mingit kõrvalist ainet, aga me saime juba kooliajal suur-

Uno Naissoo nimelise noorte loominguvõistluse laureaadid 1983-2003

I 1983 laureaadid
URMAS LATTIKAS
HELI KALBERG
KAIDO SUSS
ENN PAJUPUU

diplomid ja eripreemiad
KARE KAUKS
TAUNO SAVIAUK
ELO TODOO
TOOMAS RULL

II 1984 laureaadid
URMAS LATTIKAS
KAIDO SUSS

diplomid ja eripreemiad
MERIKE MÖKSI
ELO TODOO
URMAS LATTIKAS
TOOMAS VANEM
SIIRI KÄND

III 1985 laureaadid
AAP KOHA
KALLE VILPUU

diplomid ja eripreemiad
PIRET PORMEISTER
MERIKE MÖKSI
KADRI HUNT

IV 1986 laureaadid
ÜLO MÄLGAND
KALLE VILPUU

diplomid ja eripreemiad
URMAS LATTIKAS
MARGUS MARTMAA
MERIKE MÖKSI
PEARU PAULUS
URMAS KÕIV

V 1987 laureaat
KÜLLI-KATRI KIRBER

diplomid ja eripreemiad
ELO TODOO
KÄRT TOMINGAS
RAIVO TAFENAU
KADI-SIGNE SELDE
MATI PÖDRA

VI 1988 laureaat
ÜLO MÄLGAND

diplomid ja eripreemiad
JAAK SOOÄÄR
IMRE SOOÄÄR
ANDRES RAAG
KERSTI KUUSK
BENNO AAVA

- VII 1989 (lauljatele) laureaadid
KERSTI KUUSK
JAAN KILLING
- VIII 1990 laureaadid
TÖNIS TÕÜR
RANNO NURMSAAR
- diplomid ja eripreemiad
JAAK SOOÄÄR
PRIIT LÄTTIK
JAANUS NURMOJA
KALLE KLEIN
RISTO REBANE
MARJU POKBINDER
- IX 1991 laureaat
TÖNIS TÕÜR
- diplomid ja eripreemiad
YVETTA REINSALU
RISTO REBANE
TÖNIS LEEMETS
KALLE KLEIN
NATALIA VINNITSKAJA
- X 1992 laureaadid
KELLI UUSTANI
PRIIT LÄTTIK
- diplomid ja eripreemiad
NEEME ARRAS
TÖNIS TÕÜR
RISTO REBANE
JAAK SOOÄÄR
GERT KERDE
RANNO NURMSAAR
ANNELI TÕEVERE
KALLE KLEIN
PRIIT LÄTTIK
- XI 1993 laureaadid
KELLI UUSTANI
ANN-LIIS ANIKO
- diplomid ja eripreemiad
KALLE KLEIN
RISTO REBANE
ERKKI REIMANN
JOOSEP SANG
- XII 1994 laureaat
HILLE SILLAOTS
- diplomid ja eripreemiad
URVE ROHTSALU
SIIRI KRAVTSOV
RISTO REBANE
MEEME KUDU
ILJO TOMING
- XIII 1995 laureaat
KADI UIBO
- diplomid ja eripreemiad
RANNO NURMSAAR
TIIT KÄOSAAR
ARGO TOMEL
KELLI UUSTANI
KOIT TOOME
RAUN JUURIKAS
MIHKEL MÄLGAND
- XIV 1996. laureaat
KADRI KANTER

teks sõpradeks. Esimene temapoolne usaldus oli see, kui ta pani mind ühe Draamateatri etenduse jaoks oma muusikat mängima. Olin Otsa kooli õpilane, kui käisime vastamisi külas koos ühise sõbra Lembit Saarsaluga. Vanusevahe Naissooga oli suur, aga eks me siis ikka pisut ühte tüüpi olime, et nii hästi sobisime. Uno oli esimene, kes hakkas mulle sisendama, et võiksin kompositsiooni õppida. Õppisin koolis muusikateooriat, mängisin mitmes bändis ja tegime ka ise lugusid. Tolleaegses konservatooriumis oli kompositsioon midagi väga tõsist ja akadeemilist, meie tegime hoopis midagi muud. Ma ei osanud otsi kokku viia, aga Uno ütles, et ka see muusika vajab õppimist, kerge muusika on osa tervikust. Tema suur teene oli Otsa kooli popjazzmuusika osakonna loomine. Ja veel, Naissood tuleb pidada ka eesti rahvusliku džassi alusepanijaks. Ta kasutas rahva- muusika intonatsioone, mitte viisi ennast, aga kohe on tuntav, et see pole ameerika standard, vaid tõeline eesti džäss, nii nagu Jan Johansson on rootsi džäss.

Millisena meenub sulle Uno Naissoo?

Ennekõike meenub positiivne energia, mis temast igale poole kiirgas. Kõik, kes temaga koolis kokku puutusid, mäletavad teda trepil jooksvana, kätt viibutamas, et tulen sealt või lähen sinna. Mäletan selgelt üht episoodi. Uno tundis hästi mu isa, kes oli noodigraafik, sel ajal tehti see töö ju käsitsi. Ta tõi oma lugusid papsile teha, küsisin siis, kuidas läheb ja mis teed, vastus oli, et üks ukraina filmimuusika on praegu pooleli, sellega on kiire, ja siis vaikselt naeru kihistades lisis, et panen ise peoga tablette. Liigne usaldus tablettide vastu sai vist tal ka saatuslikuks. Tal jäi palju asju pooleli, üks neist oli raamat praktilise harmoonia ehk vaba klaverisaate printsiipidest. Abikaasa Piia Naissoo andis raamatu tarvis kogutud materjalid minu kätte, aga ma ei osanud tollal sellega midagi peale hakata ja andsin need tagasi. Nüüd, kui olen Muusikaakadeemias tosin või rohkemgi aastat sedasama asja õpetanud, on mul oma süsteem välja kujunenud ja alles praegu oleksin osanud tema poolelijäänud raamatut lõpetada. Tudengid käivad peale, et paneksin oma materjalid kirja ja annaksin raamatuna välja. Tõenäoliselt tuleb seda ükskord teha, pühendusega Unole.

- diplomid ja eripreemiad
KELLI UUSTANI
KOIT TOOME
MIHKEL LAUR
SIIRI KRAVTSOV

- XV 1997 laureaadid
THEMURI SULAMANIDZE
KAIRE VILGATS
- eripreemiad
KADRI KOPPEL
KARIN HALLINGU
PIIA PILIPENKO

- XVI 1998 laureaadid
THEMURI SULAMANIDZE
PRIIT PRUUL
- eripreemiad
MARIA FAUST
TAUNO AINTS
ELE MILLISTFER
MIHKEL METSALA

- XVII 1999 laureaadid
ANDRANIK KECHEK
RAUN JUURIKAS-
OLEG PISSARENKO
- eripreemiad
RENE TAMM
ALFIA KAMALOVA
KÄRT KALJASPOLIK
LIRIKE VAHER

2000 ja 2001 ei toimunud

- XVIII 2002 laureaadid
MARKO MÄGI
TÖNU LAIKRE
PIRET OTSLA
- eripreemiad
MARKO MÄGI
KIRILL ADÖLIN
ELE MILLISTFER

- XIX 2003 laureaadid
PIRET LAIKRE
HELIN-MARI ARDER
TEET RAIK
- eripreemiad
EVELIN SEPPAR
KATRE RANDMAA
HELEN TARTES
HELIN-MARI ARDER
TEET RAIK
KRISTJAN MAZURTSÄK

- XX 2004 laureaadid
HELIN-MARI ARDER
TEET RAIK
PIRET LAIKRE
- eripreemiad
MAI LEEMET
SVEN REITEL
UKU SUVISTE

Mis olnud, mis on ja mis võiks olla

Teatri- ja Muusikamuuseumi 80. aastapäeva puhul

ALO PÖLDMÄE

TMMi struktuuri omapärast

Veebruarikuu Muusikas lõppes muusikamuuseumi sünnile pühendatud artikkel aastaga 1941, kui nõukogude võim liitis muuseumi vara 1937. aastal asutatud Teatrimuuseumi Ühingu omaga. Teatriosakonna kogu aluseks sai näitleja Heino Vaksi teatriajalooliste materjali kogu. Muuseum sai uue nime – Eesti NSV Riiklik Teatri- ja Muusikamuuseum.

Nii tekkis muuseum, mis ühendab kaht suurt kultuurivaldkonda ning millestarnast teist pole Eestis tänini. (Teatavasti on olemas näiteks spordimuuseum, arhitektuurimuuseum, meditsiinimuuseum jne.) Teatri ja muusika ühe mütsi alla panemine näib siinmail olevat traditsiooniline, seda ka perioodilistes väljaannetes. Nii liideti nõukogude aja algul ajakirjad Muusikaleht ja Teater üheks ajakirjaks Teater ja Muusika. Aastal 1982 asutati kultuuriajakiri, mis ühendas teatrit, muusikat ja kino – sündis ajakiri Teater. Muusika. Kino.

Teatri- ja Muusikamuuseumi õnneks on mõlema valdkonna arhiivmaterjalidel oluline ühisosa – see on muusikateater. Nii on tänu kahe “suure vaala”, teatri ja muusika osaliselt kattuvatele huvisfääridele tekkinud päris palju ühiseid arhiveerimis- ja uurimissüsteeme, uurimisvaldkondi ja väljundeid.

Erilise struktuuriga muuseumil on raskem lahti rääkida oma rolli ja tähendust kultuurielus ning välja töötada suure potentsiaaliga arhiivimaterjalide kogumise strateegiat. Sellest ka mitmed probleemid.

Aastakümneid kestev ruumiprobleem

Ei enne ega pärast sõda ole leitud lahendust muuseumi ruumikitsikusele. Siiski tuleb osata olla õnnelik selle üle, et on suudetud säilitada olemasolevad ajaloolised ruumid, sest vanalinna piiril asuva keskaegse torniga kinnistu ei anna rahu neile, kes avaksid siin kasumit tootva kassiino, restorani või hotelli. Selles asjas pole täit kindlustunnet veel tänagi.

1920. aastail leiti August Pulsti aktiivsel asjaajamisel Peeter Süda isiku-

FOTO TMMI ARHIIVIST

arhiivi jaoks ruum Kadrioru lossis, 1933. aastal sai muuseumist Tallinna Konservatooriumi allüüriline.

Kuid 1992. ja 1993. aastal, taasiseseisvunud Eesti muudatuste tuhinas tulid mõned esimese vabariigi aegset õigusjärgsust nõudvad radikaalid mõttele taastada muusikamuuseum, st lahutada teatriosakond TMMist ja luua omaette muuseum. Kuna puudusid elementaarsedki garantiid nii ruumide kui ka kogu kavatsuse teostamise osas, siis kujunes avantüristliku värvinguga ettevõtmisest etendus, mille käigus kulutati hulgaliselt muuseumiga seotud kultuuriinimeste närve ja aega. Õnneks jäi tookord peale seisukoht, et muusika ja teatri sümbioos toimib täiesti normaalselt ka muuseumis.

Muusika- ja teatrivaldkonna kogude erinevused seostuvad põhiliselt nende mahuga. Kuna pillid, eriti klaverid, harmooniumid ja orelid, võtavad rohkem ruumi, siis oldi omal ajal lausa sundseisus leidmaks suuremad ruumid. Need leiti Tallinna Konservatooriumi hoones (kohas, kus TMM tänagi asub) ja nii jäi teat-

riosakonna liitumisel näiline ja eksitav mulje, et muusikaosakonnal on püsiekspositsioon olemas. Tegelikult puudub eesti muusika ajaloo ülevaatenäitus tänaseni. Teatriosakonna selles mõttes veelgi enam vaeslapse rollis, sest neil pole muuseumi visiitkaardiks kujunenud muusikainstrumentide ekspositsioonis mingit osa (täpsustuseks: TMMi filiaalis, 1982 asutatud näitleja ja lavastaja Andres Särevi korterimuuseumis on olemas väike püsinäitus teatrinukkudest).

TMM kui arhiivmuuseum saaks ju veel mõnda aega hakkama paberkanjail materjali paigutamise, kuid kuna meie kohustus on koguda ka ajaloolisi muusikainstrumente ja luua neile minimaalne nõutav mikrokliima, siis ainuüksi sisemise pinna ümberjaotamine ei ole lahendus.

Muuseum vajab toimivat kogumise strateegiat

Peale ruumikitsikuse on lahendamist nõudvaid probleeme veelgi. Näiteks, kuidas saada kokku olulisematki infot viimasel ajal plahvatuslikult suurenenud muusika- ja teatريفestivalide kohta. Tänapäeval pole kontsertide ja teatrietenduste korraldajail kohustust saata muuseumile kavalettedest ja muust infost sundeksemplare, nii nagu see varem toimus. Nüüd jääb suure hulga materjali saatus juhuse ja üksikute fanaatikute kogujate hooleks. Muuseumi võib see materjal jõuda heal juhul aastaid hiljem.

Sama seis on üldlaulupidudesse puutuva materjaliga, seegi laekub muuseumi juhuslikult. Uskumatu, kuid siiani puudub meil laulupeotraditsioonist kui rahvuskultuuri ja identiteedi alustalast väikseimigi püsiekspositsioon. Kas poleks õige leida sellise näituse jaoks koht laululava all, kus nii laulupeolised kui ka külalised saaksid peo ajalooa tutvuda? Praegu jääb aga mulje, et laululava ja laulukaaare all olevate ruumide kasutamine muutub peo korraldajatele endilegi üha raskemaks.

TMMi nootide ja raamatute kogumise strateegia vajab samuti läbimõeldud väljakujundamist.

Kuldsed plaadid ja muud auhinnad

MARGUS KIIS

Nagu varemgi, jagati ka käesoleval aastal Eesti levimuusikute vahel kahte auhinda, Kuldsed Plaadi ja Eesti Muusika Auhinda, mida võiks ka Emaks kutsuda. Auhinna saajaid valitakse üpris "huvitavate" meetoditega.

Eesti Muusika- ja Fonogrammitootjate Liidu Kuldsed Plaadid on tuntud kui statistikaauhind, mida antakse plaadi läbimüügi eest. Seega võisteldakse tegelikult tiraažides ehk selles, kui palju mingit plaati trükitakse, aga mitte selles, kui palju neid realselt maha müüakse. Tiraažid on Eesti turundusmaastikul väga armastatud teema, mille ümber on võimalik vassida ja demagoogitseda. Muidugi võib öelda, et lattu pole mõtet toota. Promo nimel võidakse seda siiski teha, nagu näiteks tehakse Eesti trükimeedia maastikul, kus paberihundil on tööd ülearu. Aga ikkagi võib näha Kuldsed Plaadi kui Eesti plaaditöösturite usaldusauhinda – kelle ja mille trükiarve või mängimiskordi üleval hoi-

takse, see saabki autasu.

Aasta autoriks kandideerisid Hannah, Sven Lõhmus ning Hendrik Sal-Saller. Hannah'i nominatsioon on iseenesest kummaline, aga naisel on muidugi ka lojalne fännkond; Sal-Saller oli populaarne 2003. aastal, aga ainult ühes projektis. Sven Lõhmus on produtseerinud ja lauludega varustanud igasuguseid eesti "muusikuid" alates Vanilla Ninjast ja Caatrist ning lõpetades P. S. Troikaga, seega teenitud auhind.

Aasta muusikavideo nominendid: "Armastus" (Genialistid ja Lea Liitmaa), "Freak in Me" (Soul Militia) ja "1905" (Sõpruse Puiestee). Eestis on tekkinud huvitav komme kuulutada iga uus muuvi kõigi aegade kõige kallimaks. "Freak in Me", igav ja klišeelik *r'n'b*-klipp "klaabis" higistavatest poistest ja tüdrukutest võitis nii tüüpilise filmimuusikavideo "Armastus" kui ka primitiivse võitu "1905" ees.

Aasta raadiohitiks saada olid kõvad šansid Terminaatori "Carmenil", aga eriti Vanilla Ninja "Club Kung Ful". Üllatusvõitja oli hoopis Smilersi "Ainult unustamiseks" – dekadentrokk oli just aasta lõpul popiks saanud. Aasta plaadifirma tiitli sai süldilembeste Topteni ja Hitivabriku ees viimastel aastatel amp-luaad laiendanud Records 2000. Kas teised polnud piisavalt vinged plaaditrukijad?

Aasta uustulnukaks oli lootust saada vaid tapeedimeistritel Gicu Raul ja Cardinalsil, sest 2003. aasta sügisel ülikii- resti üles haibitud ja kõikide plikatirtsude sõbrannadeks tehtud kolmik (rahvasuu: "2 peenikest tibi ei oska laulda ja see, kes oskab, peidetakse teiste selja taha ära") Nexus lõmastas kodumaal ka Vanilla Ninja. Seevastu ei suutnud keegi mitte enam naljakale, aga seda edukamale Meie Mehele konkurentsi pakkuda, kelle tiraažid tõid neile aasta ansambli aunimetuse.

Positiivseid impulsse igapäevatoos

Aastal 2004 elab TMM tänapäevases elurütmis, mis väljendub selles, et siingi võtab infotehnoloogia juhtohjad enda kätte. Arhiivmaterjalide kättesaadavus uurimise ja eksponeerimisobjektina (ka elektroonilisel teel) on muutunud üheks põhivajaduseks.

See eeldab ka hoiutingimuste olulist parandamist. Muusikaosakonna kahes hoidlas (Assauwe tornis asuvate heliteoste käsikirjade ning muusikute ja muusikaorganisatsioonide materjalide omas) ja teatriosakonna isikuarhiivide hoidlas on üles seatud moodsad liugriiulid, mille kasutegur on suur: ühtegi ruutmeetrit põrandapinda lisamata suurenes hoidla mahutavus peaaegu kolm korda. Siiski leevendas see olukorda vaid mõneks aastaks.

Teravatele probleemidele vaatamata on muuseumi muusikaosakonna töös ka mitmeid positiivseid tahke: Heino Elleri pärandi omanikuna ja autoriõiguste kand-

jana annab TMM alates 1998. aastast välja Elleri-nimelist muusikapreemiat; 1999. aastal sai Eesti Kultuurkapitali rahalisel toel teoks muuseumi jaoks olulise persooni, helilooja ja organisti Peeter Süda hauaskulptuuri taastamine Tallinna Siselinna kalmistul (autor Ellen Kolk), mille metallivargad 1990. aastate algul ära saagisid; 2002. aasta lõpul sai muuseum Eesti esimese ja ainukese Jänedal tegutseva klavessiinimeistri Peeter Talve valmistatud pilli omanikuks; Pärast Assauwe torni ülemise korruse renoveerimist 1996. aastal on sellest saanud erilist aurat omav sümposioonide, kontsertide, näituste ja etenduste korraldamise koht.

Viimastel aastatel on muuseum teinud tihedamat koostööd põhjanaanabrite soomlastega. Seda põhiliselt Soome Instituudi (juhataja Martti Turtola) kaudu; koostööleping on sõlmitud Varkausi Muusikaautomaatide Muuseumiga (juhataja Jürgen Kempf). Hästi toimib koostöö Eesti Muusikaakadeemia ja Muusikateaduse Seltsiga, seda nii ühiste teaduskonverentside ja näituste korral-

damisel kui ka õppuritele vajalike uurimisteemade leidmisel. Seda kattuvate huvidega tegevust on mõttekas jätkata ja laiendada.

Üha enam laekub muuseumi väliseesti muusikute, teatritegelaste ja kultuuriorganisatsioonide arhiivimaterjali, mis näitab kasvanud usaldust TMMi tegevuse vastu. Sama võib öelda ka kodumaiste annetajate kohta.

Pragueks kuulub TMMi arhiivi suu-remahuline kunsti-, fotode ja fotonegatiivide kogu, üle 50 000 noodi ja raamatu, üle 6500 heliplaadi (neist esimene aastast 1901), 12 500 eesti heliloojate originaalkäsikirja, teatri- ja muusikategelaste mälestusesemeid, kirju, müüri- ja kavalehti, dekoratsioonide ja kostüümikavandeid jpm.

Üldlevinud arvamuse kohaselt on muuseumitöötaja amet üks stressivabamaid, kuid tegelikkus näitab, et see arvamus on elukauge. Mis ei tähenda siiski, et meie eelkäijate, muuseumi asutajate entusiasm ja optimism poleks läbi erinevate aegade ja olude meieni kandunud.

Aasta naisartistiks kandideeris nii Siiri Sisask kui ka Hannah. Ootamatult sai tiitli Lea Liitmaa, keda millegipärast ka Blackyks hüütakse (see oleks sama hea, kui öelda John Lennon *alias* Beatles). Jäi arusaamatuks, kas selleks oli vaja vaid osaleda tugihäälena Genialistide raadiohitis "Leekiv armastus".

Aasta meesartisti kandidaatide nimistu oli tõesti võimas: põline juurikamuusik Ervin Lillepea, pulalaulik Oleg Sõlg (eks-Consilium) ja keegi Gicu Rau. Võitiski viimane, sest oli sulni paaniflöödiga plaadistanud mõned eesti popklassikasse kuuluvad lood, et ületöötanud pürjelid saaksid nende saatel oma kallihinnalisi närve puhata.

Aasta albumiks pürgisid nii Nexuse "Nii kuum" kui ka Meie Mehe "Klounide rünnak". Smilersi (tegelikult Sal-Salleri soolokas) melanhoolne LP "Ainult unustamiseks" tegi neile kummalisel kombel ära.

Aasta popmuusika edendaja tiitli sai keegi Renee Meriste. Nojah, tema oli see, kes Vanilla Ninja Saksamaale viis. Tõnis Mägi, kes oma "Siiriuse" eest oleks midagi väärinud, sai autasu panuse eest eesti popmuusikasse.

Ühekülgne Ema

Eesti Fonogrammitootjate Ühingu välja antud ja poolmüütilise kahesajaliikmelise spetsialistide žürii jagatud Eesti Muusika Auhind on kaotanud suure osa oma glamuurist, kuna kätteandmistseremoonia kolis Saku Suurhallist Viru hotelli restorani, õhtu juhtideks kaks rumala jutuga raadiodiskorit. Hea, et toimus vähemalt TV-otseülekanne.

Üldiselt tundub, et Ema on muutumas elukutseliste trendiloojate mängukanniks. Aasta meesartistiks kandideeris soliidne seltskond oma plaatidega: Tõnis Mägi (suurepärane "Siirius"), Chalice (omapärane "Ühendatud inimesed"), Riho Sibul (kammerlik "Jahe sinine"). Võitis Chalice, isikupärane Tartu räppar, kes on kuulsaks saanud alles eelmise aasta sügisel. Teda saatis osav-manipuleeriv promokampaania. Aasta uus tulija: Chalice ("Ühendatud inimesed"), Vanilla Ninja (*smash* "Vanilla Ninja") ja Sõpruse Puiestee (morn "Mustale merele"): kõik väga kõvad tulijad, aga võitis muidugi pikka kasvu laulja-kõneleja. Aasta alternatiivartistiks kandideerisid Chalice ("Ühendatud inimesed"), Dallas (*indie*-pop "Delay Lama") ja Mihkel Kleis

Genialistid kandideerisid muusikaauhinna mitmes kategoorias, ent nende raadiohitt "Leekiv armastus" tõi tiitli hoopis Lea Liitmaa *alias* Blackyle.

FOTO ERAKOGUST

Maian Kärmas võitis aasta folkartisti tiitli, vähemalt tema plaadi pealkiri "Tuigutuled" justkui vihjab etnole.

FOTO WWW.JAZZKAAR.EE

(avangardistlik "Quest for Fire/Visit to Minotaur"). Siin oli Chalice'i võit tõesti õigustatud.

Õnneks ei saanud Chalice kandideerida aasta naisartistiks, seega oli Hannahil ("Fly Away"), Hedvig Hansonil ("What Colour Is Love") ja Maian Kärmasel ("Tuigutuled") lootust. Või vaid Hansonil, kes oskab ikka puhast tööd teha, sest napsas tiitli aasta jazz-/loovartist maestrote Raul Vaigla ("Soul of Bass") ja Riho Sibula ("Jahe sinine") nina eest ära. Aga aasta ansambli Ema võib vist igaveseks Dagö ("Hiired tuules") kätte anda,

kuna ei mäleta, et keegi teine oleks seda saanud. Sel aastal siis mitte ka Smilers ega Sõpruse Puiestee.

2003. aasta oli Eestis folgi ja etno poole pealt väga viljakas, aga ikkagi esitati aasta folk/etno Emale pula-avangardistid Eriti Kurva Muusika Ansambel ("Ebafolklorism"), kammerpopfolkar Maian Kärmas ("Tuigutuled") ja eklektik Siiri Sisask ("Ürg ja jõud"). Võitis Kärmas, kelle akustilise plaadi pealkiri justkui vihjaks etnole. Kakssada pead on ikka kakssada pead, peab ütlema.

Aasta hitiks ei saanud Chalice'i "Mulle meeldib see", sest seda ei valinud žürii, vaid statistika. Ei saanud ka Genialistide ja Lea Liitmaa "Leekiv armastus", vaid hoopis Smilersi (lugege Hendrik Sal-Saller), allakäinud nostalgiga album "Käime katuseid mööda". Ja kui Kuldse Plaadi video saab üldjuhul see, mis palju maksab, siis video Ema saab tavaliselt ikka animeeritud töö. Nii ka seekord, võitis Chupacabra "Tere Kerttu" veidi titalik multifilm.

Aga suurte panuste eest eesti muusikasse sai Ema raudse sarkasmiga mees Gunnar Graps plaadiga "Rajalt maas".

Kevad – noortebändide festivalide aeg

Tänavune kevad lausa kubiseb noortebändide festivalidest. Eriti popid üritused toimuvad Lõuna-Eestis. Seal on noored vihased laval higistamas ning vanad "paksud" neid hindamas. Tavaliselt võidavad need, "kes ikka pilli oskavad ka mängida".

20. veebruaril toimus Tartus Sadamateatris Tartu Pillimeeste Klubi korraldatud "Wintfest 2004", kus muusikud sajakroonise pileti tõttu üpris tühja saali ees esinesid. Võitis punk-popbänd Highway.

Suurim noortebändide festival on muidugi "Noortebänd", mille "poolfinaale" toimub traditsiooniliselt mitmes linnas. Parimale bändile on firma Wave Records Entertainment välja pannud plaadilepingu. Tartu poolfinaal toimus 25. märtsil, 2. aprillil Viljandi poolfinaal. Kõik koondub lõpuks ikkagi Tallinna suureks finaals. 26. märtsil leidis aset veel eraldi "Põlva Noortebänd III". Mais toimub Tartus järjekordne bändide tariffitseerimine, mida korraldab Roland Sutt, ja võib kolm korda arvata, mis nimedega bändid seal esinema hakkavad.

Heli Uus Hea: ajutantsud alfatasandil

Universalistlik muusikafestival "Hea Uus Heli" 9.–11. oktoobrini 2003 Tallinnas

KIWA

Sõnaga "heli" on üle kirjutatud ühe toreda, tuntud, armastatud, kultuslikuks tsiteeritud ja ülalolevasse me takeelsete konteksti kuuluva düstopia pealkiri. Lääne kultuuri patoloogilis avaldub selles, et nagu teksti asemel räägitakse esoteeriliselt kirjandusest, nii helide asemel muusikast. Nagu aeg näitab, on umbes sajanditaguste avangardistide-futuristide igasuunalised närvilised tõmbelused hakanud vilju kandma, helid on jälle moes. Ja näib kinnituvat tuntud briti antropofuturisti Fraser Clarki kunagine hüpotees, et heli hakkab avama oma loogilisi kiude. Esimene sõna on lausunud.

"Uus" jälle kirjeldab täpselt Aivar Tõnso kureeritud neljakontserdilise festivali helikeelt. Ligi nelikümmend meie planeeti esindanud artisti ulatuvad kõikjale, v.a akadeemiline ja kits. Novaatorliku orientatsiooniga üritus on ilmselt esimene kahekümne aasta taguste Tartu Muusikapäevade vahele jäänud augu lõpetav festivali mõõtu nähtus. Seega on teine sõna lausunud.

Võlu Music

Mustpeade Maja keldrisaalis astub alustuks üles kolm koosseisu, kes aimavad tulevikku ette loogilisi, ent dogmaatilisusest ülevalpool olevaid traditsioone läbi mähkides ja olemuslikkusele nii-üelda kaasagset värvingut lisada võtavad.

Boreaalsetes tingimustes Kõigemeeldivamale pühendunud Ragatmika ülem-laulude taustal näitab VJ tuumapommi katsetusi Nevada kõrbes. Bhagavadgita termini järgi toimib *rasa*, ainult hetkele omane kvaliteet, kus teadvuse plaffatades puudutatakse ürgheli.

Laulja ja lautomängija Aladin Abbas improviseerib rahvamehele omase sun-dimatusena koos Soome päritolu saatebändi ning õpilase ja lauljana kasutatava Kristiina Killoga Lähis-Ida, egiptuse ja arabia tuttaval motiividel.

Volga ehk Alexei Borissov ja Roman Lebedev ning folkloorispets Angela Manukjan uuendusliku helikeele ja 13.–19. sajandi vene rahvalaulu ristuvates pa-

ralleelides. Muinasjutuline, ehedalt üle-meeleline ja voolav jõgi keset steppi nagu ühe ja nulli emanatsioon. Tagasihoidlikult läptop-raali taha peituvale Roman Lebedevile pole see esimene kord Tallinnas esineda; tosin aastat tagasi ekstreemse slaavi *show-metal*trupi Korrozija Metalla külaskäik Rock Summerile lõppes sellega, et Napalm Deathi laulja viskas ta bändikaaslase, natsist vokalisti klubis Piraat läbi peldikuukse.

100%

Hommage robot(pop)esteeetika rajajatele Kraftwerkile, *cover* loost "Man Machine" töötab normaalselt nagu *soma*. Tühja linna Detroidi võimsa elektroonilise klubikultuuri rajajate Keith "k-1" Tuckeri ja Anthony "Black Tony" Hortoni AUXMENi (enne legendaarne elektrofunkgrupp AUX 88) esinemine Von Krahlis on paljude jaoks ajalooline juhtum, mis raamistatakse minimalistlike *sci-fi* rütmide ja süntesaatori äffardavate tehnobasside matriitsis. Detroidi fenomen on teatav generatsiooni piire ületav, ent olemuslikult masinaajastu visionääriasse kuuluv risoom, kus ühtede loojate muusika läheb märkamatuks üle teiste omaks, identiteetidid on hägused (mida arvata näiteks heliloojatest, kes võtavad endale nimedeks Japanese Telecom, Dopplereffekt või The Normal!), ning kus teatud piirid oleksid justkui dogmaatilisel määratletud: artist ei saa ilmuda juhtmega ühendamata kujul, *bpm* ei muutu *s fcdame* rütmist olulisemalt kiiremaks ega aeglasemaks, igal teisel rõhulisel löögil asetseb soolotrumm, justkui paikapandud "1, olev", mida ümbritseva "nulli, olematus" kosmoses ringi rallitakse. Taolist algoritmi, mis *electro*-früigile järjest fundamentaalsemana näib, kasutatakse täiesti hüpnootilise järjekindlusega aina uute robotlike teadvusseisundite särtsutajateks. Auxmen on elav näide sellest, et 90ndate alguses isegi meinstriimi-klubimuusikas pävakorrale tulnud *electro* pole miski, mis loodi 80ndatel. Nad on ühed neist no-

vaatoritest, kes 80ndatel spetsiifilise heliretoorikani jõudsid, ajendades teoreetiku reivid DJsid ja MCsid moodsateks *ayahuasceros* deks nimetama. Tegeldakse situatsiooni modelleerimisega, haaratakse rahvast kaasa, kirjeldatakse hetke eepiliselt ja evitakse nii ulmelise *peace-unity* ususekti kui üksinduse kultuuri mootoreid. Samas on huvitav mainida, kui sügavad on nende enne laivi üksteist pikalt emmanud kosmonaudivälimusega meeste läbi *vocoder*'i võimalik ja sisenduslikul häälel pröögatud/haugatatud hüüdlauseid: "Tulevik on suurepärane koht!" või "Tere tulemast tulevikku!" (isegi erakirjavahetuses arvab Keith Tucker vajalikuks lisada kirja lõppu loosungi "The Future is Upon Us!"). Kui muu kultuur pole veel otsustanud, kas juhtmatega ühendatus on "hea" või "halb", siis nemad väljendavadki ainult juhtmatega ühendatust. Ja mitte ainult selles ei väljendu futuristlik võimaluste muster kogu oma hermeetilisuses; robotihääled ja muu. Erinewus seisneb selles, et *electro* on katkestus, ainuke subkultuurne nähtus, mis pole traditsiooniline, "mäletav", risoomina iseendast välja leviv, globaliseeruv üldpluralismis; ka mitte *newage*'lik jätkuprojekt, vaid eestpoolt siia poole liikumine. Nii et kõigepealt maailmakirjelduse kokkulükkamine ja siis muusika.

Mõneti müütilise koolkonna, plaadifirmade Chain Reaction ja Basic Channel kirjeldamatut *ju-ju*'d esindab Scion Berliinist. Lubatud 100% sisse mahuvad veel Scioni epigoon, kunagi *jungle*'i maaletoomise kahtlase toiminguga seotud ja nüüd Rajaleidjaks metamorfeerunud Joel Tammik, kes on muide ainuke kohalik arvestatav süvatehno produtsent, lirimaa ebakonventsionaalsema klubimuusika es artisti Rob Rowlandi taevalikud harmooniad, Galaktlaniks käiva inimese Taavi Laatsiti univärsaal- ja unelmaelektroonika ning palju muud.

Valge Laigu Klubis

Linnateatri mängusaalina kasutatavas ja suurepärase kontserdipaigana täies-

Auxmen tegeleb situatsiooni modelleerimisega, kirjeldab hetke eepiliselt ja evib nii ulmelise *peace-unity* ususekti kui üksinduse kultuuri mootoreid.

Mootorratturitest multimeediakunstnikud rühmitusest Unison.

ti tundmatus Hobuveskis, Valge Laigu Klubis, esineb juba Volgast tuttav Alexei Borissov. Idasaadiku sooloetteaste tähendab tihket, hermeetilist, võiks isegi väita, et paranoilist müra-müra. Kui psühheedeelia ja radikaalsem avangard eelistavad varjamatult igas suunas kontrollimatult liikuda, “sõrmeotstest päiksekiiri pillata”, siis mürakollaažid, kui samuti patoloogiliselt “lobisev” ja psühhoakustiline žanr on “omadega peast” nii mikro, et võiks justkui tähistada subjekti autistlikku mudelit. Süngete eksperimentide käigus maale sattunud probleemsele helijõule nüansside lisamises on see mees meister. Muusikuteed alustas Borissov 1980 Vene esimeses uue laine bändis The Centre, 1987 esines ta Tallinna Linnahallis industriaalgrupiga Nochnoy Prospect, praegusel hetkel tegeleb arvukate ja erinevate koostööprojektidega. Kuivõrd isegi The Wire pole te-

mast teisiti aru saanud kui miskist, mis saab toimuda ainult vene piiride sees, siis hoiab Borissov oma rahvusliku/geograafilise identiteedi lippu kõrgel. Et selline tegevus toimub nn eksperimentaal-muusika süntaksis, muudab tulemuse ettearvamatuks. Täpselt neliteist päeva hiljem kuulan “Avanto” festivalil Borissovi performeeritud laivi dokuplaati “Before the Evroremont” ja vaatan aknast esimest lund. Miski ei kirjelda seda paremini kui see lause. (Ei ole täpsemalt märgitud, mida, ja milline lause.)

Mees põhjanaabrite sügavast laanest – Keuhkot ei esine maavallas esmakordselt. Punktis, kus kohtuvad etnos, tekno, punk, dada ja hullumeelsus, seisab kõrges puldis pika patsi ning tagasihoidliku olekuga noormees. Pult on kaunistatud kopsudega, mis ilmselgelt meenutavad tibu. Esineja manab, äraspidine elektroonikakasutus vaheldub *performance*’like

elementidega, eriti lohakalt mängitud kitarririfid pikkade soomekeelsete karjumistekstidega. Näiteks seitsmest vennast, kes elavad tema sees; üks neist läheb metsa, vahetab magnetpoolused ära ja saab ullult nalja, kui siis orienteeruvad tulevad. (Magnetpooluste vahetamine põhjustaks muide kogu planeedi elanikkonna mälukaotuse, rääkimata sellest, et televiisoritel läheks pilt sassi nagu “Kessus ja Tripis”.) See mees ilmselt elabki sellises proto-une seisundis, enesele selga on ta kinnitanud rustikaalse seadeldise, mille külge kinnituvad kitarr, vilkuv stroboskoop, mikrofon ning lamp, millesse tegelane kogu esinemise vältel üksisilmi jõllitab. Kui te ei usu, et pimestav valgus võiks neuro-religioosseid episoode tekitada, siis proovige kodus 500-vatise pirniga järele. Tund aega.

Et kohalik *low-tech/no input scene* on olemata, on seda enam hea meel tõdeda, et vastava suuna esindaja Tallinnast MKDK records’ist leiti. Varemgi eksperimentaalakustiliste projektidega töötanud Unison kasutab ohtralt vana head analoogtehnikat, lintmakkidest india päritolu trummimasina ja viiulini. Andunud mootorratturitest multimeediakunstnikud seovad heli illustatsioonidega mootorrattaõpikust, vahetades viimased ühel hetkel välja “Maxi ja Moritzi” koomiksiga.

Mihkel Kleisi süntesaatorikvintett kostab kolmandasse kõrva nagu avakosmos *meats* Zappa, kellel kitarr ja trummid enne kontserti süntide vastu ära on vahetatud. Kismabande kohapeal sündiv ja kaduv muusika hakkab tõesti juba (nende kasuks) kismat meenutama ja Pluus Brothers trikitab elektro-*billy*’t.

Rainer Jancise vaba impro

Üle nelja aasta kodumaa kontserdilavaldelt puudunud Jancis on kaasa võtnud kreeklasest orelimängija ning ameeriklasest trummari. Neljandaks “bändiliikmeks” on Niguliste ja Tartu Peetri kiriku akustika, mis annab esinejate instrumente justkui algusest peale avastavale minimaalsele tehnikale naturaalse ruumimõõdu. Vaevu pille puudutavad, silitavad ja ootamatute esemetega mängivad improviiseerijad ei kata üksteist registrite sageduste ega loogikaga.

Kolmas sõna on lausunud. “Hea” lõpmatuses tulevikku; selles sõnas siin ja praegu on nii palju ja nii vähe hinnangut, et sellest ei saa rääkida. Mis omakorda on “hea”.

15. trompetipäevad

MARIS AUSMAA

Trompetipäevadel on heaks tavaks saanud kutsuda osalejaid ka välisriikidest. Nii on varasematel aastatel käinud siin Timofei Dokšitser Moskvast, Viktor Sumerkin ja Juri Bolšijanov Peterburist, Jouko Harjanne Soomest, Niels-Ole Bo Johansen Taanist ja Johann Gansch Austriast.

Tänavused külalised saabusid Šveitsist: Neuchâтели konservatooriumi professor Patrick Lehmann koos oma õpilaste Chantal Meystre'i, Johan Dübi, Christophe Holzeri ning Makedoonia päritolu trompetisti Zoranco Kazakoviga.

Šveitsi-Eesti muusikute koostööprojekti aitas korraldada Tallinna Muusikakeskkoolis õppiv šveitsi päritoluga vahetusõpilane Ivry Leopold Braun.

Patrick Lehmann tutvustas šveitsiprantsuse trompetikooli, vanade naturaalsete barokkpillide iseärasusi, õpetamismetoodikat ja repertuaari. Jüri Leiten, Aleksei Saks ja Aavo Ots vahendasid loengutes seisukohti ja metoodikat nii alg- kui kõrgema astme pilliõppes, käsitledes ka džässmuusikat.

Trompetipäevade raames toimus konkurss "Trompetitalendid 2004", kuhu oli osalejaid tulnud kokku nii Eestist, Lätist, Leedust kui Venemaalt. Esimeses vanuserühmas (kuni 11-aastased) anti välja üks esimene preemia, mille sai Marius Vasiulis Leedust, kaks teist preemiat – Juri Gruljovile ja Tõnis Vaherile Eestist; kolmas preemia anti Aleksei Ivanovile Venemaalt ning eripreemia noorimale osavõtjale Johann-Mattias Toomile Eestist.

Teises vanuserühmas (12–13-aastased) võitis Kristijonas Daveika Leedust, kolm kolmandat preemiat läksid Andres Aavale, Mihkel Kallipile ja Karl Tähele Eestist.

Parima taseme poolest paistis silma kolmas vanuserühm (14–16-aastased). Žürii otsustas esimese preemia anda nii Jaan Otsale Eestist kui ka Gatis Gorkušale Lätist, kolmanda preemia said Aivar Surva Eestist ja Jonas Šilinskas Leedust. 17–20-aastaste osalejate hulgas jäid preemiad kahjuks välja jagamata.

Ülevaate lõpetuseks paar küsimust peakorraldaja Aavo Otsale.

15. trompetipäevad on lõppenud. Kas kõik, mis plaanis oli, sai teoks tehtud?

"Jah, uskumatu küll, aga kõik sujus plaani järgi. Seda muidugi tänu EMA, Estonia Talveaia, Nõmme Muusikakooli ja paljude heade kolleegide abile. Suure töö eest koolituse korraldamisel tahaksin kiidusõnu öelda Ene Kangronile. Trompetipäevade loengud ja lahtised tunnid olid puhkpilliõpetajate hulgas väga oodatud ning loodetavasti said nad sealt oma töös tuge ja abi."

Jääb mulje, et trompetimuusika edendamine kulgeb Eestis suuremate probleemideta?

"Vastata võiks nii ja teisiti. Suurt heameelt valmistab noorte huvi trompeti vastu, samuti õpetajate kõrge tase ning

fanaatiline töö. Samal ajal hakkab teiste puhkpillide mängijate puudus ohustama puhkpilliansamblite ja -orkestrite moodustamist. Juba praegu oleme sunnitud "laenama" õpilasorkestritesse elukutselisi muusikuid. Veelgi suurem probleem on aga pillidega. Näiteks Tallinna Muusikakeskkoolil pole ühtegi korralliku instrumenti. Võimaluste piires on muutetud vaid kasutatud pille.

Aga trompetipäevadest ei peaks kõlama jääma minoorsed mõtted. Ülimalt positiivne tagasiside tuli meile Šveitsi professorilt Lehmannilt. Ta oli suures vaimustuses meie muusikaakadeemiast, töönoorte muusikutega ja loomulikult trompetipäevadel toimunud üritustest. Samuti oleme lähitulevikus oodatud vastukülaskäigule Neuchâтели konservatooriumi."

TARTU PEETRI KIRIKUS

24. mail 2004.a. kl. 19.00

Surva muus. 104

Aare-Paul Lattik orel

Ansambel Vox Clamantis

25. mail 2004.a. kl. 19.00

Tobias Gravenhorst orel

Saksamaa

26. mail 2004.a. kl. 19.00

Jörgen Martinson orel

Rootsi

Tartu Üliõpilasselgakoora ja EPMÜ segakoor

dirigent Valli Ilvik

27. mail 2004.a. kl. 19.00

Tantsu liit

Ines Maidre orel Kaie Kõrb tants

TARTU PAULUSE KIRIKUS

28. mail 2004.a. kl. 19.00

Ilm 27

Urmas Taniloo orel Ivo Juul tsello

TARTU II ORELIMUUSIKA PÄEVAD

24. - 28. MAI 2004

Piletid müügil Vanemuise kassas, Tartu Naaskamaja ja Piletikeskuse müügikohtades üle Eesti.

Orelimuusika päevade pilet 700,-
Piletid 60,- ja 50,-

MEID TOETAVAD

Heljo Sepp. Briti preemia järjepidevus.
FOTO JAAK OJAKÄÄR

BAGATELLID*EESTI

66 aastat hiljem

1938. aastal võitis viieteistkümnendaastane Heljo Sepp Londonis Briti Nõukogu noorte pianistide konkursi. See võit on läbi aegade suurimaid tunnustusi eesti interpreedile. Võistluse peaa hinnaks oli stipendium kolmeaastaseks õpinguks Briti tippõppeasutuses Royal Academy of Music. Hiilgav algus, mille katkestas vääramatu ajalookulg: algas sõda ja Heljo Sepal õnnestus Briti muusikaakadeemias õppida vaid üks aasta.

Kuuskümmend kuus aastat hiljem sai katkenud ring taas kokku. 19. märtsil andis Robin Baker, Briti Nõukogu asedirektor Londonis Eesti Muusikaakadeemia üle 5000 naela suuruse jäägi Heljo Sepa kunagisest stipendiumist. See rahasumma, Heljo Sepa nimeline stipendium, võimaldab ühel Muusikaakadeemia tudengil õppida 2004/2005 õppeaastal Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias.

EMTSi Tartu Päev: valitud palad

Eesti Muusikateaduse Seltsi kevadist ettekandekoosolekut Tartus kannab idee äratada huvi muusika uurimise vastu, toetada kõigi muusikateaduse valdkondade viljelemist Eestis ning edendada muusikateaduse ja -teadlaste vastu huvi tundvate inimeste omavahelist akadeemilist suhtlemist. Isiklik kogemus kinnitab, et see idee töötab: kui ma poleks 1996. aastal Elleri kooli viiuldajana lõpetades sel üritusel osalenud, ei kirjutaks ma neid ridu siin.

Kaheteistkümnnes Tartu Päev möödus meelt ja vaimu ergutavalt kui suurepärase lõunasööku armastatud kolleegidega. Isutekitajana tutvustas Mare Rand Tartu Ülikooli Raamatukogu erikogude kättesaadavust digitaalses keskkonnas (vt digikogu, www.utlib.ee). Kestva tegevusena toimub praegu foto- (portreed, kohavaated), graafika ja maalikogude ning autograafide kollektsiooni digitaliseerimine. Juurdepääs teavikutele on põhisos võimalik elektronkataloogi ESTER kaudu, sealjuures sümpatiseerib kirje informatiivsus. Näiteks leiame autograafide kogust ühe Beethoveni kirja ja saame kohe elektronkataloogi kirjest teada, et see on saadetud saksa tšellistile Bernhard Rombergile (1767–1841) ning helilooja kurdab selles oma tervise üle ja soovib Rombergile edu. Geiu Rohtla lisas ülevaate Morgensterni isikuarhiivi ja Estica fondi kuuluvate nootide elektroonilisest kirjeldamisest. Siingi vaimustab, et lisaks muusikaspetsiifilisele infole (võtmed, koosseis) saame elektronkataloogi kirjest teada ka nooditellijate nimekirja,

EMTSi aseesimees professor Jaan Ross, kes valiti möödunud aasta lõpul Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks, on esimene akadeemik mitte ainult muusikateadlaste hulgas, vaid ka esimene kunstiteaduste esindaja Teaduste Akadeemias.

FOTO TIIT BLAAT/EESTI EKSPRESS

tiitellehe ja pühenduse kohta ning mõnelgi juhul on olemas juurdepääs tiitellehe digiversioonile. Mart Humal kostitas sedapuhku Punscheli koraaliraamatu ja Karl Ulmanni 1843. aasta lauluraamatu sõnateksti ja muusika vahekorra võrdlusega ning rääkis Ulmanni toimetajategevusest vältimaks põhiliselt rütmi-meetrumi erinevusest tulenevaid valesid sõnarõhke (paralleelina meenub lastelaul “päkapikud, päkapikud, jõuluvana pojad”). Avo Sõmeri ettekannet, mis keskendus stiiliomastele kõnekujunditele Igor Stravinski soolokontsertides, näis juhtivat küsimus, kas ja mida on muusikateksti “lugedes” võimalik teada saada looja kohta. “Näis”, sest Sõmeri ettekanded on mulle varemgi mõjunud joo vastavalt – kuulan, olles toimuvast sügavalt haaratud, kuid mäletada suudan vaid

nautimisrõõmu. Ilvi Rauna selgitas Riigi Ringhäälingu tähtsust moodsa muusika, st 20. sajandi esimesel poolel loodud süva- ja kergemuusika levitajana 1930ndate teise poole Eestis. Allan Vurma tegi kokkuvõtte katsest, milles uuris, kui teadlik on laulja oma intonatsioonitäpsusest esituse ajal, kui võrd suudab seda kontrollida ja kui adekvaatne on hinnang (ilmnes, et vahetult pärast laulmist ja hiljem salvestust kuulates ei hinnata end samamoodi). On huvitav, et mõiste “puhtalt laulmine” tähenduses on inimitaju tegelikult valmis möödusi tegema – küll vaid kuni seitse senti siia-sinna (pooltoon on 100 senti), kuid ikkagi. Ülemeelik tõdemus “perfektsionism viib hullumajja” sobiks aga siia vaid juhul, kui katset poleks tulnud eemaldada nii mõnigi laulja, kellele intoneerimine üldse üle jõu käis.

Hõrgu vahepalana esitles oma diplomitööd “Sonaat” eelmisel aastal Tartu Kõrgema Kunstikooli fotograafiaeriala lõpetanud Katrin Rihm. Nagu vihjab pealkirigi on kunstiteose aluseks “mängude mängu” printsiip – fotograafilist kompositsiooni inimitühjalt seisva talu vananemisest struktureerib muusikaline sonaativorm (peateemaks “unustatud asjad”, kõrvalteemaks “peegeldused”). Seepeale tundus, et päev oleks tulnud lõpetada musitseerimisega klaverokteilil (Boris Vian, “Päevade vaht”). Aga uute raamatute esitlus ja klaas veini – muu hulgas tähistamaks EMTSi assotsieerumist Eesti Teaduste Akadeemiaga – sobis samuti.

Kaire Maimets

Soome kandlemeister Eestis

RAIVO SILDOJA

pillimeister

27. märtsil kogunesid Viljandi Kultuuriakadeemias rahvamuusika eriala vilistlased kokkusaamisele "Eesti Ring 2004". See on traditsioon, mis sai alguse rahvusvahelisest rahvamuusikat õpetavate kõrgkoolide koostööst "Ring 2000" Viljandis, kus arutatakse rahvamuusika õpetusega seotud päevaprobleeme.

Käesoleval aastal oli külas Soome tunnuima kandleehitusfirma Koistinen Kantele OY üks omanikke, kandlemeister Hannu Koistinen. Huvitavaks kujunes mõttevahetus eelkõige sellepärast, et kogemusi said vahetada kahe maa kandlemeistrid. Meil Eestis on väikekandle ehitamise buum alles algusjärgus, Soomes liigub see aga jõudsalt moderniseerumise suunas.

Koistinenide kandleehitusfirmale pani aluse Hannu isa Otto Koistinen aastal 1957, millest sai alguse kandle tööstuslik tootmine Soomes. Selle aja jooksul on Otto Koistinen isiklikult valmistanud üle tuhande kandle väikekanneldest suurte kontsertkanneldeni, isegi mõned eesti tüüpi kontsertkanded. Firma juhtimise on tänaseks üle võtnud poeg Hannu, kelle peamine teene on kannelde edasiarendamine, mida ta ise nimetab väga värvikalt kandleevolutsiooniks. Seni on kanneldel mängitud peamiselt rahvamuusikat. Hannu soov on aga muuta traditsiooniline

kannel tänapäevasemaks instrumendiks, mis oleks oma mänuomadustelt võrreldav näiteks kitarriga. Selle eesmärgi nimel on ta välja töötanud terve väikekannelde perekonna, mis on nimeks saanud Wing (tlk Tiib). Keelte arv pillidel on viiest kuni viieteistkümmeni. Tootesarja aluseks on võetud traditsiooniline soome viie keelega kannel, mille välimust on edasi arendatud. Eeskujud on muuseas võetud ka sportautode maailmast! Peab tunnustama, et pillid näevad tõesti oma kuju ja värvivaliku poolest efektsed välja. Viljandis pälvisidki suurimat tähelepanu needsamad Tiivad, millel saab helipead ja võimendust kasutades mängida peale rahvamuusika näiteks poppi ja jazzi. Kuulajates tekitas rõõmukihi Hannu 11-aastase poja etteaste, kus ta "keevitas" kandlelugu sarnaselt elektrikitarriga. Sellele aitab kaasa kaelarihm, mis võimaldab kannelt püsti seistes mängida. Pilliehituse tehnilisest küljest väärib märkimist mehhanism, mille abil on võimalik kandle helirea tertsist vastavalt kas kõrgendada või madaldada, selleks et mängida igasugust repertuaari.

Hannu soov on tekitada soome noorte seas kandle vastu samasugust huvi, mida võiks võrrelda näiteks elektrikitarriga populaarsusega. Kuna tema moodsate Tiib-kanneldega saab mängida nii naturaalselt kui

Hannu Koistinen "keevitab" soome väikekandle.

FOTO KRISTA SILDOJA

ka elektriliselt, loodab ta, et paljud rahvamuusikaga mittetegelevad noored pöörduvad kandlemängu poole, mida nad muidu ehk ei teeks. Kandle algõpe on lihtsam kui kitarril ja kannelt on ka kergem igal pool kaasas kanda.

Eesti väikekandle meistrid, kes Viljandisse olid kogunenud, said Hannult innustust, et kannel võib olla veelgi suurem tulevik, kui seni loodetud. Eestlased võiksid esmalt siiski õppida täiel määral taasväärtustama traditsioonilist kandlemängu ning kandle ehitamise tavasid, mille pinnalt on juba palju kindlam sukelduda tööstusliku kandletootmise karmi maailma.

Lisainfo: www.koistinenkantele.fi, www.etno.net

Eesti: orelikultuur dünaamikaga

PETER VAN DIJK

Hollandi ajakirjas "Het orgel" ilmus Peter van Dijki artikkel eesti orelikultuurist. Artiklis tõdeb autor, et alates 1991. aastast on orelehituse jaoks ajad palju soodsamaks läinud: ellu on viidud mitmed restaureerimisprojektid ja ehitatud uusi oreleid. Üks näide sellest on kaheklaviatuuriline orel, mille ehitas aastal 2001 Eesti Muusikaakadeemia Põhja-Saksa orelimeister Martin ter Haseborg. Lähtepunktiks oli orelehitus Põhja-Saksamaal 1700. aasta paiku.

See orel kujutab endast Eesti professionaalset oreliõpetuse ja noorte oreli mängijate kujunemise seisukohalt olulist tugipunkti. Ühtlasi rikastab see pill stiililiselt Eesti oreli maastikku, sest ühtegi män-

gukorras pilli 18. sajandi algusest pole säilinud. Arvestades saali mõõtmeid, on meister Haseborg leidnud hea tasakaalu seda tüüpi oreli kõlaomaduste ja saali akustika vahel.

Peter van Dijki arvates on orelikultuuri olukord Eestis isegi kadestamisväärne – hea kontserdikorraldus ja rohkearvuline publik, kes keskendunud kuulab. Tähtis orelikunsti tugisammas on iga-aastane rahvusvaheline orelefestival, mille rajaja ja kunstiline juht on Andres Uibo. Lisaks toimub arvukalt orelikontserte, näiteks igal teisel pühapäeval Eesti Muusikaakadeemia oreli saalis. Eestis on orel õigel teel, et taas pillide kuningaks saada.

Ajakirjast "Het orgel" tõlkinud Tarmo Johannes

Piirivalve orkestri kevad- tervitus

Päev enne kevade algust andis Eesti piirivalve orkester Tallinna Metodisti kirikus traditsioonilise kontserdi, millega tähistati ühtlasi orkestri 12. tegevusaastat. Orkestri ees solesid Aivo Aasmaa metsasarvel ja pianist Sinikka Holma-Peets Soomest, juhatasid Margus Kasemaa ja orkestri peadirigent Arvi Miido. Mitmekesine kava sisaldas nii puhkpilliorkestrile loodud originaalmuusikat kui ka seadeid. Mitmed teosed kõlasid Eestis esmakordselt, näiteks Paul Hindemithi "Marss" (neljas osa "Sümfoonilistest metamorfoosidest"), Gilbert Vinteri "Hunter's Noon" (arrangeerinud Arvi Miido) ning André Waigneini särav ja virtuoosne "Three movements" klaverile ja puhkpilliorkestrile. Esiettekandele tuli ka Villem Kapi 1958. aastal loodud "Intermezzo", mille värvikas seade pärines Arvi Miido sulest. Teos leiti Teatri- ja Muusikamuuseumi fondidest alles 2003. aastal ning selle esiettekandega tähistati ühtlasi ka Villem Kapi 40. surmaaastapäeva. Vaskpilliansambli ees tegi oma dirigendibüüdi Igor Rootsi, juhatades Anton Bruckneri moteti "Christus factus est" seadet.

Kontsert oli linnarahvale tasuta, kava-lehtede müügist saadud 1200 krooni annetati Metodisti kiriku orelifondi heaks.

Piirivalve orkestri ees soleeris soomlanna Sinikka Holma-Peets.

FOTO ERAKOGUST

RETRO

Mai 1904

Kui 1904. aasta aprillis olid tähtsad muusikasündmused koondunud ülikoolilinna Jurjevisse, siis mais oli muusikaline tegevus elavam Revalis. Siinses muusikaelult üsna rikkas linnas olid seni esinenud peamiselt Saksa ja Vene muusikud. Nüüd sai kubermangulinna publik kuulda ja imetleda ka Soome ja Poola muusikuid. 1.–30. maini andis Kadrioru Salongis (mida kutsuti hellitavalt ka Supelmajaks, Bade-Saloniks, Supelsalongiks ja Kuurhausiks) tosina sümfooniakontserti Soome dirigent Georg Schnéevoigt oma orkestriga. Kolmekümne kahe aastane Balti päritolu Schnéevoigt oli seni Tallinnas tundmatu isik, ehkki sel silmapaistval tšellistil oli seljataga mitmeid kontserte Euroopa riikides ja dirigendina oli ta juhatanud Riias ja Helsingis ning olnud Euroopa ja USA sümfooniaorkestrite peadirigent. Tallinna kontsertideks angažeeris ta Varssavi filharmoonia 52-mehelise sümfooniaorkestri, kes oli nõus puhkusekuul esinema kaunis Kadriorus.

Juba esimesel kontserdil sattus publik orkestrist vaimustusse. Ajalehest Teataja võib lugeda: "Igast ettekandest õhkub pealtkuulajale orkestri tublidus ja kunstiline küpsus (...) täis elu ja vaimu. Ja missuguse osavusega juhataja taktikeppi koori [orkestri] üle valitseb ja missuguse kindluse ning karva-pealsusega viimane esimese soovid tähele paneb ja täidab, sellest andsivad eelnim. õhtul vast Wagneri ooperi "Lendava Hollandlase" ouvertura kõige põhjalikumalt tunnistust."

Mitmel kontserdil oli solistiks dirigendi pianistist abikaasa, ajakirjanduses klaverivirtuoosiks nimetatud, maailmakuulsalt pianisti-helilooja Ferruccio Busoni õpilane Sigrid Sundgren-Schnéevoigt. Tallinna kontsertidel Ajutises Teatris ja Kadrioru Salongis mängis Sigrid Sundgren-Schnéevoigt Liszti, Tšaikovski ja Weberi kontserte niisuguse eduga, et Uus Aeg märkis: "Paremini ei või üleüldse keegi mängida, kui tema seda tegi."

Ühel sümfooniakontserdil oli Schnéevoigtil kavas ka Eesti helilooja teos – Tallinna orkestrijuhi, viiuldaja ja helilooja Kristjan Strobeli "An der Ostsee Strand", kus I osa on vene, II osa rootsi ja III osa eesti motiividega.

Maikuu kontsertide üllatusdirigendid olid Soome heliloojad Armas Järnefeldt ja Jean Sibelius. Järnefeldt juhatas 19. mail nii enda kui ka Svendseni ja Wagneri teoseid. Sibelius 24. mai autorikontserdil kõlasid helilooja juhatusel tema Teine sümfoonia, "Valse triste", "Andante keelpillidele" ja süit "Karelia". Sügavasisulise kontserdi järel kirjutas Teataja: "Soome muusikameistri helitööd näivad ka siis vagusaks ja tõsiseks jääma, kui rõemust pajatavad."

Mai keskel esinesid veel teisedki Soome muusikud kontserdiga Harjuvärava mäel. Need olid Helsingi ratsartügemendi orkestri pillimehed Aleksei Apostoli juhatusel. Viimane oli kreeklane, kelle Soome sõdurid olid Türgi sõja päevil orblapsena Soome toonud. Apostol oli tollal Helsingi linnaorkestri ja sõjaväeorkestri dirigent, hiljem Soome armee orkestri peakapellmeister. Eesti Postimees kirjutas pärast kontserti: "Helsinki pasunakoos paneb oma mängu paleusliku puhtuse ja üleüldise muusikalise võimu läbi iga kuulajat imestusse. Kas ei oleks see asjakohane, kui meie laulupidudele, millede pääotstarbe ju muusikakunsti edendamine on, pidutoimkondade poolt niisugused eeskujulikud koorid kontserti andma kutsutaks."

Heino Rannap

Sajandialguse suvitajate meelispaik Kadrioru Supelsalong.

M E L O M A A N

Telemann. Quartets. Hortus Musicus / Andres Mustonen. apex 2564 60636-2

Firmalt Apex (Warner Classics) on ilmunud kordusväljaandena CD Georg Philipp Telemanni loomingust meie Hortus Musicuse barokksolistide esituses. Esmakordselt nägi sama salvestus ilmavalgust Finlandia Recordsi hõlma all 1994. aastal. Seekordne CD kuulub aga seeriasse, kuhu kontseptsiooni autor Matthew Cosgrove on koondanud vaheldumisi Telemanni orkestri-, kontsert- ja kammermuusikat tänapäeva tippmuusikute interpretatsioonis. Kindlasti on tarvis ära märkida need, kes on seeria eelmistel plaatidel Telemanni muusikat jäädvustanud: Amsterdami Kammerorkester ja Frans Brüggen; Brüggen ja Anner Bylma Gustav Leonhardtiga; Concentus Musicus Wien ja Nikolaus Harnoncourt ning seni vist viimasena Hortus Musicus koosseisus Andres Mustonen (viul), Neeme Punder (flööti), Peeter Klaas (*viola da gamba*), Tarmo Toom (tšello) ja Imbi Tarum (klavessiin). Teoseid mängitakse ajastu ehk siis 18. sajandi instrumentidel.

Plaadile on salvestatud kaks kvartetti Telemanni nn Pariisi kvartetidest, mis on täieliku koguna avaldatud Pariisis 1752. aastal nimetuse all "Nouveaux quatuors en six suites". Need kvartetid (D-duur ja a-moll) on süidivormis ning esitatud koosseisus *flauto traverso*, viiul, tšello või *viola da gamba* ja *basso*

continuo. Nii on märgitud kaaskirjas. Kuulamisel tekib mulje, eriti liikuvates osades, et klavessiin puudub ning tegevuses on *viola da gamba* sooloinstrumentina ja tšello *continuo*'na. Aeglastes osades oleks nagu siiski ka klavessiini atakk tuvastatav. Kuid see on üldiselt väheoluline, kui esitus on nii kõrge tasemel nagu sel plaadil. Ansamblimeisterlikkus, eenergeetiline pulss ja agoogiline stiilitaju on briljantsed ning nauditavad eriti nimetatud Pariisi kvartetidest. Plaadile mahuvad veel e-moll kvartett Telemanni kuulsaimast sarjast "Tafelmusik" ja A-duur kontsert sarjast "Six concerts et six suites". Need teosed, kaasa arvatud A-duur kontsert, sobivad suurepäraselt eelnevate naabrusse, kuigi selgelt flöödi- ja viiulikesked, on need klassifikatsioonilt siiski kammermuusika. Selgelt on tajutatav aga akustiline erinevus plaadi esimese poolega võrreldes ja ka esituslik talitsetus ehk korrektsuse absolutiseerimine. Mõnevõrra ootamatu on *basso continuo* (tšello) fokuseeritus.

Siinjuures oleks õige pöörata tähelepanu plaadi salvestuse markeeringule. Teatavasti tähistatakse tänaseni helisalvestuse kolme olulisemat etappi järgmiste märkidega: A – analoog ehk analoogmagnetofon ning D – digitaaltehnoloogia. Esimesena märgitakse ära salvestamisviisi, teisena montaaži ja viimasena *mastering* ehk lõppviimistlus. Hortuse CD on tähistatud DDD, salvestusaeg on 1992, koht Linnahalli stuudio ning režissöör Jüri Tamm. Aeg ja koht panevad markeeringu suure kahtluse alla, pigem võiks see olla ADD, sest 1992. aastal Eestis minu teada digisalvestuse võimalust ei olnud. Ka originaalsalvestuse aeg on kahtlane, kuna tšellist Tarmo Toom oli sel ajal juba Eestist lahkunud. Pigem on tõene, et Linnahalli studios tehti mitmerealine

ülesvõte, millele on juurde mikrositud kunstlik akustika. Kuid oluline pole mitte see, vaid võimas eesti märk tänapäeva barokkmuusika maailmas.

Toomas Velmet

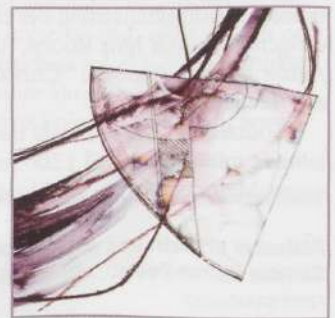

Rohuringid. Circles of grass. Projekt Unison. MKDK CD0013

Selleks, et nii kentsakast plaadist õiget pilti anda, peab ära jutustama ka plaadi saamisloot, et asi tunduks ilmekam, mõjuvam ja mõistetavam. Muusikalisele materjalile on plaadi lõpus boonusträkinä ka video, mis üritusest samuti aimu annab. Mingid tüübid otsustavad muru maast üles võtta, rullides selle lõpuks ribadena kokku nagu vaiba. Loomulikult kasutatakse muru kangutamisel ka abivahendeid. Vaibastunud murukate leiab endale uue funktsiooni pörandakattena MKDK studios *alias* Polümeeri mänguloomade karvastamise tsehhis (! kui ma olin nüüd nimetusega täpne). Pisut puurimist, ning tehasestudios valmivad esimesed omaloodud "keelpillid", mille poognaga tõmmates saab tekitada metalseid kriipeid. Lisanduvad ka ontlikuma helimaailma elemendid, flööti, kannel, kitarr ning idamaised pillid. Asjasse sekkuvad ka linnu- ja muud loodushäälid. Võib-olla veel keegi. Seda võib tinglikult muusikaks nimetada, ehkki pigem on tulemuseks helikeskkond koos olematute, olemasolevate ja oma-

loodud muusikainstrumentidega. Cage'ilik "heli kui muusika" tüüpi mõtlemine. Siin on kõik ühte patta pandud. Spontaanne, improvisatoorne. Lihtsalt eksperiment ja helimaastikes nautlemine. Sellisena plaat just võlubki. Küllap oleks selles helimeditatsioonis osalemine omaette värvikas elamus, aga kõrvaltvaatajale võib jääda mulje stihiast. Ehk peaks selliseid üritusi korraldama n-ö avalikus vormis, kus kõik huvilised, "pillid" käes, helisid loomas. Seetõttu on pikemaid helietteasteid ka tütum jälgida, ei moodustu teravikut. "Õhtune ring" võiks aga suisa muusikapala mõõtu tunduda – pidev pulss loob rütmifooni. Justkui kõlapilt masinavärgi tööst. Näiteks aurumasin. Sinna lisanduvad hiljem idamaised tämbrid ja masinavärgi mulje hajub. "Jälg" on humoorikas kahekümnesekundine lühinumber jälgi nuhutavast koerast pluss "veel midagi" heliümb-rusest.

Mirjam Tally

Soo-Roo. David Rothenberg, John Wieczorek, Robert Jürjendal. Terra Nova Music, TN 0302

Kellele ökoloog-filosoof-saksofonist/klarnetist Rothenbergi tegemised varem teada, tunneb tema aura juba esimestest nootidest ära. Rothenbergi käekiri on plaadil ilmselgelt esiplaanil. Teised hajuvad avaraks tagaplaaniks, kui muusikat vaadel-

da filmikaadrina. Mitmekülgne mõtleja väljendab oma rohelisest maailmavaadest ka muusikas üsna tuntaval moel, põimides mõtlike faktuurikihtide vahele linnuhääli ja muid loodusvidinaid. Tulemuseks floora ja faunaga rikastatud atmosfäär, mis on uinutavalt kütkestav, vetrub ja võngub kusagil une ja ärkveloleku piiril. Sood ja roostikud. Kõrrelised harras tuules. Olgu ka nimetatud stiililised pidepunktid: vabalt jazzilikult voolavad klarnetisoolod, millele trummid loovad juurde *crossover* likku äärismustrit. Etnotrummid viivad mõttet idamaile: tablad ("Ghostwritten", "Four Worlds") justkui Collin Walcotti mõtteruumist. Kitarrilki vaikesid hetki: meloodilisi jooni, koputamist ("Music/Illusion"), kilinat kõrgeimate kitarrivõimaluste piiril ("Cloud Catch"). "David and the Ööbik" on ilmselgelt humoorikas ameeriklase kohtumine eestimaise ööbikuga, keda ta klarnetil püüdliselt pööritavate viisidega imiteerib. Huvitava tämbriga flööte saab lugedes samuti kuulda: norra ülemheliflööti ja boliivia vileflööti ("Peter Clark"). Plaadi nimilugu, linnutaustaga "Soo-Roo" on aga Jürjendali äratuntavate kitarrimustritega (midagi WGT teiselt plaadilt "3 on 1" ja "Päikesemuusika"?).

Muusika neile, kes hindavad hõljumist kõlaatmosfäärides. Ilma maa peale tulemata.

Mirjam Tally

The Game. Magnus Lindgren Quartet.

Caprice Records 21696

Olles viimasel ajal läbi kuulunud paraja virna valdavalt uue- ja päris uut rootsi jazzi, segunevad minu muljetes ausus selle maa jazzi kõrge taseme vastu ja teatud väsimus stampidest, mis paljudel plaatidel läbi kumavad. Rootsi jazzmuusikud on üldjuhul truud oma ameerika eeskujudele, nende omalooming lähtub kõige sagedamini Thelonious Monki nurgelisest

stiilist ja (puhk)pillimäng John Coltrane'i kõlavusest. Samas jätab suur osa nende salvestustest kuidagi formaalse, tunde-vaese mulje.

Magnus Lindgreni "The Game" mõjub mitmete teiste kõrval hoopis värskemalt. Lindgren mängib võrdset soravalt tenorsaksi, erinevaid flööte ja bassklarnetit ning tegutseb valdkonnas, mida on kõige ohutum nimetada nüüdisaegseks *mainstream*'iks. Tema akustilised kvartetti kuuluvad noored hästi koolitatud muusikud, kes tulevad toime nii *hard-bop*'i seemnest võrsunud peavooluga kui ka *latino*-, popi- ja etnoelementide ühtesulatamisega. Enam kui pool plaadi numbritest on Lindgreni omalooming, on ka tuntud palu nagu "Softly as in a Morning Sunrise" ja "Caravan" – nende värske tagavad huvitavad seaded.

Meie aja globaalset jazzikliimat iseloomustab pidev tagasi vaatamine ja enese soojendamine legendide aupaistel koos hoiakuga, et kõik tõeliselt originaalne on jäänud möödaniiku. Sellises õhustikus on noortel muusikutel raske ennast tõestada. Kui Magnus Lindgreni muusika ka kaugemat silmapiiri ei sihi, kõlab see täna selgelt ja värskest.

Joosep Sang

Piotr Anderszewski. Chopin / ballades, mazurkas, polonaises.

Virgin Classics 7243 5 45619 2 4

1969. aastal sündinud poola pianist Piotr Anderszewski ei tee esmapilgul midagi erakordset. Ta ei mängi tuntu lugusid aeglasemalt või kiiremini, ei löö oma kontsertidel publikurekordeid. Ta on aga interpret, kes alati säilitab muusikabinsises iseseisvuse.

Chopin peaks poolakast Anderszewskile olema eriti omane. Pianist on aga korduvalt nentunud, et Chopini muusika ei anna end talle kergelt kätte.

Plaadil kõlab suhteliselt karge valik Chopini teostest: hilisemate aastate masurkad, kolmas ja neljas ballaad, poloneesid op 44 ja 53. Üritada siin millegagi üllatada, ületada Chopini iidol-mängijaid ei ole kerge ülesanne. Anderszewski seda ei taotle. Ta tõmbub karest eemale ja süveneb. Pakub välja oma suveräänse Chopini.

Muusikat kuulama asudes tundub esiteks, et see polegi Chopin, on hoopis mingi senitundmatu helilooja. Tuttavad nukker-magusad helid tekitavad hoopis teist laadi mõtteid kui tavaliselt. See on väga mehine ja kirglik Chopin. Anderszewski asub teele nagu muinaskangelane, ei lase end ühestki sosinast kõrvale kallutada. Tema kujundatud ballaadid mõjuvad romantiliste tragöödiatena, kus varjatud pinged kogunevad ning purskub heroilistesse kulminatsioonidesse. Masurkad väänlevad arabeskidena, poloneeside patriotism ei tekita piinlikkust. Suurepärase Chopin väljub oma kaunist nišist.

Ia Rimmel

Upon Cycles. 000. Planet Mu ZIQ080

000 on Nicholas C. Raftis III Detroitist. Lisaks artisti- ja pärisnime õnnestunud kombinatsioonile peaks debüüt väidetavalt ligilähedase eduga kombineerima ka *techno* kohalikke (Detroiti) juuri pisut uuemate Euroopa võrsetega (Autechre, AFX, Squarepusher). Ses suhtes on raske kohe seisukohta võtta, kuid üks teine uus ja edukas Planet Mu artist, Venetian Snares turgatab plaadi väga erraatilise ja kurva avaloo peale pähe küll. Mu-ziqi plaadifirma on praegu selle muusikastiili vaieldamatu globaalne liider, mida vanasti nimetati *drill n' bass*'iks, kuid et aegade jooksul on sinna nii palju ambientsemat/tontlikumat kraami peale ladestunud, ei kirjelda see tema olemust enam kuigi hästi; Venetian Snares, Speedranch + Jansky Noise, Shitmat, 000 ja eriti muidugi Mu-ziq ise on alusepanijad väikesele globaalsele subkultuurile, kus, tõsi küll, originaalsusest olulisemaks peetakse sagedi nn tantsumuusika klišeede nihestamist. Umbes samamoodi, nagu hea reklaam üritab nihestada reklaami klišeid, aga mida-gi enamat sellele tavaliselt ei järgne.

Erkki Luuk

Mai

Tallinnas

1. 05 kell 12 Orelipooltund: Elke Unt toomkirikus
1. 05 kell 18 Aet Ratasessa viiuliklass Eesti Muusikaakadeemias
2. 05 kell 12 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvusooperis Estonia
2. 05 kell 13 Klassikaraadio orelikontsert: Ene Salumäe toomkirikus
2. 05 kell 15 Isamaaliste koorilaulude konkursi "Armastan sind, Eestimaa" lõppkontsert Estonia kontserdisaalis
2. 05 kell 16 Magistrikontsert: Reene Pehka (klaver, kammeransambel) Eesti Muusikaakadeemias
2. 05 kell 19 Magistrikontsert: Kaia Tambi (tšello) Eesti Muusikaakadeemias
3. 05 kell 17 Doktorikontsert: Mihkel Peäske (flööt) Eesti Muusikaakadeemias
4. 05 kell 18 Vladimira Lebedeva (klaver), Maria Bachmann (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
4. 05 kell 19 Operetirevüü "Vahuvein ja paprika!" Rahvusooperis Estonia
5. 05 kell 18 Magistrikontsert: Karmen Puis (metsosopran) Eesti Muusikaakadeemias
5. 05 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusooperis Estonia
6. 05 kell 18 Magistrikontsert: Leonora Palu (flööt), Voces Musicales Ensemble, Risto Joost (dirigent) Eesti Muusikaakadeemias
6. 05 kell 18 Kõlalistkontsert: Tuula Paavola (orel), Colin Hansen (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
6. 05 kell 19 Finghin Collins (klaver) Estonia kontserdisaalis
6. 05 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusooperis Estonia
7. 05 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusooperis Estonia
7. 05 kell 19 Diplomaatiline noodid – Brasiilia. Sambalegend Nelson Sargento: Afonso Machado (mandoliin), Bartholomeu Wiese (kitarr), Márcio "Hulk" Almeida (*cavaquinho*), Eduardi Neves (saksofon, flööt), Xande (lõõkpillid) Estonia kontserdisaalis
8. 05 EMLSi üle-eestilise poiste-koori Kalev 10. aastapäeva kontsert Metodisti kirikus
8. 05 kell 12 Orelipooltund: Kadri

- Ploompuu toomkirikus
8. ja 9. 05 kell 12 Britteni laste-ooper "Väike korstnapühkija" Rahvusooperis Estonia
8. 05 kell 14 Estonia Seltsi sega-koor, Heli Jürgenson, Jorma Sarv (dirigendid) Niguliste kirikus
8. 05 kell 17 Doktorikontsert: Ludmilla Kõrts (sopran) Eesti Muusikaakadeemias
8. 05 kell 19 Festival "Orient". Aarded maailma katuselt: Drikung Kagyu nunnad (Tiibet) Estonia kontserdisaalis
8. 05 kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvusooperis Estonia
9. 05 kell 12 Emadepäeva pidulik kontsert Estonia kontserdisaalis
9. 05 kell 16 Magistrikontsert: Reet Uba (viola) Eesti Muusikaakadeemias
9. 05 kell 16 Alfred Pappmehli mälestuskontsert: Pille Prans (viilul), Lea Leiten (klaver), Mart Laas (tšello) Eesti Muusikaakadeemias
9. 05 kell 19 Tõnu Reimanni viiuliklass Eesti Muusikaakadeemias
9. 05 kell 19 ERSO, Barry Douglas (klaver), Leif Segerstam (dirigent) Estonia kontserdisaalis
10. 05 kell 19 Vanemuise teatri külalissetendus: Kálmáni operett "Bajadeer" Rahvusooperis Estonia
11. 05 kell 14 ja 18 Endla teatri külalissetendus: "Karlsson katuselt" Rahvusooperis Estonia
12. 05 kell 12 Endla teatri külalissetendus: "Karlsson katuselt" Rahvusooperis Estonia
12. 05 kell 19 Doktorikontsert: Irina Zahharenkova (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
13. 05 kell 14 Magistrikontsert: Ave Ott (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
13. 05 kell 19 Magistrikontsert: Tanel Juksaar (tromboon) Eesti Muusikaakadeemias
13. 05 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusooperis Estonia
14. 05 kell 17 Magistrikontsert: Pille Prans (viilul) Eesti Muusikaakadeemias
14. 05 kell 19 *A la Russe* – Kevadpühitus: Eesti-Soome Sümfooniaorkester, Anu Tali (dirigent) Estonia kontserdisaalis

14. 05 kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvusooperis Estonia
15. 05 kell 12 Orelipooltund: Piret Aidulo toomkirikus
15. 05 kell 15 Lakeuden Ristin Kamarikuoro Seinäjoelta, Johanna Ojala (dirigent) toomkirikus
15. 05 kell 17 *Pièces de Viole*. Marais – Forqueray V: Markku Luolajan-Mikkola (*viola da gamba*), Eero Palviainen (*archiliuto*), Anssi Mattila (klavessiin) Kadrioru lossis
15. 05 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusooperis Estonia
16. 05 kell 11 Britteni laste-ooper "Väike korstnapühkija" Rahvusooperis Estonia
16. 05 kell 13 Orelitund: Tiia Tenno-Ratas Eesti Muusikaakadeemias
16. 05 kell 17 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Mari Tampere-Bezrodny (viilul), Risto Lauriala (klaver)
18. 05 kell 19 Magistrikontsert: Hanna Renter-Reintamm (koolimuusika), Rocca al Mare Kooli õpilased ja lastekoor, kammerkoor Kellerkoor Rocca al Mare Koolis
19. 05 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusooperis Estonia
20. ja 21. 05 kell 11 EMA ooperistuudio diplomietendus: Humperdincki ooper "Hansuke ja Greteke" Eesti Nukuteatris
20. 05 kell 15 Lõunamuusika. Tubiniana: Eesti noorte interpreetide konkurs-galakontsert Estonia kontserdisaalis
20. 05 kell 19 Operetirevüü "Vahuvein ja paprika!" Rahvusooperis Estonia
20. 05 kell 19 Avi Benjamini muusikali "Devil in Moscow" kontsertetkanne: Tallinna Kammerorkester, Limor Oved (sopran), Michal Vainberg (sopran), Sassi Keshet (tenor), Dmitri Semjonov (tenor), Leonid Savitski (bass), Erki Pehk (dirigent), Andres Ots (tekst) Estonia kontserdisaalis
21. 05 kell 19 Rahmaninov – Vesprid. Eesti Filharmonia Kammerkoor, Paul Hillier (dirigent) Niguliste kirikus
21. 05 kell 19 Balletikooli gala Rahvusooperis Estonia
22. 05 kell 12 Orelipooltund: Ene

- Salumäe toomkirikus
22. 05 kell 12 ja 15 EMA ooperistuudio diplomietendus: Humperdincki ooper "Hansuke ja Greteke" Eesti Nukuteatris
22. 05 kell 19 Hooaja lõppkontsert. Mascagni ooperi "Talupoja au" kontsertetkanne: Rahvusooperi Estonia koor ja sümfooniaorkester, Vanemuise ooperikoor, Marta Moretto (sopran), Kaludi Kaludov (tenor), Heli Veskus (sopran), Iris Oja (metsosopran), Jassi Zahharov (bariton), Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis
22. 05 kell 19 Cannito ballett "Cassandra" Schiavoni muusikale Rahvusooperis Estonia
23. 05 kell 12 Balletikooli gala Rahvusooperis Estonia
23. 05 kell 17 Suur Muusikaakadeemia: Andres Mustonen (viilul), Peeter Klaas (*viola da gamba*), Ivo Sillamaa (klavessiin) Kadrioru lossis
23. 05 kell 18 Kristjan Hallik (viilul) Eesti Muusikaakadeemias
27. 05 kell 19 Eesti Rahvusooperi meeskoor, Lone Larsen (dirigent) Mustpeade Majas
28. 05 kell 18 Lõõkpilliansambel PaukenfEst V: Vambola Krigul, Anto Önnis, Hele-Riin Uib Eesti Muusikaakadeemias
28. 05 kell 18 Magistrikontsert: Eve Pütsepp (tšello) Eesti Muusikaakadeemias
28. 05 kell 19 Festival "Tubin ja tema aeg": ERSO, Vardo Rumessen (klaver), Marina Šagutš (sopran), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
29. 05 kell 12 Orelipooltund: Kristiina Hoidre toomkirikus
29. 05 kell 18 Magistrikontsert: Anna-Kaisa Rautanen (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
29. 05 kell 16 Klassika koos Klasiga: Tallinna Kammerorkester, Eri Klas (dirigent), Peeter Volkonski (tekst) Mustpeade Majas
29. 05 kell 16 Väravatorni muusika: Hortus Musicus Väravatornis
29. 05 kell 19 Festival "Tubin ja tema aeg". Larissa Gergijeva esitleb: Laulavad Peterburi Maria teatri solistid. Jekaterina Sementšuk (sopran), Vladislav Sulimski (bariton). Larissa Gergijeva (klaver)

30. 05 kell 17 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Julia Lurje (barokkviul), Marju Riisikamp (klavessiin)

30. 05 kell 20 Festival "Tubin ja tema aeg": Ivori Ilja (klaver) Estonia kontserdisaalis

Tartus

4. 05 kell 12 Rossini ooper "Sevilla habemeajaja" Vanemuise väikeses majas

4. 05 kell 19 Finghin Collins (klaver) Vanemuise kontserdimajas

5. 05 kell 19 Vanemuise Tantsu- ja Balletikooli I lennu diplomietendus Vanemuise suures majas

6. 05 kell 19 Festival "Orient". Aarded maailma katuselt: Drikung Kagyu nunnad (Tiibet) Vanemuise kontserdimajas

7. 05 kell 19 Kálmáni operett "Krahvinna Mariza" Vanemuise suures majas

8. 05 kell 19 ERSO, Barry Douglas (klaver), Leif Segerstam (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

9. 05 kell 17 Tartu Noortekoor, meeskvartett Ur2kam Tartu Ülikooli aulas

12. 05 kell 19 Ann Õun (flööt), Vambola Krigul (löökpillid) linna- muuseumis

14. 05 kell 19 Janek Savolaineni tantsuetendus "This is a small step for a man..."; Ruslan Stepanovi tantsuetendus "L'amour" Yann Tierseni muusikale Sadamateatris

14. 05 kell 19 Hooaja lõppkontsert. Orffi "Carmina burana": Tartu Poistekoor, H. Elleri nim muusikakooli kontsertkoor, Halebopp Singers, Vanemuise sümfoniaorkester ja ooperikoor, Alla Popova, Jan Oja, Lauri Vasar, Mihkel Kütson (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

15. 05 kell 19 Kálmáni operett "Krahvinna Mariza" Vanemuise suures majas

22. 05 kell 18 Idamaise tantsu kontsert Sadamateatris

23.–29. 05 Tartu II orelimuusika päevad

27. 05 kell 19 Tantsu litaania: Ines Maidre (orel), Kaie Kõrb (tants) Peetri kirikus

28. ja 29. 05 kell 18 Rahvusooperi Estonia külalisetendus: J. Straussi operett "Viini veri" Vanemuise

teatris

28. 05 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Lone Larsen (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

Pärnus

5. 05 kell 19 Finghin Collins (klaver) Pärnu kontserdimajas

5. 05 kell 19 EMA magistrikontsert: Leonora Palu (flööt), Voces Musicales Ensemble, Risto Joost (dirigent) raekojas

6. 05 kell 19 Diplomaatilised noodid – Brasiilia. Sambalegend Nelson Sargento: Afonso Machado (mandoliin), Bartholomeu Wiese (kitarr), Márcio "Hulk" Almeida (*cavaquinho*), Eduardi Neves (saksofon, flööt), Xande (löökpillid) Pärnu kontserdimajas

7. 05 kell 19 Festival "Orient". Aarded maailma katuselt: Drikung Kagyu nunnad (Tiibet) Pärnu kontserdimajas

23. 05 kell 17 Hooaja lõppkontsert. Mascagni ooperi "Talupoja au" kontsertettekannet: Rahvusooperi Estonia koor ja sümfoniaorkester, Vanemuise ooperikoor, Marta Moretto (sopran), Kaludi Kaludov (tenor), Heli Veskus (sopran), Iris Oja (metsosopran), Jassi Zahharov (bariton), Eri Klas (dirigent) Pärnu kontserdimajas

27. 05 kell 14 ja 18 Rahvusooperi Estonia külalisetendus: Britteni lasteoper "Väike korstnapühkija" Endla teatris

27.–30. 05 Pärnu Rahvusvaheline Koorifestival 2004

29. 05 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Lone Larsen (dirigent) Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 05 kell 15 Grieg – Norra arm: Ann Õun (flööt), Ralf Taal (klaver) Kärda kultuurikeskuses

2. 05 kell 17 Kirikukontsert: Saksa baptistiliidu meeskoor Haapsalu toomkirikus

5. 05 kell 19 Õhtutund Valgrega: Tiit Peterson Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

7. 05 Kodumaine viis: Tallinna Muusikakeskkooli, Nõmme Muusikakooli ja Tallinna

Muusikakooli õpilased, tütarlaste-

koor Ellerhein, poistekoor Revalia, Anneli Mäeots ja Alla Eenmaa (dirigendid) Otepää kultuurikeskuses

7. 05 kell 18 Perekond Järvide trio: Marius Järvi (tšello), Miina Järvi (viul), Mihkel Järvi (klaver) Valga muusikakoolis

8. 05 Laul läbi Meremäe: folklooripidu Meremäe vallas

9. 05 kell 12 Emadepäeva kontsert Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

13. 05 kell 18 Valga Gümnaasiumi XXIII laulu- ja tantsupidu Valga laululaval

15. 05 kell 14 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Haimre mõisa pargis

19. 05 kell 19 Nii õrn on öö: Hedvig Hanson (vokaal), Andre Maaker (kitarr) Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

21.–22. 05 190 aastat Jänis Cimze sünnist ja 155 aastat Valga seminari asutamisest: juubeliüritused Valgas ja Valkas

22. 05 kell 19 Rahmaninov – Vesprid. Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Paul Hillier (dirigent) Haapsalu toomkirikus

28. 05 kell 19 Festival "Tubin ja tema aeg". Larissa Gergijeva esitleb: Laulavad Peterburi Maria teatri solistid. Jekaterina Semtšuk (sopran), Vladislav Sulimski (bariton). Larissa Gergijeva (klaver) Narva linnuses

Täpsem info kodulehekülgedelt: Concerto Grosso:

www.concertogrosso.ee

Eesti Filharmoonia Kammerkoor: www.epcc.ee

Eesti Interpreetide Liit: www.interpreeet.ee

Eesti Kontsert: www.concert.ee

Eesti Muusikaakadeemia: www.ema.edu.ee

ERSO: www.erso.ee

Kontserdid Tartus: www.tartu.ee

Pärnu Kontserdibüroo: www.parnukontsert.ee

Pärnu kontserdimaja: www.concert.ee

Pärnu Koorifestival: www.prkf.ee

Rahvusoooper Estonia: www.opera.ee

Tallinna Filharmoonia: www.filharmoonia.ee

Teater Vanemuine: www.vanemuine.ee

Vanemuise kontserdimaja: www.concert.ee

Vox Clamantis: www.voxclamantis.ee

Üle-eestiline kultuuriürituste andmebaas: www.kultuuriinfo.ee

Andmed on kontrollitud 18. aprillil.

Juunikuu kontserdiinfot

COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 10. maiks aadressil

kristina@ema.edu.ee

Tallinna Filharmoonia kontserdid Mai 2004

6. mail kell 19 Pärnu Kontserdimajas
7. mail kell 19 Estonia kontserdisaalis
DIPLOMAATILISED NOODID / BRASIILIA

Sambalegend Nelson Sargento

SKANDINAAVIATUUR 2004

Kaastegevad

AFONSO MACHADO (mandoliin, arnanžeeeringud)

BARTHOLOMEU WIESE (kitarr), **MÁRCIO "HULK" ALMEIDA** (cavaquinho)

EDUARDO NEVES (saksofon, flööt), **XANDE** (löökpillid)

Koostöös Brasiilia Saatkonnaga Helsingis

7. mail kell 19 Kadrioru lossis

Trio Romanss

8. mail kell 12 Mustpeade majas

Tallinna Muusikakeskkooli solistid

TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent **JÜRI ALPERTEN**

20. mail kell 19 Estonia kontserdisaalis
23. mail kell 19 Riia Kongressihallis
DIPLOMAATILISED NOODID / IISRAEL

Avi Benjamin muusikal Devil In Moscow

TALLINNA KAMMERORKESTER

LIMOR OVED (sopran), **MICHAL VAINBERG** (sopran), **SASSI KESHET** (tenor)

DMITRI SEMJONOV (tenor), **LEONID SAVITSKI** (bass)

Dirigent **ERKI PEHK**, Vahetekstid **ANDRES OTS**

Koostöös Israeli Saatkondadega Helsingis ja Riias

30. mail kell 16 Mustpeade majas

Klassika koos Klasiga

TALLINNA KAMMERORKESTER

Dirigent **ERI KLAS**

Vahetekstid **PEETER VOLKONSKI**

S. Prokofjev Sümfonia nr 1 G-duur, sümfooniline jutustus lastele "Petja ja hunt"